Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT　פרייז 35 גראשען　היינט 16 זייטען.

נייער פאָלקסבלאט

אונפּארטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 283	Łódź, Piątek 6 grudnia 1929	זיבעטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, ד כסלו תר"צ	№ 283

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פּיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

דער סיים געעפענט

די זיצונג אדורך נארמאל און רוהיג

אויף דער היינטיגער זיצונג שטעהען די פארשלאגען וועגען אומצוטרוי פאר דער רעגירונג און אומצוטרוי פאר'ן סיים־מארשאלעק

עקספּאזע פון פינאנץ־מיניסטער מאטושעווסקי

ווארשא, 5 (טעלעפאניש פון אונזער סיים־קארעספאנדענט).

מיט א שטארקער אומזיכערקייט און מיט אומ־אונגעהייערער שפּאנונג איז נעכטען אפּגעווארט געווארען די ערעפנונג פון דער סיים־סעסיע.

א שעה פאר דער ערעפנונג איז נאך נישט געווען די זיכערקייט, אז די רעגירונג וועט זיך צו־פּאסען צום סיים, ובפרט נאך, אז לעת עתה איז מען געווען צוגעוואוינט אין דער הינזיכט אויף אומ־גערעכטע ענדגילטיגע בעשלוסען אין דער לעצטער מינוט.

אין די סיים־קולוארען האבען זיך בעראטען די בעזונדערע קלובען.

צו. אנר. האט מען גערעדט וועגען דעם, אז מצד דער רעגירונג וועט רעדען דער לייטער פון פינאנץ־מיניסטעריום, פּולק. מאטושעווסקי, און אז היינט נאך וועט זיך אנהויבען די דיסקוסיע איך צוזאמענהאנג מיט דער ערשטער לעזונג פון פּרעלימינאר־בודזשעט.

די אלע ידיעות און פּרטים האבען געשא־פען די איבערצייגונג, אז די זיצונג וועט פארקו־מען, און זי וועט טראגען א מעהר־ווייניגער נאר־מאלען כאראקטער.

בעת אין די קולוארען פון סיים האבען אפּ־געהילכט די גלעקלעך, וואס האבען גערופען די דעפּוטאטען צו דער זיצונג איז די גאלעריע פון'ם פּובליקום געווען איבערפולט. אויך פאר דער געבייודע פון סיים האט זיך צונויפגעזאמעלט א גרויסער עולם.

ביסלעכווייז איז אויך פול געווארען דער זאל. ספּעציעל האט זיך געווארפען אין די אויגען דער פרט, וואס די רעגירונגס־באנק זענען געווען נישט בעזעצט. די דיפּלאמאטען־לאזשע איז געווען איבערפולט. א בעזונדערע ענגשאפט איז געווען ביי די זשורנאליסטען. פינף מינוט פאר 12 האט

דער סיים־מארשאלעק דאשינסקי

געעפענט די זיצונג:

אין זיין רעדע האט זיך דער סיים־מארשאלעק קודם אפּגעשטעלט אויף דער נישט־צושטאנד־געקומענער זיצונג מיט א חודש צוריק און צ. אנר. געזאגט:

— די לעצטע געשעהענישען צווינגט מיך צו מאכען פאלגענדע בעמערקונגען: מיר רינגלען ארום אונזער ארמעי מיט כבוד און ליבשאפט, מיר געדענקען איהר העלדישע אנשטרענגונג און איהר קרבנות־בלוט, וואס איז פערגאסען געווארען אין שוץ פון די גרעניצען און אומאפּהענגיגקייט פון אונזער יונגער מלוכה. אין פאל פון א מלחמה־געפאהר איז די ארמעי — דער בעוואפענטער ארעם פון אונזער פאלק, כדי אפּצושטויסען דעם אנפאל פון אויסערליכען שונא. דער פּוילישער זעלנער האט געשוואוירען צו שטעהן אויף דער וואך פון דער קאנסטיטוציע און פאלגען זיך דעם געזעץ און דעם מלוכה־פּרעזידענט. אלע געזונטע אר־מעען פון ציוויליזירטע פעלקער האלטען זיך ווייט פון דער פּאליטיק. די שווערד איז אן'ארגומענט פאר'ן שונא, אבער קיינמאל נישט פאר דעם פאלקס־פארשטעהערשאפט. א פּאליטיזירטע אר־מעי איז א מפּלה פאר'ן פאלק. קיינער טאר נישט ברעכען דעם האויגען כלל.

„איך האב געמאלדען דעם מלוכה־פּרעזידענט, אז איך קאן נישט אויספיהרען זיין פערארדנונג פון 24. אקטאבער ה. י. און איך האב צוזאמענ־גערופען א סיים־זיצונג אויפ'ן 5. נאוועמבער. ערב דער זיצונג האט מיר דער פּרעמיער־מיניסטער איבערגעגעבען א פערארדנונג פון מלוכה־פּרעזידענט וועגען אפּלייגען די סעסיע אויף דרייסיג טעג. אויף דעם סמך האב איך צוזאמענגערופען די זיצונג פון סיים אויפ'ן 5. דעצעמבער ה. י.

הויכער סיים!

די איצטיגע סעסיע האט פאר זיך צוויי גרויסע אויפגאבען;

דאס ברענגען אין ארדענונג די פינאנץ־ווירטשאפט פון דער מלוכה און דאס אדורכפיהרען די רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע. ביי דער ערשטער, ביי דער צווייטער ענין איז דרינגענד און וויכטיג. דער בע־שלוס פון 22. יאנואר ה. י. לויט וועלכען דער סיים האט זיך רעזערווירט צו צוטרעטען צו דער ארבייט איבער דער רעוויזיע פון קאנסטיטוציע־געזעץ — דארף זיין, ווי צום־שנעלסטען אויסגע־פיהרט. זאל מיר דערלויבט זיין אויסצודריקען די זיכערקייט, אז אלע סיים־גרופּירונגען מאכען אין דער קאנסטיטוציע־קאמיסיע אלע בעמיהונגען, אז די אויפגאבע פון דעם היינטיגען סיים, וועלכער ווערט ריכטיג אנגערופען „דער קאנסטיטוציאנעלער" זאלען אויסגעפיהרט ווערען אין פּאזיטיוען זין. איך האף. אז, אויב דעם סיים וועט געגעבען ווערען גענוג צייט אויף אדורכצופיהרען די רעוויזיע, וועט דער סיים די האויגע ארבייט אויספיהרען לטובת דעם לאנד.

דער סיים־מארשאלעק רעדט נאך וועגען דעם פערשטארבענעם פראנצויזישען מלוכה־מאן קלע־מאנסא, וועלכער איז געווען אן'אויסגעשפּראכענער פּוילען־פריינד, און, מיט א בעזונדערער ווארימ־קייט —

ווענען די פערשטארבענע דעפּוטאטען אדאלף מאציעשא און ד"ר לעאן רייך

די דעפּוטאטען הערען אויס די ווערטער וועגען די פערשטארבענע, שטעהענדיגערהייט.

נאכדעם, ווי דער סיים־מארשאלעק האט גע־מאלדען וועגען איינציגע פערזאנאלע ענדערונגען אויף די דעפּוטאטען־אמטען, און האט בעריכטעט בקיצור וועגען איינציגע לויפענדע פראגען, ווי ענין־טשעכא־וויטש, און אז

די רעגירונג האט צוריקגעצויגען עטליכע געזעץ־פּראיעקטען.

צ. אנר. וועגען אונטערשטיצונגען פאר'ן בויען ביי־לינע דירות, שטייער פון לאקאלען, וועגען רעדו־צירען דעם אומזאץ־שטייער, וועגען געזעלשאפטליכע פערזיכערונג א. אנר. — איז מען צוגעטראטען צום ערשטען פּונקט פון דער טאג־ארדענונג, ד. ה. צו דער ערשטער לעזונג פון בודזשעט אויף 1930-31.

אין נאמען פון דער רעגירונג נעהמט דאס ווארט

דער פינאנץ־מיניסטער מאטושעווסקי

וועלכער האלט א לענגערע אפּטימיסטישע רעדע, געבויט אויף ציפערען און ראטען.

דער תמצית פון דער האויגער רעדע איז פאלגענדע:

די לאגע איז געווען א שלעכטע, דאך איז זי אויסגעקומען צום גוטען. די אויסלענדישע חובות פון פּוילען האבען זיך בעדייטענד פערקלענערט. וואס שייך די שטייערן, איז פּוילען זיי נישט אימשטאנד און וועט זיי נישט ענדערען. דערביי דארף מען מיט גרויס צופרידענהייט פעסטשטעלען, אז דער קריזיס אין פּוילען איז פער־מיידט

פוני לבּיני, דערקלערט ער, אז —

„דער געלד־מאנגעל, וועלכען מיר אַהַבער־ווירען זייט אנדערטהאלבען יאהר אויף דער גאנצער וועלט איז א רעזשיינונג פון א צושנעלען טירער־אויפבוי פון דער נייער פּראדוקציע, און נישט א דערשיינונג פון אלגעמיינעם איבערפלוס פון'ם פער־ברויך איבער דער פּראדוקציע".

„איצט — האט ער געזאגט — זענען דא גע־נוג סימנים, אז די סיטואציע געהט אויפ'ן וועג פון פערבעסערונג, און מ'דארף רעכענען, אז דער קומענדיגער יאהר וועט זיין א נאך־קריזיס־יאהר. דער בודזשעט־פּראיעקט, וואס איז פארגעשטעלט פאר'ן סיים אונטערשיידט זיך וועניג אין זיינע ציפערען פון דעם היי־יאהריגען".

און ווייטער —

„ווי איטליכער - איינער, וואס קעהרט זיך אום צו זיין פערברענגט הויז, מוזען מיר נאך נישט איין יאהר שווער הארעווען, און ערשט דער קו־מענדיגער דור וועט שניידען די געראטענישׂ.

„אין אלגעמיין האלט זיך דער ברייטער עולם ביי אונז ביי דעם געדאנק, וואס די צייטונגען פּראפּאגירען, אז די שטייערן דארפען רעדוצירט ווערען. איך וויל נישט אויסמיידען צו ארויסזאגען מיין מיי־נונג וועגען דעם: פּוילען מוז זיין א שטארקע מלוכה און אונזער איצטיגער שוואכקייט זאל וואס שנעלער פערשווינדען מיט די אלע איבעריגע איבערבלייבעכ־צען פון עבדות. מחמת דעם מוזען מיר פערמעה־רען די ריווחים פון אונזער מלוכה־אוצר, דער־פיהרען דעם בודזשעט צום גלייכגעוויכט, הגם מען מוז דערביי פעסט פערדריקען מיט די צייהן.

שטייערן

שטייערען, און נאך אמאל שטייערען!"

נאך א הפסקה פון א שעה צייט האט דער ערשטער בעקומען, דאס ווארט

דעפּ. ניעדזשיאלקאווסקי (פּ.פּ.ס.)

מען האט גערעכענט, אז דא וועט ער אויס־ניצען די געלעגענהייט און וועט ארויסטרעטען מיט א שארפער אפּאזיציאנעלער רעדע, וואס וועט ענט־האלטען די געדאנקען, וועלכע ער האט נישט גע־קאנט אויסברענגען אין „ראבאטניק". לסוף האט זיך אויסגעלאזט, אז דער אינהאלט פון זיין רעדע איז געווען דערוועלבער, וואס אין זיינע פערעפנט־ליכטע מאמרים אין „ראבאטניק", וועלכע האבען זיך גראד אויסגעצייכענט מיט מעסיגער לאנגוויי־ליגקייט. געענדיגט האט ער זיין רעדע דערמיט, אז זיין קלוב און דער גאנצער „צענטראלעוו" האט נישט קיין צוטרוי צו דער רעגירונג. אויב דער נייער פּרעמיער — האט ער געזאגט — וועט זיין לויאל בנוגע דעם „צענטראלעוו", איז דער „צענטראלעוו" גרייט מיט איהם מיטצוארבייטען.

אין דעמזעלבען נוסח האט גערעדט דעפּ. רוג פון „וויזוואלעניע".

דעפּ. ריבארסקי (נ.ד.)

קריטיקירט שארף די רעגירונג און זאגט דרך אגב:

— „די רעגירונג האט געהאלטען אין איין רעדען וועגען דעם אזוי־גערופענעם „ארבייטס־געזעץ", און איהרע מיניסטארען האבען בעת מעשה געהאל־טען אין איין יאגען זיך קיין אויסלאנד אויף 2־חדשים'דיגע אורלויבען.

די רעגירונג — האט ער אויך געזאגט — טשרעבט צו וואס מעהר מאכט, און צו וואס וועניגער קאנטראלע, בעת אין די בעריכטען פון העכסטען קאנטראל־אמט ווערט געפּאדערט, אז די רעגירונג זאל האבען וואס ווייניגער מאכט און וואס מעהר קאנטראלע.

נאך איהם האבען גערעדט פארשטעהער פון אנדערע גרופּירונגען: ראמבסקי (פּויערים־פּארטיי), בירקא (בעבע), רעמבסקי (פּיאסט), פּאוולאק (נ. פּ. ר.). [redacted]

שפּעטער האבען גערעדט

די פארשטעהער פון די נאציאנאלע מינדערהייטען

לעוויצקי (אוקראינער), יארעמיטש (ווייסרוס).

זיי האבען אנגעוויזען, אז די נאציאנאלע מינ־דערהייטען ווערען אינגעהויער געדריקט און גע־רודפט.

נאך דער רעדע פון דעפּ. יארעמיטש, ערקלערט דער סיים־מארשאלעק, אז עס זענען

אריינגעפלאסען 3 פארשלאגען

ווי דהיינו:

1) א פארשלאג פון „צענטראלעוו", אז די רע־גירונג זאל זיך אנגעבען אין דימיסיע.

2) א פארשלאג פון די ווייסרוסען און אוק־ראינער וועגען אומצוטרוי פאר דער רעגירונג, און

3) א פארשלאג פון די קאמוניסטען און „סעל־ראב" וועגען אויסדריקען אומצוטרוי דעם סיים־מארשאלעק דאשינסקי.

א לענגערע רעדע האט געהאלטען

דעפּ. יצחק גרינבוים

(ייד. קאלא), וועלכער האט צ. אנר. אנגעוויזען, אז

די לינקע שעהמען זיך צו זיין יד־אחת מיט די נאציאנאלע מינדערהייטען

און ווילען בעסער געהן מיט די כארעקעס און ענ־דעקעס. (באריכות וועלען מיר זיין רעדע ברענגען אין'ם זונטאג־נומער. רעד.).

אין זיין רעדע בעשולדיגט דעפּ. באטשינסקי (כארע) די לינקע אין צביעות.

לויט'ן פארשלאג פון סיים־מארשאלעק ווערט די דיסקוסיע איבערגעריסען.

דאס רופט ארויס א פּראטעסט ביי די קא־

(ענדע זעה 3־טע זייט).

!!! נור נאך 2 טעג !!!

אגרויסער אויספערקויף פון קאסמעטיק

שפאט ביליג!

50 פראצענט ארטיקלען פון 15 ביז 30% ביליגער!

באמערקונג: יעדער קויפער בעקומט GRATIS פערשידענע איבערראשונגען

Perfumerja S. BUCHWAJC Piotrkowska 22

TELEFON 131-43

Łódzki Bank Depozytowy
S. A.

לאדזער
דעפאזיטען-באנק
אקצ. געז.
לאדז, פיעטריקאווער 5

נעהמט אן פערצינזטע פקדונות (וקלאדען) אויף ביכלעך אין זלאטעס און אין פרעמדע וואלוטען פון 10 זלאטעס אן.

דאס אויסצאהלען קומט פאר אויפ'ן ערשטען פערלאנג ביים פארשטעלען דאס פקדונות-ביכעל.

Łódź, Piotrkowska 5

איהר דארפט נישט

שטעהן, שטייף אנגעצויגען נישט, רייסט ווי א זעלנער פאר זיין אפיציר אדער כנבד לפני רבו איהר פיה"ט זיך היימיש נאר ביי אונז וויל איהר קומט ווי טוהנט צו א יוד א משלנו (גוש ברוש בלע"ו).

עיקר שבחתי: 6 פאטאגראפיעס פאר 250 קרוינ איהר נאר ביי אונז אין די פאטאגראפיע „סטודיא" פגלנאצנא 29. כעס ווען נויטיג אויך בעלד נאכ'ן פאטאגראפירען. 13019

Student

Uniwersytetu Warszaw. udziela lekcji polskiego, francuskiego i niemieckiego. Języka polskiego wyucza gruntownie i szybko, n·jnowszą metodą analityczną (36 lekcji) Informacje u S. Zalcmana ul. Aleksandrowska 24. Literatura Konwersacja.

— א —
בויך
אין דארדאניצקיס הצלע איז איבערצוגעבען.
צו ערפארען אין אדמינ.

לעכער
מאשינאווע ווערען אנגענומען צו ביליגע פרייזען
ג. גארדמאן ציגלג. 29

א הערצליכען מזל-טוב
צו דער חתונה פון אונזערע געעהרטע מיטגלידער
פרל. **עדזשא יאקובאוויטש**
מיט ה׳ **סאלאמאן יאנאסאוויטש**
ווינשט **די פערוואלטונג**
פון בית-היתומים, זגערזשער 40.
3059

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטער
פרל. **רעגינא ווייס**
מיט ה׳ **עליאש טענצער**
ווינשען מיר א הערציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
פאמיליע ווייס.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבע שוועסטער און שווגערין
פרל. **רעגינא ווייס**
מיט ה׳ **עליאש טענצער**
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.
שלמה ווייס און פרוי.

אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין
פרל. **רעגינא ווייס**
צו איה״ע תנאים
מיט ה׳ **עליאש טענצער**
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען עוויגעס צופרידענהייט.
אברהם ראזענבוים און פרוי.

צו דער פערלאבונג פון אונזערע בעסטע פריינד
פרל. **רעגינא ווייס**
מיט ה׳ **עליאש טענצער**
ווינשען מיר דאס זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין.
אברהם פרידמאן און כלה.

צו דער פערלאבונג פון אינזערע פריינד
פרל. **רעגינא ווייס**
מיט ה׳ **עליאש טענצער**
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט.
אברהם בלומענטאל און פרוי.

א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ווערטע פריינד
פרל. **רעגינא ווייס**
און ה׳ **עליאש טענצער**
צו זייער פערלאבונג. זאל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
בערנארד איושביצקי און פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער פינאנס-מיטגלידערין פרל.
עדזשא יאקובאוויטש
מיט ה׳ וויצע פארזיצער פון דער פינאנס-קאמיסיע
ה׳ **סאלאמאן יאנאסאוויטש**
גראטולירט און ווינשט פיל גליק דעם יונגען פאר
די פינאנס-קאמיסיע
פון בית-היתומים
זגערזשער 40.

Z intencji zaślubin
p. **Edzi Jakubowiczówny**
z p. **Salomonem Janasowiczem**
życzą wiele szezęścia i różowej przyszłości
Pola glajchmanówna,
Siostry Berkenwald.

צו דער חתונה פון אונזער קאלעגע
ה׳ **סאלאמאן יאנאסעוויטש**
מיט פרל. **עדזשא יאקובאוויטש**
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען פיל גליק
ראובן גראנעק,
ישראל גראנעק.

מיינע הארציגסטע פריינד
פרל. **שרה דזשאלאשינסקא**
און ה׳ **שיע קירשבלאט**
צו זייער חתונה — ווינשט א גליקליך צוזאמענלעבען.
פייגע רייך.

PEPEGE הורה! פרעסט

קאלאשען און שניעגאווצעס
צו פאבריקס-פרייזען
צו בעקומען ביי דער פירמע
בערגער און פלאטא
לאדז נאוואמיעסקא 3, אין הויף, געוועלב 32.

צו דער פערלאבונג פון אונזער חבר
ראובן קופערמינץ
מיט פרל. **לאה קוויאט**
ווינשט א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
חברה „כנסת בחורים"
לאדז, פעפער-גאס 17.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
סאלא זלאטאגורסקי
מיט ה׳ **שמעון דזשאדעק**
גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט.
משה לייב
און פאמיליע זלאטאגורסקי.

בית-הכנסת **„אהל יעקב"**
מחר, בשבת פ׳ תולדות תערך
הזכרה
לנשמת
הד״ר ליאון רייך ז״ל
נאום ההזכרה ישא מר **משה לימון**.
הציונים והלאומיים מתבקשים לבוא. הועד.

אוניברסיטה עממית
ע״י ההסתדרות הציונית
מחר, במוצאי השבת, 8/12 ב-5 שעות באולם ההסתדרות הציונית (זגלבינה 4)
הרצאה עברית
— — על הנושא: — — — המרצה —
„היהודים בפולין" (II) ד״ר פ. פרידמן
הכניסה חנם!

זייט געטרייסט!
מיר בעווינען צוזאמען מיט דיר, ליבער חבר **איזיר ערעלבערג** (פערוואלטונגס-מיטגליד פון אונזער קרייז) דעם פריהצייטיגען טויט פון דיין ליבע מוטער
שרה ב. ע.
כבוד איהר אנדענקען!
פערוואלטונג, מיטגלידער
פון ליט. דראמ. קרייז „אונזער בינע"

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינדין
לאניא מאנדראלא און פאמיליע
צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכער טאכטער און שוועסטער
נ. ע. אידא
זייט פון גאט געטרייסט!
רוזשא גראסמאן און חתן.

צו דער הייגטיגער חתונה פון פריילין
צעשא געליבטער
מיט הערן
מאניעק גרינצווייג
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
וואלף נייהויז און פאמיליע

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען קוזין
ה׳ **יאקוב ראדאמסקי**
מיט פרל. **סאלא ברעסלער**
ווינשען מיר א הערצליכען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
אברהם וויינענבערג און פרוי.

DR. MED.
A. URYSON
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.
Konstantynowska 20, telef. 35-85.

מזל-טוב!
את ברכתנו החמות אנו שולחים לחבירנו הנכבד
מר **מאיר גאלדמאן**
לנשואיו את העלמה
מרת **פיגא גאלדבערג**
יהי רצון שמזלכם הטוב תאיר ותופיע!
בשם „צעירי-ישראל" בלודז
הועד.

גדא טבא
אנו מברכים את חברנו הנכבד
מר **מאיר גאלדמאן**
לנשואיו את העלמה
מרת **פיגה גאלדבערג**
תהי׳ דרכם צלחה וסוגה בשושנים.
חיים ברוך קראנגאלד ורעיתו,
יעקב גאלדבערג ורעיתו,
שמואל לעווינסאהן ורעיתו,
ישראל גאלדבליט ורעיתו,
חיים ארבאך.

גדא-טבא
את חברנו הכי וכבד
מר **מאיר גאלדמאן**
לנשואיו את העלמה
מרת **פיגא גאלדבערג**
אנו מברכים בברכת מז״ט חמה ולבבית.
אלי׳ וויינטרויב עם הכלה, מרדכי גרינבערג עם הכלה, יעקב מרדכי מרגליות, אברהם ציגעלבערג, יעקב לעווענזאהן.

די גרויסע טעאדארא

פון ל. סאלאוו

די געשיכטע איז פול מיט פרויען, וואס זענען אין זייער יוגענד געשטאנען אויף גאר נידעריגע שטאפלען און דערנאך זענען זיי דערהויבען געווארען צו דער פאזיציע פון הערשערינס. פון קעניגינס, און קייסערינס. קיין איינער פון די באקאנטע פאלען אין דער געשיכטע איז נישט אזוי מערקווירדיג ווי דער פאל מיט דער קייזערין טעאדארא, וואס האט רעגירט אין דער הויפט־שטאט פון דער מזרח׳דיגער רוימישער אימפעריע, אין קאנסטאנטינאפאל.

זי איז געשטארבען צו פערציג יאהר. אין יאהר 547, אבער וועלטען ווען א פרוי האט אין אזא קורצער צייט אזוי פיל דורכגעמאכט. איהר איז באשערט געווען צו פערזוכען פון דעם נידריגסטען און פון דעם העכסטען, וואס א מענשענס לעבען האט אנצובאטען. אין איינער פון די לעצטע ביאגראפיעס פון דער ראווינער זונדערבארער פרוי ווערט דאס קאלירפולע לעבען פון דער קייזערין טעאדארא איבערגעגעבען, ווי א מין פערזענליכע דערצעהלונג, פון דעם מויל פון א סרים אין דעם קעניגליכען הויף אין קאנסטאנטינאפאל. ער ווייזט צוריק יעדע אנצוהערעניש, אז זי איז פערבליבען אוממאראליש אויך נאך דעם ווי זי איז שוין געווען קייזערין. ער שווערט, אז דאס איז א ליגען, אלס קייזערין די פרוי פון דעם אימפעראטאר יוסטיניאן, איז זי, פערקעהרט, געווען א מוסטער פון טרייקייט, דערפאר אבער האט ער א סך צו דערצעהלען וועגען איהר אויסגעלאסענקייט אין איהר פריהערער יוגענד.

טעאדארא איז געווען די טאכטער פון איינעם אראקיאס, דער אויפפאסער פון די ווילדע חיות, אין קאנסטאנטינאפאלער צירק. ווען ער איז געשטארבען איז זיין ווייב איבערגעבליבען מיט דריי טעכטער: קאמיטא, טעאדארא און אנאסטסיא, די מאמע האט נישט געהאט פון וואס צו לעבען. זי האט פערמאגט א געליבטען און זי האט געוואלט אז דער געליבטער זאל פערנעהמען דעם פלאץ, פון איהר פערשטארבענעם מאן, דער דירעקטאר פון צירק האט איהר אבגעזאגט. דאן האט די אלמנה גענומען איהרע דריי טעכטער און מיט זיי ערשינען פאר׳ן המון אין היפאדראם. דער איינדרוק אויפ׳ן עולם איז געווען אזא, אז דער דירעקטאר האט געמוזט נאכגעבען דעם וואונש פון דער אלמנה.

פון דעמאלט אן זענען די דריי מיידלעך געווארען טענצערינס. טעאדארא איז אלט געווען פינף יאהר. איהרע עלטערע שוועסטער זענען באלד געווארען קורטיזאנען און די קליינסטע, טעאדארא, האט פריה זיך אויסגעלערענט די ליבע־קונסט, וואס האט דעמאלט געפאדערט א גאנצען שטודיום. ווען טעאדארא איז עלטער געווארען איז זי אויך געווארען א זעלבסטשטענדיגע טענצערין, און ממילא — א קורטיזאנע, זי האט אייגענטליך נישט געקאנט טאנצען, שפילען און זינגען אוודאי נישט. זי האט אויסגענומען ביים המון מיט דער אויסגעלאסענקייט פון איהרע פאזעס אויף דער בינה. זי האט געהאט א גוטען קאפ און זיך אויסגעצייכענט מיט שארפזין. איהר שכל האט זי אנגעווענדעט ביי איהרע שטיק אויף דער בינה, און דער המון האט געהירזשעט מיט פערגעניגען יעדעס מאל, ווען זי איז ערשינען.

דער רוהם פון טעאדאר׳ן אלס א קורטיזאנע, האט זיך ווייט און ברייט פערשפרייט. זי האט, ווי קיין אנדערער פרוי פון איהר צייט נישט געוואוסט ווי צו רייצען און בעהערשען דעם מאן, איהר פלינקער שכל איז איהר דערביי שטענדיג געקומען צו הילף. דאס גאנצע האט פון איהר פערלאנגט, אז זי זאל ווענינגסטענס טראגען א גארטעל, אבער זי האט געוואוסט, ווי אזוי אט דעם גארטעל צו מאכען פאר אנ׳אויפרעגענדיגער קונץ ביי איהר כלומרשטען טאנץ.

שוין דעמאלט האבען זיך מיט איהר פעראינטערעסירט רייכע און הויכגעשטעלטע בעלי־עבירה׳ניקעס, א גובערנאטאר פון פענטאפאליס, א שטאט אין צפון־אפריקע, האט זי געמאכט פאר זיין געליבטע און זי מיטגענומען מיט זיך. זי האט איהם געוואונען מיט „טענץ“. וואס קיינער וויל זיי נישט בעשרייבען, לאנג האט זי אבער מיט איהם זיך נישט געהאלטען, זיי האבען זיך צוקריגט און זי איז אפגעפאהרען קיין אלעקסאנדריע, א שטאט, וואס איז דאן בערימט געווען פון אלע מעגליכע און אוממעגליכע אויסגעלאסענקייטען.

דא, אין אלעקסאנדריע, איז טעאדארא׳ן, נישט גאר גוט געגאנגען. זי האט געפיהרט דאס לעבען פון א פשוט׳ער גאסען־פרוי. אבער איהר „שם“ איז איהר געריטען פאראויס. אנשטענדיגע מענשען האבען עס בעטראכט פאר א שלעכטען סימן זי צו בעגעגענען. מען האט זיך מיט איהר געשאלטען. צו זאגען „טעאדארא“ איז געווען דאס זעלבע וואס צו זאגען א מיאוס ווארט.

און דא האט פאסירט דער „נס“ — איהר בעקעהרונג, זי האט געוואלט — ווי טאאיס אין אנאטאל פראנס׳עס ראמאן — פערשלעפען אין איהר אומריינעם נעץ א הייליגען מאן, דעם פאטריארך סעווערוס פון אנטיאך, אט דער סעווערוס האט עס געמאכט פאר זיין מיצוה צו פרעדיגען ספעציעל צו געפאלענע פרויען, און עס איז איהם אפט געראטען. אויך טעאדארא האט חרטה געקראגען, תשובה געטון און זיך אויף שטענדיג אפגעטון פון איהר שלעכטען וועג.

זי האט זיך דאן צוריקגעקעהרט קיין קאנסטאנטינאפאל, זי האט זיך בעזעצט אין א קליין שטיבעל און א גאנצען טאג געשפינען לייווענט.

דאס האט יוסטיניאן, דער פלימעניק פון דעם רעגירענדען קייסער יוסטינוס און צוקינפטיגער אימפעראטאר, זי בעגעגענט און זיך פערליבט אין איהר. ער איז דעמאלט אלט געווען 45 יאהר און טעאדארא מיט א פופצעהן יאהר יונגער. מאנכע האבען גערעדט וועגען דעם אז טעאדארא האט פראקטיצירט כשוף און אויף אזא אופן געפאנגען דעם פרינץ. אבער דאס איז א באבא־מעשה. טעאדארא איז פשוט געווען א בעהנטע פרוי, מיט א קליינעם אבער בוינזאמען קערפער, גרויסע אויגען און מיט א סך שארפזין. יוסטיניאן איז נאך דערצו געווען א מענש מיט א שוואכען ווילען, טעאדארא האט אויפגעהויבען איהר מיאוס לעבען. אבער דער דורשט נאך רייכקייט, לוקסוס, מאכט האט זי נישט

די געשיכטע פון א קייזערין און קורטיזאנע

אפגעלאזען. ווען זי האט דערגרייכט א געלעגענהייט, האט זי בעשלאסען אנצווענדען איהר גאנצען כוח — און זי האט געוואונען.

זי האט אבער נישט געוואלט זיין יוסטיניאנס מעטרעסע. זי האט פערלאנגט אז ער זאל מיט איהר חתונה האבען, דער שוואכער יוסטיניאן האט זיך דא אויך אונטערגעגעבען. ער האט געפועלט ביי זיין פעטער יוסטיניוס צו מאכען טעאדארא׳ן פאר א פאטריציערין. די איינציגע וואס האט זיך אקעגענגעשטעלט, איז געווען די קייזערין אייפעמיא — מסתמא ווייל זי איז אליין ארויסגעקומען פון „נידריגען“ שטאנד. אבער צום גליק איז אייפעמיא אינגיכען געשטארבען, און יוסטיניאן האט חתונה געהאט מיט טעאדארא׳ן אין דער גרויסער קאטעדראלע סאנט סאפיא איז זי געקרוינט געווארען אלס באזיליסא, קעניגין, און איז דערנאך דערשינען מיט יוסטיניאנ׳ען פאר א פרייליכען המון אין דעם זעלבען היפאדראם וואו מען האט זי פריהער געקענט אלס טעאדארא די זונה.

אלס קייזערין האט טעאדארא געהאט די פולע געלעגענהייט צו ענטוויקלען די שטריכען פון איהר כאראקטער, וואס זי האט זיכער פריהער פערמאגט, אבער זיי האבען נישט געהאט וואו אנגעווענדעט צו ווערען. און טעאדארא האט פערמאגט כאראקטער. איהר שטארקער ווילען האט באלד פערטונקעלט איהר מאן. זי איז נישט נאר געווען דעם קייזערס ווייב — זי איז אליין געווען קייסערין און זיך געמישט אין די שטאט־ענינים, ווי א פול־בערעכטיגטע שותפטע צום טראן. די הויפלייט דאס גאנצע פאלק האט באלד אויסגעפונען, אז וואס די קייזערין וויל — דאס ווערט געטון, און אז עס איז זיכערער צו האבען די שטארקערע טעאדארא׳ן פאר א פריינד איידער דעם שוואכען יוסטיניאן.

דער פעסטער כאראקטער טעאדאראס האט אין א קורצער צייט ארום געקראגען א גאר וויכטיגע געלעגענהייט זיך ארויסצווייזען, זי האט געזיגט אין א קריטישען מאמענט וואס האט לייכט געקאנט קאסטען יוסטיניאן דעם טראן און דאס לעבען.

אנ׳אויפשטאנד איז אויסגעבראכען אין קאנסטאנטינאפאל צוליב די הויכע צינזען, וואס דער הויף האט ארויפגעלעגט אויף דער בעפעלקערונג. טעאדאראס ליבע צו לוקסוס האט געהאט נישט קיין קליינעם חלק אין אט די צינזען. דער עולם האט זיך געריסען צום פאלאץ, א האלבע שטאט איז געווען אין פלאמען. די יועצים האבען געראטען דעם קייסער צו מאכען א ויברח. דער שוואכער יוסטיניאן איז געווען אין טויט־שרעק און מסכים געווען צו אנטלויפען. א שיף איז שנעל צוגעגרייט געווארען איינצונעהמען דעם קייסער מיט זיין הויזגעזינד אויף יענער זייט באספארוס. אבער דא האט טעאדארא זיך אפגעזאגט. זי האט פערשטאנען, אז דאס אנטלויפען וועט מיינען דער סוף פון דעם קרוין און פון איהר הערשאפט. זי האט געוואוסט, אז יעדער עס שטעלט אלץ איין, קען אלץ געווינען, זי האט דערביי א זאג געטון:

„דו, קייסער, אויב דו ווילסט ,פליה, פאר מיר איז נישטא קיין אנטלויפען. און אויב שטארבען, האלט איך, אז קייזערליכע פורפור־קליידער זענען די בעסטע תכריכים“.

זי איז געבליבען. זי איז ארויס צום פאלק און גערעדט צו איהם. זי האט דעם עולם בעצוואונגען. אויב טעאדארא איז געווארען קייסערין צוליב יוסטיניאנס שוואכקייט, איז יוסטיניאן איצט געבליבען קייסער צוליב טעאדאראס שטארקייט. פון איצט אן האט זי אויך אונטערגעשריבען אלע שטאטס־דאקומענטען, און די שבועה פון טרייקייט איז געמאכט געווארען צו איהר צוגלייך ווי צו איהר מאן.

פון איהר אמאליגען לעבען וועגען איהר, גאנץ נאטירליך פערבליבען ערינערונגען און ערפאהרונגען. זי האט געהאט א צערטליכע בעציהונג צו די געפאלענע פרויען, און געזעהען, אז מען זאל זיי נישט בעהאנדלען. אנטקעגען — אין איהרע בעציהונגען צו מענער, — איז זי געווען זעהר שטרענג. ווי זי וואלט זיך געוואלט נוקם זיין פאר דער דערנידערונג צו וועלכער זי איז אראפגעשלעפט געווארען אין איהרע יונגע יאהרען.

די ערפאהרונג איז איהר אויך צונוצגעקומען. מען האט איהר דערצעהלט, אז איהר מאן האט א געליבטע מיט׳ן נאמען עריטא. עס איז געווען א יונג מיידעל. שעהנער, העכער אונש רייצענדער ווי די קייסערין. טעאדארא איז געווארען אייפערזיכטיג. האט זי איינגעלאדען עריטא׳ן, צו פערברענגען א נאכט מיט איהר, כדי אויסצוגעפינען מיט וואס פאר א צויבער זי פערכשופט דעם קייסער. צומארגענס האט זי אריינגערופען דעם סרים און אנווייזענדיג אויף דער שלאפענדיגער עריטא׳ן, האט זי געזאגט:

„זי האט נישט די ווערט צו אמוזירען אנ׳אימפעראטאר, זי איז פונקט ווי אלע אנדערע. קאנסט זי צונעהמען פאר דיין שקלאפין, אדער דו קאנסט זי אריינווארפען אין באספארוס. ווי דו ווילסט“.

דאס איז געווען דער סוף פון דעם קייזערס „לינקער ליבע“ מיט עריטא׳ן. דאס מיידעל האט נאך גוט אפגעשניטען. די דריי פערזאן, וואס האבען זי געבראכט צום קייזער, זענען אהן צערעמאניעס אפגעגעבען געווארען אנדראניקאס׳, דעם הענקער.

יוסטיניאן האט געלעבט א היבשע צייט נאך טעאדאראס טויט. און ער האט זי שטענדיג דערמאהנט מיט גרויס ליבע.

אין דעם פאלאץ, אין ראווענא, וואס איז צו יענער צייט געווען די מערבדיגע רעזידענץ פון דער רוימישער אימפעריע, געפינט זיך א בילד אין מאזאיק, פון דער מערקווירדיגער קייסערין. מיט אט דעם בילד איז פערבונדען א לעגענדע. עס הייסט אז ווען דער מאלער האט פערטיג געמאכט דעם פלאן, האט זיך בעוויזען א מיסטעריעזע פיגור און אויסגעמאלען גאר אנ׳אנדער פארטרעט. ווי דער מאלער האט געהאט פערטראכט. אנשטאט א קייסערין וואס רוהט אין גן־עדן האט די געהיימניספולע האנד אנגעצייכענט א זונה, ארום וועלכער עס בושעווען די חיות־רעות פון גיהנום. דער מאלער האט געהאט א שווערע ארבייט אויסצוקראצען אט דאס בילד און איבער איהם אויסמאלען זיין אייגענע. אבער אינגאנצען אויסרייבען יעדען שפור איז איהם נישט געראטען. עס איז נאך אלץ פערבליבען דער פייערדיגער גהינום־בליק, וואס דער מיסטעריעזער פערשוין האט מיט געוואלד פעראייביגט אין דעם פאלאץ אין ראווענא.

א סך בעזוכער זאגען, אז זיי בעמערקען טאקע א מאדנעם אויסדרוק אין טעאדאראס מאזאיק־פארטרעט. א סך אבער לייקענען עס און האלטען, אז עס איז פשוט נישט קיין זעהר גרויס קונסטווערק.

—=:§:=—

דער מאלפע־מענש

(71) (סענסאציאנעלער ראמאן)

— איהר... איהר קומט אהער! — האט גרעגארי אויסגערופען, אנווייזענדיג מיט׳ן פינגער, — נישט איהר, מענדראזא... ניין!... איהר בלייבט דא... איהר וועט זי זעהן שפעטער... וואהרשיינליך נאכ׳ן אבענדברויט.

ער איז צוגעגאנגען צו דער מיידעל, וועלכע האט געציטערט פאר שרעק.

— קיינער וועט אייך נישט טשעפען. דעם מאנטעל קאנט איהר דא איבערלאזען.

— ניין, כ׳וועל דעם מאנטעל נישט אויסטאן.

איהר האנד האט זיך איינגעקלעמט אין דעם טאש, אין וועלכען עס איז געלעגען דער רעוואלווער.

— גוט... גוט, ווי איהר פערשטעהט. ס׳איז נישט קיין נפקא מינה.

ער האט זי אנגענומען פאר דער האנד און ארויסגעשלעפט אין קארידאר, זייענדיג צופרידען, און וואונדערענדיג זיך, וואס זי שטעלט א שוואכען ווידערשטאנד.

אונטען זענען זיי אריין אין א קליין עס־צימערל וואס האט זיך געפונען בשכנות פונ׳ם קאבינעט.

אפשטעלענדיג זיך אויף דער שוועל האט ער צו איהר א וואונק געטון און אנגעוויזען אויפ׳ן געדעקטען טיש.

— מאכט א שנעפסעל און גיט מיר א קוש! — האט ער א ברום געטון אויסער זיך פאר נחת, אנגיסענדיג אין באקאל שאמפאניער און פערגיסענדיג דעם טישטוך — טרינקט אוים און גיט מיר א קוש.

מיט א נישט פעסטער האנד האט ער אויסגעשטרעקט צו איהר דעם באקאל, און אויסגעשפריצט א העלפט אויף איהר קלייד.

אדעלע האט שווייגענדיג א שאקעל געטון מיט׳ן קאפ, און אפגעטראטען אויף צוריק.

— טרינקט! — האט גרעגארי ארויסגעשריגען.

אדעלע האט אנגעריהרט מיט די ליפען די בריגען פון באקאל.

איידער זי האט פערשטאנען, וואס עס איז מיט איהר געשעהן, איז זי שוין געווען אין זיינע ארעמס.

זיין רויט, שווייסיג פנים האט זיך אויפגעצויגען צו איהר.

זי האט זיך געפרובט בעפרייען, אבער זיינע הייסע קלעפיגע ליפען האבען בעוויזען אנצוריהרען איהר באק.

גרעגארי האט זי ארויסגעלאזט און איז צוגעלאפען צו דער טיר.

די אויגען זיינע האבען אנגעשטרענגט אכטונג געגעבען אויף אדעלען, און די פינגער האבען פיבערהאפט געזוכט דעם שליסעל.

— אויב איהר וועט צושליסען די טיר, וועל איך אייך דערהרג׳ענען!

אין דער מיידעלס האנד האט א בלאנק געטון דער רעוואלווער.

פען איז צורודערט געווארען און דערשראקען א׳פגעהויבען די הענד.

— ווארפט אוועק דעם רעוואלווער, נארעלע! היכף ווארפט אוועק! — האט ער א קוויטשע געטון.

— ווארפט אוועק! פערשטעהט איהר דען נישט, וואס איהר גייט טון? ער קאן נאך צופעליג אויסשיסען...

— ניין, ער וועט אויסשיסען נישט צופעליג!

— האט אדעלע דערקלערט, ווערענדיג דרייסטער מחמת גרעגאריס שרעק — עפענט אויף די טיר!

גרעגארי האט זיך געוואקעלט.

אדעלע האט ארונטערגעלאזט דעם שיצער, און ער האט בעמערקט די בעוועגונג פון איהר פינגער.

— שיסט נישט! שיסט נישט! — איז ער געווארען אויסער זיך, און שנעל געעפענט די טיר — ווארט צו, נארישע מויד, וואס איהר ווענט! געהט נישט אהין!.. דארט איז באג!.. באג וועט אייך כאפען!... בלייבט דא... כ׳וועל....

אדעלע איז אבער ארויסגעלאפען אין קארידאר.

צוקומענדיג צו דער הויפט־טיר, האט זי שנעל ארונטערגעכאפט די ריגלען און פעררוקערס און פלינק א דריי געטון דעם שליסעל.

די טיר האט זיך געעפענט.

אין א ווייל שפעטער איז דאס מיידעל שוין געווען אויף דער פריי.

מיסטער גרעגארי האט זיך געלאזט לויפען נאך איהר.

דאס ענטלויפען פון זיין קרבן האט איהם א ביסעל אויסגעניכטערט.

ער האט זיך אויף דער מינוט אנגעשטויסען ס׳ארא אונאנגענעמליכקייטען עס קענען פאסירען, און ער איז אינגאנצען בעהערשט געווארען פון שרעק.

ער האט זיך ראפטום צוריקגעקעהרט אין קאבינעט, געעפענט א טישקעסטעל, ארויסגענומען א פעקעל פאפירען געלד און אריינגערוקט זיך אין קעשענע.

אין שאנק איז געהאנגען זיינער א רעגען־מאנטעל, האט ער איהם ארויפגעווארפען אויף די פלייצעס, און פלוצים זיך דערמאנט אין באג.

האט ער געעפענט די טיר אין דער מאלפעס בעהעלטעניש אבער דער אראנג־אוטאנג איז דארט נישט געווען.

דער באראנעט האט דאן א גלעט געטון מיט זיינע ציטערדיגע פינגער די אונטערשטע ליפ:

וואס וועט זיין, אז באג האט זי געכאפט?

דער מוח האט ביי איהם געארבייט אין איין אימה, זוכענדיג עפעס אנ׳אויסוועג.

קודם כל איז נויטיג געווען צו געפינען באג׳ן.

גרעגארי איז ארויס אויפ׳ן בריקעל.

אריינשטעקענדיג צוויי פינגער אין מויל, האט ער ארויסגעלאזט א רחמנות׳דיגען פייף־געשריי — דער רוף, וועלכען באג האט זיך שטענדיג געפאלגט,

קיין ענטפער איז נישט צוריקגעקומען.

גרעגארי האט נאך אמאל איבער׳געחזרט דעם פייף, אבער אויב באג האט איהם געהערט, איז עס געווען א בעווייז, אז ער האט צום ערשטען מאל נישט געהארכט דעם בעפעהל פון זיין באלעבאס.

(פארזעצונג קומט).

הומאר — דער קונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט — ווען ג. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

די פאליטיק פון דער היינטיגער וואך האט זיך געדרעהט ארום דעם וואמפיר פון דיסעלדארף.

שוין זעהט שוין אויס אונזער פאליטיק, אז מען האלט שוין ביי די וואמפירען. ווען מען, הייסט עס אנהייבען פיהרען א וואמפירישע פאליטיק, א־דער א פאליטיק פון א וואמפיר, וואס הייסט אויף פראסט יודיש: דיקטאטאר.

זוכט מען ארום דעם וואמפיר פון דיסעלדארף און מען קאן איהם נישט געפינען. שמועסט מען איך די דיפלאמאטישע קרייזען, אז דאס גאנצע זוכעניש איז נאר א דיפלאמאטישע אנשטעלעניש. ווארים אין דער פאליטישער וועלט ווייסט מען אויסגעצייכענט ווער עס זענען די היינטיגע וואמפירען און וואו זייער אדרעס איז.

דאס זוכעניש איז נאר א דיפלאמאטישער־צוג.
— איהר קענט די פרטי פיין?

אנטיפאטיעס

א מיידעל וואס כ'האב פון אנ'אמת פיינט, איז אזא וואס זאגט: „לאמיר זיין פריינד".	א מיידעל וואס כ'מאלט ערמארדען געקענט, איז אזא וואס זאגט: „האלט. אהן תענד".

די מאכערקע

זי מאכט זיך יונג, זי מאכט זיך שעהן, זי מאכט זיך פלא שיק און הן.	זי מאכט זיך בלאס, זי מאכט זיך רויט, זי מאכט זיך מיר א פריהען טויט.

א קינד'ס איינפאל

די פאמיליע גראס גרייט זיך צו געהן אויף א שפאציר. די מוטער נעהמט זיך צוליב דעם פוצען איהרע שיך.

רופט זיך צו איהר אן איהר פינף־יעהריגער זוהן, חיימ'ל:

— מאמע, פארוואס פוצסטו נישט מיינע שיך פריהער?

— וייל דאס עלטער — מאכט די מוטער — קומט פריהער.

— אויב אזוי — רופט זיך אן חיימ'ל — דארפסטו מיינע שיך טאקע פריהער פוצען. וויל מיינע שיך זענען דאך עלטער פון דיינע.

פון אויסלענדישען מארק

א טעות

ריכטער: איהר ווערט בעשולדיגט, אז איהר זענט אריינגעפאהרען מיט אייער אויטאמאביל אין א טעלעפאן־סלופ.

אנגעקלאגטער: איך האב געהאט א טעות.

ריכטער: וואס־זשע, איהר האט געמיינט אז ס'איז א מענש?..

פערקניפט און פערבונדען

— א פראגע אויב איך קען זי. זי איז דאך א משפחה צו מיר.

— מיט וואס איז זי אייער משפחה?

— זי איז די געליבטע פון מיין מאן, און דאס הייסט פון מיין געליבטען.

איהר ערשטער געדאנק

פעטלער (צו דאמע וועלכע איז צוליב איהר פעטקייט אויף א ריעטע): ליבע פרוי, איך האב שוין דריי טעג נישט געגעסען...

פרוי: טאקע? און וויפיל האט איהר פערלוירען?...

ווי דען אנדערש?

פייטעל (צו א דאקטאר): זעה נאר, זעה, וואס פאר א מיעסע רימענס־שפילקע איהר האט דאס!

דאקטאר: דאס האב איך פון מיינעם א פאציענט.

פייטעל: אזוי? א ירושה הייסט דאס?!

א שמאך

— מיין מאן האט מעהר לאנג געקליבען, ביז ער האט מיך גענומען.

— נו יא, די וואס זענען צופיל פארגעפיצטע פאלען שטענדיג אהיין.

לאדזער מאנטעקארלא

(א גרינ־ און געל־שפיל)

נו, אבי מען זאגט: קאפוט איז
אונזער גרויסע לאדז־הבירה,
אויסגעשעפט און אויסגעמאלקען
פון די לעצטע כוחות איהרע...

אז א גראשען צו פערדינען
דארף מען זיין א גרויסער גבור,
און פאר ארעמקייט, פאר דלות
ציטערט אזש די שטאט אין פיבער...

ס'שיקט דער אויבערשטער דעם חולה
די רפואה פאר דער מכה,
און אין לאדז־פאבריקשנע מאסי
פאבריצירט מען א — מאנאקא...

קריגט מען פלוצים אויף ליפאווע
א רולעטקע א געהיימע —

שפילט מען דארטען מיט התמדה,
אזש א נחת, אזש אנ'אימה!...

ס'איז דאך לייכט ארויסצורעדען,
ס'איז א קלייניגקייט — א ווערטעל...
אבער וואס דען קאן מען מאכען,
וואס בלייבט אויס א חוק א קערטעל?

דארט, אין שפילען קאן כאטש ווערען
אויף א ווייל'ע לוסטיג, פרעהליך —
וויל אין קארטען איז פארהאנען
אי א מלכה... אי א מלך...

דארט איז כאטש פארהאן א סדר
אהן א סיים און צרות־שטייער...
איי, א לעבען איז געווארען,
מעג עס ברענען אויפ'ן פייער!

יאקעל בן פלעקעל

פערזינקען אין קלאפאטען

די קראנקע וועלט: ווי אזוי היילט מען מיינע וואונדען?

פארוואס די סאווע פערפאלגט די קראה

(א אינדישע פאבעל)

פאר טויזענדע יאהרען האבען זיך די מענשען צוזאמענגענומען און פון זיך דעם שטארקסטען און פעהיגסטען פאר א קעניג אויסגעקליבען.

אויך די פיר פיסיגע זענען זיך צוזאמענגעקומען און האבען דעם לייב פאר א קעניג אויסגעקליבען; אויך די פיש פון גרויסען ים האבען דעם הייפיש פאר זייער הערשער געקרוינט.

אז די פויגעל האבען זיך דערפון דערוואוסט, האט זיך זיי אויך פערוואלט א קעניג. און זיי האבען זיך אין א גרויסער מאסע פון שפיץ פון די היטאלאיא בערג פערזאמעלט.

— אויך אונז שטעהט עס אן א הערשער צו האבען! — שרייען זיי, — מיר וועלען אזא זוכען, וואס זאל זיך פאר אונז פאסען.

וועהרענד זיי האבען זיך ארומגעקוקט אין זיי געפעלען געווארען די סאווא, און זיי האבען געזאגט:

— ווירקליך, דער ראזינער גרויסארטיגער פויגעל געפעלט אונז!

— באלד זענען זיי צוגעגאנגען צו די וואהלען, און א פויגעל האט געראפט דריי מאל אויסרופען, צי אלע זענען איינשטימיג.

ביי די ערשטע צוויי אויסרופען האבען אלע צוגעשטימט: „יא". ביי דעם דריטען אויסרוף האט זיך א קראה אויפגעהויבען און גע'טענה'ט:

— ווארט אביסעל! שוין איצט, ווען איהר ווילט דער סאווא די העכסטע עהרע בעווייזען, מאכט זי שוין אזא גרימאסע אויפ'ן פנים: ווי וועט שוין זיין, ווען זי וועט אין צארן אויף אונז אנקוקען. [illegible] מיר [illegible], ווי פלאנד־קערנע אין א גליהענדען טאפ. ניין, זי געפעלט מיר נישט פאר א קעניג. און פליהענדיג אין דער לופט האט די קראה גענומען קרעכצען:

— מיר געפעלט זי נישט! מיר געפעלט זי נישט!!

מיט דעם האט זיך די פערזאמלונג גענדיגט.

די סאווא האט זיך א צארנדיגע אויפגעהויבען און פערפאלגט די קראה. און פון דעמאלט אן ציהט זיך די פיינדשאפט צווישען די סאוואס און די קראהען.

צווישען ליידיג־געהער

— מיינסטו, בערעל, פאר א חזן מוז זיין שרעקליך, צו הערפיהלען, אז ער קען מעהר נישט זינגען?

— יע... אבער ווען ער דערפיהלט עס נישט, איז עס נאך שרעקליכער.

אין שולע

לעהרער: ווען איך לייג אויף דעם טיש דריי אייער און אויף יענעם טיש פיער אייער, וויפיל אייער וועלען עס זיין?

שילער: הער לעהרער, פון ווען אן האט איהר דאס אנגעהויבען צו לייגען אייער?

ער סען איהם!

מאטעל ליגט קראנק אין בעט, זיין פריינד האצקעל קומט איהם מבקר־חולה זיין.

— איך האב נאר איין וואונש — קרעכצט מאטעל — איך זאל קענען דערציהען ביז ווען איך זאל דיר קענען אפגעבען דעם חוב.

— יע, יע, — קרעכצט האצקעל — א, ווי גוט וואלט געווען ווען א מענש קען לעבען אייביג!

צו שפעט

ערשטער שרייבער: דעם אמת זאגענדיג האב איך ערשט נאך צוועלף יאהר שרייבען איינגעזעהן, אז איך האב נישט קיין טאלאנט.

צווייטער: נו, פארוואס האסטו דאן נישט אויפגעהערט שרייבען?

ערשטער: חכם איינער, איך בין דאך שוין דאן געווען בעריהמט...

ווער וויל איינגעמאכטס?

דער ווילנער וויצלינג מאטקע חאבאר האט א מאל אויסגערופען פאר א גרויסען עולם: — „רבותי, ווער עס וויל איינגעמאכטס, זאל קומען צו מיר שבת 2 בייטאג!"

צו דער בעשטימטער שעה איז דער הויף און די גאס ארום מאטלען געווען שווארץ פון מענשען. אלע האבען געווארט אויף איינגעמאכטס.

מאטקע איז אבער געשלאפען.
מען האט איהם אויפגעוועקט.
מאטל, געה ארויס, זעה וואס ס'טוט זיך.
ער איז ארויס אויפ'ן הויף, האט א קוק געטון: אנ'עולם — קאפ אויף קאפ!

— איינגעמאכטס! — האט דער עולם גענומען שרייען.

— שא, שא! — שרייט נישט! — האט מאטל געזאגט: — ווער האט דאס איך צוגע־זאגט צו געבען איינגעמאכטס איך בין דאך נאר געוועהן טשעקאווע צו זעהען, ווער פון די ווילנער יודען האט חשק צו איינגעמאכטס, אהן עדהרע א האפשער עולם!

פאלגט דעם דאקטאר

— פארוואס רייכערסטו פון א לאנגער לולקע?

— וויל דער דאקטאר האט מיך געווארענט, אז איך זאל זיך האלטען ווייט פון רויך.

שפאס פון פאמיליע־ווינקעל

דער גוטער סוף

— נו, און ווי לעבסטו דיר מיט דיין פרוי?
— אויסגעצייכענט!
— וואס, איהר קריגט זיך גאר קיינמאל נישט?
— דווקא יא, אבער דער סוף איז אלעמאל גוט.
— ווי קומט עס?
— גאר פשוט: ווען מיין פרוי ווערט אין כעס, ווארפט זי מיר נאר א טאפ; און אויב זי טרעפט מיר — לאכט זי; און אויב זי טרעפט מיר נישט — לאך איך!

דערווייל צופרידען

— ווי געהט עס אייערע טעכטער?
— א דאנק, דערווייל זענען זיי אלע פערהייראט.

ער האט חרטה

— ניסטו טאקע קיינמאל נישט דיין ווייב קיין מתנה?

— ניין, נאר איין מאל האב איך איהר א געגעבען, טוט מיר נאך ביז היינט באנג די גאנצע געשיכטע.

— וואס פאר א מתנה?
— א קידושין־פינגערל.

שנאת חנם

— וואס הייסט שנאת חנם?
— אז מען האט פיינט יענעמס ווייב.

צום באנדיט

באנדיט: ס'געלד אדער ס'לעבען!

בעפאלענער (ווייזט אן אויפ'ן ווייב): זי איז מיין לעבען, נעהמט זי צו. בענעלע.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

6 פרייטאג — ד כסלו תר"צ

דעצעמבער

זון-אויפגאנג 7.29
זון-אונטערגאנג 3.25

ליכט-צינדען: 3.14

טעקסטיל-ארבייטער האלטען זיך ווייטער ביי זייער הוספה-פאדערונג

(ב) נעכטען איז פארגעקומען א דעלעגאטען־פערזאמלונג פון טעקסטיל־קלאסען־פעראיין. ה' וואל־טשאק האט געהאלטען א רעפעראט וועגען דער לאגע פון די ארבייטער אין צוזאמענהאנג מיט דער ווירטשאפטליכער און פינאנציעלער לאגע פון לאנד. נאך א לאנגער דיסקוסיע איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אז דער עקאנאמישער קריזיס שלאגט זיך קודם־כל אפ אויף דער לאגע פון די ארבייטער. זיי ווערען רעדוצירט אין די ארבייטס־ און צאהר־לונגס־באדינגונגען ווערען וואס אמאל ערגער, דעריבער האלטען די ארבייטער ווייטער אונטער זייערע פאדערונגען פון 20. אקטאבער און פערלאנגען א קאנפערענץ מיט די אינדוסטריעלער.

די פערזאמעלטע האבען אויך אנגענומען א רעזאלוציע נעגען דער רעגירונג, וועלכע טוט גאר נישט, כדי צו לינדערען דעם קריזיס.

אין קלאסען טעקסטיל פעראיין איז נעכטען פארגעקומען א ספעציעלע זיצונג געווידמעט דעם ענטפער אויפ'ן בריף פון די אינדוסטריעלער.

אין דעם ענטפער זענען אויסגערעכענט די פאבריקאנטען, מיטגלידער פון אינדוסטריעלען פער־איין, וועלכע האלטען נישט דעם קאלעקטיוון אפ־מאך. עס ווערען אין דעם בריף אנגעוויזען אויף א פאלען, ווען די פירמעס האבען אפגעזאגט פון די פאסטענס ארבייטער־דעלעגאטען, נאר דער פאר, ווייל זיי זענען געווען דעלעגאטען, עס ווערט ווייטער בעהאנדעלט די פראגע וועגען פערזיכערען די עלטערע ארבייטער, צום סוף ווערט געפאדערט א געמיינזאמע קאנפערענץ, וואו עס זאלען בעהאנדעלט ווערען די אנגעוועהטאגטע פראגען.

שטרייק-סכנה איז טריקאטאזש- און זאקען-פאך

(2) אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון קאטאך־ארבייטער פון טריקאטאזש און שטרימפ־פאך איז בעשלאסען געווארען; צוליב דעם, וואס עס ענדיגט זיך דעם 1. יאנואר דער קאלעקטיווער אפמאך ארויסצושטעלען נייע פארערונגען פון 40 פראצענט הוספה, נישט צונעהמען אין דעם פאך קיין שילער אויף לעהרע. די אינדוסטריעלער האבען צייט ביז'ן 15. דעצעמבער צו געבען ענטפער אויף די פארערונגען אין פאל ווען די אינדוסטריעלער וועלען נישט איינגעהען אויף די בעדינגונגען, וועלען די ארבייטער צוטרעטען צו א שטרייק.

אפקלאנגען פון לעצטען לעדער-ארבייטער-שטרייק

מיט איינינע חדשים צוריק איז אין דער לעדער־גאלאנטעריע־בראנזשע אויסגעבראכען א שטרייק.

די אונטערנעמער האבען זיך איינגע'עקשנט און בשום אופן נישט געוואלט צומאל אקעגענגעהן די גערעכטע פארערונגען פון די ארבייטער, ווייל כמעט אלע ווערקשטעלען זענען געווען בעזעצט דורך שטרייק ברעכער און זיי האבען דעריבער דעם פראקלאמירטען שטרייק נעגצליך נישט געפיהלט.

דער שטרייק האט זיך ממילא פערצויגען, און די שטרייקענדע ארבייטער האבען דעריבער בעשלאסען אנצווענדען לגבי די שטרייק־ברעכער גאנץ שארפע מיטלען.

עטליכע מאל דורכ'ן טאג האבען זיך געלאזט גרופעס שטרייקענדע ארבייטער איבער די ווערקשטאטען און מיט געוואלד אוועקגעשלעפט פון דער ארבייט די דארט טרעפענדע שטרייק־ברעכער.

אזא גרופע ארבייטער איז אויך אריין אין ווערקשטאט פון א געוויסען זאלצבערג אויף פילסודסקיעגא 72 און דארט געטראפען ארבייטען דעם געזעלען יורעל נאמבערג.

ווען ער האט זיך נישט געוואלט אונטערווארפען דער פארערונג פון די ארבייטער תיכף צו ווארפען די ארבייט, זענען די פיקעטניקעס איהם בעפאלען און איהם אזוי צוזוקט, אז די ארויסגערופענע פא־גאטאווע האט איהם געמוזט אפפיהרען אין שפי־טאל, וואו ער היילט זיך נאך די בעקומענע וואונדען ביז'ן היינטיגען טאג.

נישט געקוקט דערויף, וואס דער מייסטער זאלבערג האט זיך מאמענטאל געלאזט נאכיאגען די ענטלויפענדע שלעגער איז איהם געלונגען צו פערהאלטען נאר איינעם א געוויסען נעדאנקן מאיר 18 י. א. מיט דער הילף פון א פערביינעהענדען פאליציאנט איז דער פערהאלטענער אפגעפיהרט געווארען אין זעקסטען פאליצייקאמיסאריאט און נעגען איהם איז אונטערגענומען געווארען א שטרענגע אויספארשונג. די אויספארשונג האט אבער נישט פעסטגעשטעלט, אז דער פערהאלטענער נעדאנקן זאל האבען זיך בעטייליגט אין אנפאל אויפ'ן שטרייקברעכער נאמבערג און דעריבער איז ער נאר בעשטראפט געווארען בלויז פאר ארויסרופען א נאסען־אוואנטורע. אויפ'ן סמך פון אנ'אזוי נערוד־פענעם נאקאו קארני צו 30 זל. עווענטועל 3 טאג ארעסט.

אנ'אונצופרידענער מיט'ן דאזיגען אורטייל האט דער פערמשפטער מאיר נעדאנקן דערלאנגט א בקשה, אז מען זאל אויף א געזעצליכען אופן בעטראכטען זיין ענין. אנומעלט האט דער נאטשאלניק פון שטאטישען געריכט, ריכטער שיטניצקי טאקע בעהאנדעלט דעם ענין און נישט קוקענדיג דערויף וואס 2 ארויסגערופענע עדות האבען אונטער א שבועה בעשטעטינט, אז זיי האבען זיך אין קריטישען מאמענט גראד געפינען מיט'ן אנגעקלאגטען אין דער צוקיערניע פון גליקסבערג (אויף ציגל. 43, האט אבער דער ריכטער גענומען אין אכט די קאטעגארישע בעשטעטיגונג פון דער אנקלאגע דורכ'ן עדות זאלבערג און דעם אנגעקלאגטען מאיר נעדאנקן פערמשפט צו 50 זל. אדער 7 טעג ארעסט.

דער אורטייל איז ווי בעקאנט אנ'ענטגילטיגער און מען קאן נעגען איהם דערלאנגען נאר א קאסאציע אין העכסטען געריכט.

א מעשה מיט צוויי מאדאמען

וואס איינע פון זיי איז א „וואזשנע גבאי'טע" און קאן נישט פערטראגען אנ'עולה

שטופען זיך ווייבער אין א יאטקע אויף יוס־קארניע גאס און יערע איינע פערלאנגט א בעסע־רען חלק פלייש. אין דער יאטקע האבען זיך גע־פינען ווייבער ארימע מיט טיכלעך אויפ'ן קאפ, ווייבער מיטעל־פערמעגליכע מיט געוועהנליכע פאל־טאס און „דאמען" רייכע מיט פאקענע און קארא־קולענע זשאקעטען.

די מעשה, וועלכע מיר וועלען דא דערצעהלען איז געשעהען מיט עטליכע טעג צוריק אין א יאטקע אויף ווסכארניא גאס.

איינע א פרוי ג. האט גענומען ½ פונט פלייש און געוואלט דערפאר בעצאהלען, פלוצלונג האט זי אויפגעהויבען א טומעל.

וואס איז?

מ'האט איהר ארויסגעצויגען פון טאש 16 זלאטעס, וועלכע זי האט געהאט אין האנד, ווען זי איז אריינגעקומען אין יאטקע. ווער זאל מען חושד זיין אין דער גנבה, אז אין דער יאטקע זענען געווען לויטער דאמען מיט פאקענע און קארא־קולענע זשאקעטען.

מילא, פערפאלען, זאל זיין די אברה פאר אנ'אנדערע, האט זי פרוי ג. געטראכט, און איז אוועק אהיים. אינדערהיים האט זי ערשט גענומען אויף אנ'אמת'ן זוכען אין אלע טאשען, און פלוצ־לינג איז זי געבליבען שטעהען ווי פערשטיינערט. אין דער אויבערשטער טאש פון מאנטעל האט זי געפונען א גאלדען רינגעל מיט א גלאנצענדיגען שטיין. זי האט נישט געוואלט גלויבען איהרע אייגענע אויגען, פון וואנען נעהמט זיך צו איהר דאס דאזיגע רינגעל.

נאך א שעה טראכטען איז פרוי ג. מיט איהר כאן געקומען צום בעשלוס, אז דאס רינגעל געהער צו דעם גנב, וועלכער האט אריינגעשטעקט די האנד אין פרוי ג.'ס קעשענע, און פון דארט ארויס־געצויגען די 16 זלאטעס; ביים ארויסנעהמען די האנד האט זיך פון גנב'ס פינגער אראפגעגליטשט דאס רינגעל.

גם זו לטובה האט זיך פרוי ג. געטראכט און איז אוועק צום יובילער אפשאצען דעם ווערט פונ'ם רינגעל. איהר איבערראשונג איז געווארען נאך גרעסער, ווען זי האט זיך דערוואוסט, אז דאס רינגעל איז א ברילאנטענם און האט דעם ווערט פון 200 דאלאר.

א שעה נאך דער גנבה, וואס איז געשעהען אויף ווסכארניא גאס איז אריינגעקומען צום קצב די רייכע דאמע ס. און איהם געפרעגט דעם אררעס פון דער פרוי, ביי וועלכער מ'האט מיט א שעה צוריק ארויסגעגנבעט די 16 זלאטעס. אויף דער פראגע פון קצב נאך וואס די דאמע דארף דאס וויסען, האט די לעצטע געענטפערט, אז היות זי איז אנוועזענד געווען בעת דער גנבה, און זי האט שטארק רחמנות בעקומען אויף דער ארימער פרוי, האט זי צווישען איהרע בעקאנטע צונויפגענומען די 16 זלאטעס און וויל דאס געלד צוריקגעבען דער ארימער פרוי.

דער קצב האט פערוואונדערט די ווייכהערציג־קייט פון דער דאמע און ער האט איהר געגעבען דעם אדרעס פון פרוי ג. מאדאם ס. איז אוועק אהין און צווישען ביידע פרויען האט זיך ענטוויקעלט אזא געשפרעך:

מאדאם ס.: — ביי אייך האט מען היינט צו־געגנבעט 16 זלאטעס?

פרוי ג.: — יא, וועגען וואס געהט אייך אייגענטליך?

מאדאם ס.: — איך האב פאר אייך צוריק בעקומען 16 אנדערע זלאטעס, אבער איך וויל אייך נישט בעליידיגען און געבען קיין נדבות, ערלויבט מיר וועל איך די 16 זלאטעס אריינלעגען אין דערזעלבער קעשענע פון וואנען מ'האט זיי אייך ארויסגענומען.

פרוי ג.: — איך דאנק אייך זעהר, אבער איך וויל בכלל נישט אייערע 16 זלאטעס.

בקיצור ביידע פרויען האבען זיך פערשטאנען אויפ'ן וואונק, און מאדאם ס. האט זיך אנגעהויבען צו פערענטפערען, אז זי האט נאר געמאכט א היץ...

פרוי ג. האט אבער פון גארנישט געוואלט וויסען.

— איינס פון די ביידע, — האט זי געטענה'ט — אדער איך גיב דעם ענין איבער דער פאליציי, אדער איהר מאדאם גנב'טע געהט ארויס פון מיין שטוב.

ס'האבען זיך אריינגעמישט פרעמדע בענשען און דער גאנצער ענין איז איבערגעגעבען געווארען אין א דריטער האנד צו ענטשיידען. דער פסק איז געווען פאלגענדער: מאדאם ס. מוז געבען דער פרוי ג. הונדערט דאלאר מיט 16 זלאטעס, פרוי ג. גיט אפ דאס ברילאנטענע רינגעל — און אראפ פון מארק...

קאנטראל-פערזאמלונגען פון יאהרגאנג 1889, 1902 און 1904

היינט דארפען זיך צושטעלען

אין פ.ק.או. I (גאווא־טארגאווא 18) שערעגאוצעס פון רעזערוו און לאנד־שטורם מיט און אהן בעוועהר (קאטעגאריע A C1 C2 און D) וואס זענען געבוירען געווארען אין 1889, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11. פאליציי־קאמיסאריאטען און זייערע פאמיליען־נא־מען הויבען זיך אן אויף

R

מארגען — S ביז Sy

אין פ.ק.או. לאדז II (נייע ציגעל־גאס 51) היינט, די געבוירענע אין 1904 י. וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7. פאליציי־קאמיסאריאט און זיי־ערע פאמיליען־נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

P R S Sz T U W Z Ż

מארגען — 10. קאמיסאריאט פון יאהרגאנג 1902 אויף אלע בוכשטאבען.

זעלבסטמארד אין באד

אין באד־אנשטאלט אויף זאכאדניא 38 האט זיך נעכטען גענומען דאס לעבען דורך איבערשניידען זיך די אדערן פון די הענט און פערסמ'ן מיט אפיום, דער 53־יעהריגער מיעטשיסלאוו ושעלינסקי, בושאוואוע 24, ביים זעלבסטמערדער האט מען געפונען דריי בריף צום ברודער, פרוי און זוהן.

כאלערע פון עופות

(מ) די שטאטישע וועטערינאר־מאכט האט פעסטגעשטעלט כאלערא פון געפליגעל אין די הייזער פון קראקאווסקא 7 און בושעושינער 67.

שפיטאל-אפצאהל

(מ) אונטער'ן פארזיץ פון ראטמאן בערמאן איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קאמיסיע צו בעפרייען פון שפיטאל ־ אפצאהל די ארימע איינ־וואוינער, ס'איז בעשלאסען געווארען צו בעפרייען 545 פערזאן אויף א סומע פון 105.471 זלאטעס. די בריף האט מען איבערגעשיקט אין פראקוראטור.

פון געריכט

סיסטעמאטיש גע'גנב'עט עלעקטרי־שע לעמפלעך

די אויפזיכט־מאכט ביי'די קאנאליזאציע־אר־בייטען האט בעמערקט, אז מען גנבעט סיסטעמאטיש די לעמפלעך, ביי וועלכע מען פיהרט די אונטער־ערדישע ארבייט. מען האט אנגעהויבען נאכפארשען און פעסטגעשטעלט, אז די לעמפלעך גנבעט א גע־וויסער אוזבק נאוואק, הויז בעזיצער ביי זעמען מען האט אין שטוב ארורכגעפיהרט א רעוויזיע און געפונען א גאנצען לאגער פון געגנבעטע לעמפ־לעך.

נעכטען איז פארגעקומען דער פראצעס נעגען איהם.

דאס געריכט האט פערמשפט נאוואקען אויף 3 חדשים טורמע.

א רויבער

(2) דעם 21. יולי איז אנ'אומבעקאנטער פערשוין בעפאלען אויפ'ן וועג קיין לאדז א גע־וויסע אלטע סקורקאווסקא און פערלאנגט פון איהר געלד. סקורקאווסקא האט קיין געלד נישט געהאט און דער באנדיט האט זיך בעגנוגענט מיט עטליכע שטארקע קלעפ אין קאפ פון דער פרוי.

מיט א שעה שפעטער איז ווידער אנ'אומבעקאנטער פערשוין אנגעפאלען אין פאביאניץ אויף א געוויסער סטאניסלאווא רעמבסקא, זי פערשלעפט אין קארן, געשטיקט ביים האלז און איהר צוגענו־מען 30 זל. וואס זי האט ביי זיך געהאט.

די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דער אנפאלער איז געווען דער פאביאניצער איינ־וואוינער קאראל הלאולא.

נעכטען איז אין קרייז־געריכט פארגעקומען הלאולאס פראצעס. ער איז פער'משפט געווארען אויף 3 יאהר שווערע טורמע.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

מ. עפשטיין, (פיעטריקאווער 225); מ. באר־טאשעווסקי, (פיעטריקאווער 95); מ. ראזענבלום, (ציגעל גאס 12); נארדפיין, (ווסכארניא 54); י. קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15).

—=8=—

אונאפרופדיך לעצטע 3 טעג!
1־טער קלאנג־פילם
קינא־טעאטער איז לאדז
SPLENDID
4־טע רעקארד־וואך!
גרויסער זינגענדער קלאנג־פילם
קאמעדיאנטען־שיף
לעצטער אויסדרוק פון דער קינא קונסט!
צוויי עקראן־שטערנס
LAURA LA PLANTE
i JÓZEF SCHILDKRAUT
היינט 3 סעאנסען: 5.45, 7.45, 10 אוו:
שבת און זונטאג 4 סעאנסען:
3.30, 5.45, 7.45, און 10 אין אווענד
אויף די סעאנסען 3.30 אין 5.45
זעבען די פרייזען 1, 2, 3 זל.
די קאסע איז טעטיג פון 5 א זייגער נאכמ

צאהן־ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
14 Zawadzka 14
נעהמט אן פון 10-2 און פון 4-7־ן

AL JOLSON
„דער שאליאפין פון פילם"
אין קלאנג-זינגענדען פילם
„זינגענדער נאר"
וועלכער ווערט זייט מעהרערע וואכען דעמאנסטרירט אין
דער גאנצער וועלט און איבער 3 חדשים אין ווארשא
— אויך —
Cavaleria Rusticana
אין דער בקוועסט. אפערע
דער בעקאנטער טענאר BENJAMINO GIGLI
וועלען געבען א קאנצערט=שפיל אויף דער מאנטאג'דיגער פרעמיערע
אין 1=טען קלאנג=פילם=טעאטער אין לאדז
SPLENDID

ארעסטירט אין לאדז א ווארשאווער שווינדלער

די לאדזער אויספארשונגס־פאליציי האט בעקומען פון דעם ווארשאווער אויספארשונגס־אמט א פלוג־בריף נאך א געוויסען הענריק קרולקאווסקי, וועלכער האט מיט א צייט צוריק גערונגען און איינגעארענט א לאקאל אויף מארשלקאווסקא 79, ארויסגעהאנגען א שילד „פארשטעהער פון בילינער סחורות" געשלאסען גרעסערע טראנזאקציעס מיט ווארשאווער סוחרים און.... זיי בעשווינדעלט אויף א גרעסערע סומע געלד.

דער לאדזער אויספארשונגס־פאליציי האט זיך איינגעגעבען דעם חברה־מאן נעכטען צו ארעסטירען ביים „גראנד־האטעל". עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער האט שוין אונטערהאנדעלט מיט א היגען אנגעזעהענעם סוחר וועגען א גרעסערער טראנזאקציע מיט א טראנספארט סחורה, פאר וועלכער ער האט צוגעזאגט צו בעצאהלען א העלפט מיט געלד און א העלפט מיט טשעקען

עפידעמיע פון דיפטעריט

(ס) צוליב דעם, וואס ס'פערשטארקט זיך די עפידעמיע פון דיפטעריט און שקארלאטין, האט די געזונדהייטס־אפטיילונג פון מאגיסטראט בעשלאסען צו עפענען א דריטע דיזענפעקציע־בריגאדע ביז'ן 31. מערץ 1930.

ד"ר העלענא ספאראווא ראצענט פון ווארשאווער אוניווערזיטעט וועט אויף דער בקשה פונ'ם היגען קאמיטעט צו קעמפען מיט דיפטעריט האלטען זונטאג, דעם 8. ה. ח. 5 א זייגער נאכמיטאג א פארטראג וועגען קאמף מיט דיפטעריט און פערהיטונגס אימפונגען געגען דער קראנקהייט.

דער פארטראג וועט פארקומען אין זאל פון שטאט־ראט.

צו די פויליש=דייטשע האנדעלס=בעציהונגען

(ה) די איצטיגע טעמפא פון די פויליש־דייטשע אונטערהאנדלונגען וועגען א טראקטאט וועט ברענגען צו שליסען דעם אפמאך שוין אין דער נאהענטסטער צייט און מ'דארף רעריבער דערווארטען, אז די האנדעלס־בעציהונגען צווישען די צוויי מלוכות וועלען זיך איצט פיל שטארקער ווערען.

צוליב דעם, וואס אינצווישען איז דער קאנטאקט צווישען די האנדעלס־פירמען פון די ביידע לענדער שטארק אפגעשוואכט געווארען, האט דער דייטשער ווירטשאפטסבונד פאר פוילען אין ברעסלוי אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו אינפארמירען די פוילישע פירמעס און געבען זיי פערשידענע אינפארמאציעס וועגען אפזאץ מעגליכקייטען, וועגען פערשידענע שטייער־ענינים, צאל, טראנספארט או"ז.

דער ווירטשאפטס־בונד האט מיטגעטיילט דער היגער האנדעלס־קאמער, אז ער נעהמט אן נייע מיטגלידער יחידים און גרופען און פון יאהר 1930 וועט ער איינפיהרען ביי זיך די פוילישע שפראך פאר קארעספאנדענץ מיט פוילען.

זיך געהאנגען אויף דער זעלבער שטריק

אויף וועלכע זיין פאטער האט זיך געהאנגען

אויף גדאנסקא 76 האט זיך גענומען דאס לעבען דער 21־יעהריגער סטאניסלאוו אנדראשיאק. אנדראשיאק האט זיך אויפגעהאנגען אויף א שטריק, וועלכען די פאמיליע האט בעהאלטען נאכ'ן זעלבסטמארד פון אנדראשיאקס פאטער.

די סיבה פון זעלבסטמארד זאל זיין בג, וואס אנדראשיאק האט געוואלט ווערען א מאטראז אויף א שיף און זיין געזונדצושטאנד האט אים דערויף נישט ערלויבט.

לעצטע רעדוקציע אין ראזענבלאטס פאבריק

(11) אין משך פון דער פערגאנגענער וואך האט די פירמע ס. ראזענבלאט (קאראלא נאס) בעפרייט די לעצטע 200 ארבייטער, וועלכע זענען נאך געווען בעשעפטיגט אין דער פירמע.

הזכרה נאך דעפ. ד"ר לעאן רייך

מארגען שבת אין דער פריה ביים דאווענען וועט אין דער ציוניסטישער שוהל „אוהל יעקב" גדאנסקא 18) פארקומען א פייערליכע הזכרה צו ליב'ן טויט פון בעקאנטען ציוניסטישען פיהרער פון מזרח גאליציען, דעפ. ד"ר לעאן רייך ז"ל. די טרויער רעדע וועט האלטען ה' משה לימאן.

„סטאש דער פליהער אדער די געהיימניש פון די לאלקעס"

דאס פרעהליכע קאמעדיע־מעשה'לע פון ה' רעמוס, רעזשיסירט דורך ק. טאטארקעוויטש, מיט אנטייל פון די בעסטע קאמיקער ארטיסטען פון שטעטישען טעאטער, מיט טענץ פון פרל. שמאר געזאנג און מוזיק פון י. ביאלאסטאצקי — וועט פערוואמלען דאס קליינווארג פון גאנץ לאדז, זונטאג, דעם 8. ה. ח. 12 א זייגער בייטאג אין שטעטישען טעאטער.

מעלדונגען

יוד. רעליג. ארב. ארג. „פועלי אגודת ישראל" לאדז, ווסכאדניא 66.

זונטאג, דעם 8 דעצעמבער פינקטליך 8 א זייגער אוונד קומט פאר אין איינענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה' י. רייכמאן א ד.ס. די קאנסטיטוציע און דער פארלאמענטאריזם אין פוילען (פרום דעם קאנפליקט וועגען ענדערונג אין דער קאנסטיטוציע) בילעטען צום פרייז פון 20 גר. צו בעקומען ביים איינגאנג.

גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז מוצש"ק דעם 7־טען ד. ח. פינקטליך 7,30 אוונד קומט פאר א פערזאמלונג פון דער יוגענד־סעקציע ביי פא"י צו וועלכער עס ווערען איינגעלאדען אלע יוגענדליכע רעל. ארבייטער. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די ח"ח פרנס י. צ' דענבוים י. זילבערבערג, פ. אלטמאן. ד. א. איינגאנג פריי.

ספריה עברית „עבריה"
ע"י ההתדרות הציונית

הספריה נסדרה מחדש ועומדת תחת הנהלת „המרכז העברי ע"ש הד"ר י. נ. שמחוני ז"ל. הספריה מכילה אוצר ספרים גדול של ספרות יפה (הוצאות א"י ולוו'), ספרי מדע, כתבי-עת וכו'.

פתוחה בימי א' ג' וה' בשבוע באולם ההתדרות הציונית (צעגלנינה 4) בשעות מן 8 עד 10 בערב ומוציאה ספרים לקריאה בתשלום חדשי נמוך. 13035

אכטונג, שערער-ארבייטער

זונטאג, ד. 8 ד. ח. 5 נ"מ קומט פאר אין לאקאל פון הענדווערקער־קלוב פאל דניאווא 4 א פערזאמלונג פון שערער־ארבייטער גערופען דורכ'ן שערער־פעראיין פאר מיטגלידער און נישט מיטגלידער. די שערער־ארבייטער ווערען אויפגעפאדערט צו קומען מאסענווייז און פינקטליך.

מיט אכטונג די פערוואלטונג

2 רעפעראטען אין דער יודישער פאלקס־אוניווערזיטעט

פאלגענדע 2 וויכטיגליכע רעפעראטען קומען פאר מארגען שבת 7 ד. ח. 8 אוונד, א.ד.ס. די ענטוויקלונג פון דער קבוצה אין ארץ־ישראל, ס'וועט רעפערירען גדליהו געללער פון א"י (פתח תקוה). זונטאג 8 ד. ח. 8.30 אוונד א. ד. ס. דער פאלשער משיח אין דער העברעאישער ליטעראטור (א. קאבאק'ס טרילאגיע שלמה מולכו,) רעפערענט פראפעסאר יונה בראווערמאן.

די רעפעראטען קומען פאר אין זאל פון „התאחדות" שענקעוויטש 3—5.

קורסען פאר שניידערינס.

ביי די פראפעסיאנעלע לערן־ווארשטאטען פון „ארט" אין לאדז ווערען אין די נאהענטסטע טעג איינגעארדענט קורסען פאר שניידערינס:

1) א קורס פון צושניידען פאר שניידערינס, וואס ארבייטען שוין אין פאך, 2) פאר אנפענגער.

וועגען קען מען זיך אין בורא פון „ארט", וואלטשאנסקא 27, אין די ביורא־שעה'ן (טעל. 1.11־23). 12050

אכטונג שטעפער מייסטער

אין צוזאמענהאנג מיט דער עפענונג פון צעך וואס וועט פארקומען די נאהענטסטע טעג מוזען אלע מיטגלידער אויפגעפאדערט זיך צו רעקלארירען. די וואס וועלען נישט זיין רעקלארירט וועלען נישט קאנען אנטיילנעהמען אין די וואהלען צום צעך. די קאנצעלאריע איז טעגליך יעדען טאג פון 8—10 אוונט. 891

היילען ווענערישע קראנקע

(מ) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער געזונדהייטס־אפטיילונג ביים מאגיסטראט איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען דורך דער פערוואלטונג פון דער וואיעוואדשאפט צום אינערן־מיניסטעריום וועגען רעקען דורכ'ן פלוכה־אוצר 50 פראצ. פון די הייל־קאסטען פאר ווענערישע קראנקע

ארויספאדערונגען פון ארץ-ישראל

עס זענען אנגעקומען ארויספאדערונגען פון ארץ־ישראל פאר וויעלונסקי טוביה, בוים רחל, רפאל שמחה און חיים אליעזר.

די דערמאנטע דארפען זיך מעלדען אין ארץ־ישראל־אמט (צעגעלניאנא 4) וועגען ערלעדיגען די רייזע־פארמאליטעטען.

א נישט ערלויבטע אפעראציע

אין קרייז־געריכט איז פארגעקומען דער פראצעס געגען דער אקושערקא מאריא הארטלינסקא, וועלכע איז געווען בעשולדיגט אין דעם, אז זי האט ארורכגעפיהרט איבער א געוויסער מאריא פאקאס א נישט־ערלויבטער אפעראציע.

די אקושערקע הארטלינסקא איז פערמשפט געווארען אויף א יאהר תפיסה און די פאקאס אויף 2 חדשים אויסבעסערונגס־הויז און אפלייגען איהר די שטראף אויף 2 יאהר.

„שטערן" פייערט דעם חנוכת הבית פון א נייעם לאקאל

די היגע ארבייטער ספארט־געזעלשאפט „שטערן" ווייזט כסדר ארום אנ'אלץ שטארקערע אקטיוויטעט. נישט קוקענדיג דערויף, וואס דער „שטערן" עקזיסטירט ערשט דאס דריטע יאהר, האט ער שוין בעוויזען ארורכצופיהרען א גאנצע רייה ספארט־אימפרעזעס און ספעציעל די לעצטע, דער הויי־יעהריגער שטערן־צוזאמענפליה איז א דורך געהר אימפאזאנט.

אין דער נארמאלער ענטוויקלונג פון דער געזעלשאפט האט געשטערט דאס פעהלען פון אנ'איינענעם לאקאל. איצט איז דעם „שטערן" געלונגען צו בעקומען אנ'אייגענע היים.

די פייערליכע דערעפענונג פון נייעם לאקאל, וואס געפינט זיך אויף פאמארסקא 17 קומט פאר מארגען, שבת, דעם 7. דעצעמבער 8 אווענד.

פון דער ציוניסטישער פאלקס-אוניווערזיטעט

מארגען שבת, 5 א זייגער נאכמיטאג, וועט אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) ה' ד"ר פ. פרידמאן האלטען זיין צווייטען פארטראג פון ציקל העברעאישע פארלעזונגען איבער די געשיכטע פון די יודען אין פוילען.

ארום די 4 לאנד - קאנפערענץ פון „התאחדות" אין פוילען

אין צוזאמענהאנג מיט דער 4 לאנד־קאנפערענץ פון „התאחדות" אין פוילען, וועלכע קומט פאר דעם 31 ה. ח. אין ווארשא, ארדענט איין די לאדזער „התאחדות" א רייה פערזאמלונגען געווידמעט די פראבלעמען פון דער לאנד־קאנפערענץ. די ערשטע פערזאמלונג קומט שוין פאר מארגען 4 א זייגער נ. מ. ס'וועט רעפערירען ה' יוסף לוי.

האַרטנעקיגע פערשטאפּונג

דיקדארם־קאטאר, מאגען־ליידען, בלוט שטויאונגען גאלדענע אדער, וועלכע זענען בעזייטיגט דורכ'ן געברויך פון נאטירליכען ביטער־וואסער Franciszka Józefa מארגענס און אוונדס צו א קליין גלאז. ערצטליכע פאך פערזענליכקייטען בעשטעטיגען, אז דאס ביטער־וואסער Franciszka Józefa ווירקט שמערצליך ביי רייזבארקייט פון די קישקעס. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעס.

א גמעלב
אשטוב מיט א קוך
מיט פערשידענע קאנצעסיעס באלד איבערצוגעבען.
11 אנדזשעיא 41

צו פערמיטען
א גרויס צימער
סקווערצא 22,
אויפ'ן 1. שט. ביים ווירט.

איבערצוגעבען
א געוועלב
מיט 2 שויפענסטער
אויף קילינסקיעגא 44
זעהר ביליג פון זאפארט.
— ערקינדיגען —
קילינסקיעגא 18, וו. 23.

שפארט געלד!
די גוט בעקאנטע און לאנג עקזיסטירענדע פראצאווניע פון קראוואטען און בינדעס, עמפפעהלט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע בינדעס קראוואטען, און שלייפען.
בעמערקונג: ס' ווערען אויך איבערגעארבייט פון אלטע בינדעס אויף נייע.
הערשקאוויטש,
וואלבארסקא 31.

עלטערן
א גוטער פראקטיצירטער לעהרער פון תנ"ך און ת"מוד ווי אויך מיט קלענערע קינדער צו לערנען עברי לעזען און שרייבען זוכט אנצונעהמען לעקציעס אויף שטונדען צו קומען צום שילער אין שטוב אדער מיט טעמיגע פרייזען. אפערטע אפצוגעבען אין אדמ. נייעס פאלקסבלאט אונטער B.E.W.

dla pięknej nóżki...: eleganckie śniegowce

SCHWEIKERT
DO NABYCIA WSZĘDZIE
TOW. AKC. F. W. SCHWEIKERT w ŁODZI.
Tow. Akc. wyrobów wełnianych i gumowych
F. W. SCHWEIKERT
w Łodzi, ul. Piotrkowska 147
HURTOWNICY:
M. FANTULIS, Łódź, Ogrodowa 2
B. BOY i S-ka, Łódź, Piotrkowska 154
„GUMA", Łódź, Piotrkowska 49
J. ROSENBLUM, Łódź, Piotrkowska 19
CH. MĘDROWSKI, Łódź, Nowomiejska 32 i Zgierska 34

שאראדען און רעטענישען

לעזונג פון נומער 76.
געוואונען האבען פאר׳ן בעסטען ענטפער:
אר — אב (אראבער).
1) ה. גרינשטיין, פאמארסקא 7 — 2 שטיק
עט־זייף; 2) ה׳ בראער, קאנסטאנטינער 33 —
כטעל פאפעטעריע; 3) אירא גראס, פיעטריקא
33 — 2 בילעטען אין קינא־

לעזונג פון נומער 77.
קלעמאנסא — אסנא, מעלק!
געוואונען האבען פאר׳ן בעסטען ענטפער:
1) ז. שטיינפעלד, פולנאצנא 26 — 1 שטיק
נט־זייף; 2) ה׳ שלאר, זאוואדזקא 25 — 1
קעלניש וואסער; 3) מ. מענדעלזאן, בזשע־
ר 44 — 2 טאפעל שאקאלאד.

לעזונג פון נומער 78.
דריי־פוס (דרייפוס און צו־
מענדאנג מיט קלעמאנסאס טויט).
געוואונען האבען פאר׳ן בעסטען ענטפער:
1) א. אלעקסאנדער, זגערזשער 64 — א שאכ
פאפעטעריע; 2) מ. צוקער, בזשעזשינער 5—
אש קעלניש וואסער; 3) העלא האכמאן, אלעק־
ריסקא 12 — א שאכטעל פודער.

Nr. 79.

זיין נאמען איז בעקאנט געווען,
ביי אלע יודען פאפולער,
איהר האט פון איהם א סך געלעזען,
יסען ווייסט איהר, ווער איז ער...
ביים טרעפען דארפט איהר זיך דערמאהנען:
(עס זאל נאך לייכטער זיין פאר אייך)
ער האט געהאט צו טון מיט טאנג׳ען,
און איז געווען תמיד רייך....

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 79

פרעמיעס:
1) 2 שט. טואלעט־זייף; 2) א שאכטעל פא־
פעטעריע; 3) 2 שט. שאקאלאד.

Nr. 80.

א קאפ אהן א קוף,
א האברעאישווארט — „ראן",
צו „זיצען" א רוף,
און די זאך איז פארהאן,
ווען א ליטווישען „יא"
דערלייגט איהר דערצו —
די זאך איהר האט דא,
וועלכע לאזט נישט צורוה...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 80

פרעמיעס:
1) 1 פלאש קעלניש וואסער; 2) 1 שאכטעל
פאפעטעריע; 3) 1 שאכטעל קרעם.

Nr. 81.

רעם ערשטען קלאנג
טראגט אפט דער ארימאן אויף פלייצעס,
די איבעריגע דריי
אויף פויליש ווייסט דאך יעדער
עס טראגט דער וואגען אויף די רעדער,
וואס פאהרט דאך סיי־ווי־סיי
אהן פערד און לייצעס;
און דארט פערברענגען גאר בקרוב,
רב קרוב,
און די בערג מיט שניי געדעכט
בין איך זיכער ערוב
איד גאר נישט שלעכט...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 81

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין קינא, 2) 1 פלאש קעלניש
וואסער; 3) 1 שאכטעל פודער.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די גע־
לעזטע שאראדע, בעט מען אפצוגעבען אין קאנטער־
טער מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען און
אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיט־
וואך איינשליסליך.
די נעמען פון די זוכה בגורל װעלען אין קומענ־
דיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, 6 דעצעמבער

12.05 ווארשא — קאנצערט פון גראמאפאן־
פליטעס. 16.15. ווארשא — קאנצערט פון גרא־
מאפאן־פליטעס. 17.15. ווארשא — קאנצערט פון
מאנדאלינִיסטען־ארקעסטער 17.00 ווילנע — די
„פערכשפטע פאנטאפעל" פראגראם פאר קינדער.
19,50. פויזען — אויטארען־אווענד פון סטעפאן
באליצ . 20.15. ווארשא — סימפאנישער קאנ־
צערט פון ווארשאווער פילהארמאניע. 22.35.ווער־
שא — קאמוניקאט פון פ.א.ט. 19.05 ריגא — סימ־
פאנישער קאנצערט. 20.00 בערן — פילהארמאני־
שער קאנצערט. 20.00. וויען — פירעל־קאנצערט
פון אלבערט שפארלינג. 20.30 מיילאנד — סימ־
פאנישער קאנצערט. 21.00. לאנדאן — סימפא־
נישער קאנצערט.

שבת, 7 דעצעמבער

12.05. ווארשא — קאנצערט פון גראמאפאן־
פליטעס. 16.20. ווארשא — קאנצערט פון גרא־
מאפאן־פליטעס. 20.30 ווארשא — אווענד פון
לייכטער מוזיק. 22.35 ווארשא — קאמוניקאט פון
פאט. 23.00 ווארשא — טאנץ־מוזיק. 24.00 פוי־
זען — קאנצערט פון דער פירמע פיליפס. 19.15
פרעסבורג — טראנסמיסיע פון נאציאנאלען טעאטער
20.00 קעניגסוואוסטערהאוזען — לידער־קאנצערט.
21.15 ברעסלוי — לעא מאנאסאן און זיין רעפער־
טואר. 21,30 בריסעל — קאנצערט פון ליעזשער
קאנסערוואטאריום.

שניגאוועצס, קאלאשן
די מאדערנסטע זענען אנגעקומען אין גרויסע
קוואנטומס פון די פאלגענדע פאבריקען:
PEPEGE — Sp. Akc. Grudziądz
SCHWEIKERT — Łódź
TRETORN — Szwecja
KWADRAT — Ryga
צו די ביליגסטע פאר־סעזאן־פרייזען
הורט און דעטייל־לאגער
M. FANTULIS w ŁODZI
OGRODOWA 2 (róg Nowomiejskiej), Tel. 161-96

די גרעסטע זומער = וואוינונג = געגענד הינטער לאדז

עטליכע טויזענד וואלד־חלקים, בעשטימט פאר די ברייטסטע אפילו פאר ווייניג פערמעגליכע שיכטען, דאס איז דער אונגעהויערער שטח

וואלד - שטאדט

(גרעסטע קלימאטישע זומער=וואוינונג)

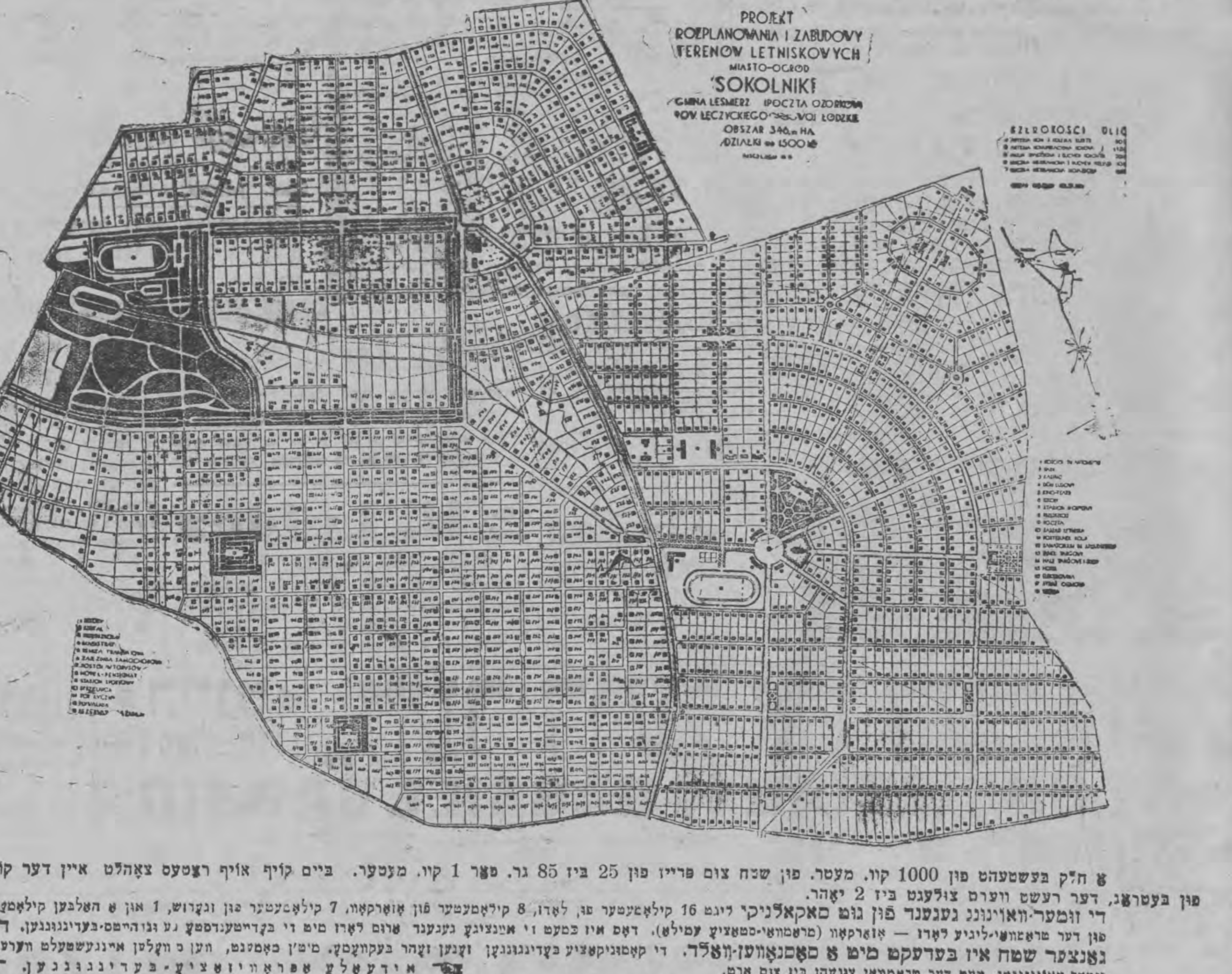

א חלק בעשטעהט פון 1000 קוו. מעטער. פון שטח צום פרייז פון 25 ביז 85 גר. פאר 1 קוו. מעטער. ביים קויף אויף ראטעס צאהלט איין דער קויפער 25 פראצ.
פון בעטראג, דער רעשט ווערט צולעגט ביז 2 יאהר.
די זומער־וואוינונג געגענד פון גוט סאקאלניקי ליגט 16 קילאמעטער פון לאדז, 8 קילאמעטער פון אזארקאוו, 7 קילאמעטער פון זגערוש, 1 און א האלבען קילאמעטער
פון דער טראמוויי־ליניע לאדז — אזארקאוו (טראמוואי־סטאציע עמיליא). דאס איז כמעט די איינציגע געגענד ארום לאדז מיט די בעדייטענדסטע געזונדהייטס־בעדינגונגען. **דער**
גאנצער שטח איז בעדעקט מיט א סאסנאווען־וואלד. די קאמוניקאציע בעדינגונגען זענען זעהר בעקוועמע. מ׳קען באמערקן, ווען ס׳וועלן איינגעשטעלט ווערן די
זומער־וואוינונגען, וועט דער טראמוואי צוגעהן ביז צום ארט. **אידעאלע אפראוויזאציע־בעדינגונגען.**
די פערוואלטונג פון סאקאלניקי, האט ביז איצט שוין פערקויפט עטליכע טויזענד חלקים. די קליינע צאהל איבערגעבליבענע חלקים זענען נאך צו בעקומען אין

פערקויפס ביורא **נארוטאוויטשא 31 פראנט ערשטער שטאק טעל. 169-44 און 110-84**
אין די שעה׳ען פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג און פון 4,30 ביז 8 אווענד.

Złotymedal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

PERŁA i POMORSKI, Łódź
Piotrkowska 69, tel. 208-24

ספעציאל נײ=מאשינען Union Special
נײע און גענוצטע.
אזשור, דזשערגאניע, קריטע, טאמבוראציע, לעכער הענדשקעס. טריקאטאזשען, אבערלאק, אונטערלאק, מאשינען פאר אפרעטורען, פארבערייען, טישען פאר קראפט-בעטריב פאר שניידער, שוסטער, קאמאשען-שטעפער, שטיקער, שניידערינס אז"וו — א. ז. וו. —
נײ=מאשינען

רעפעראטורען
גרעסטע רעפעראטור=ווערקשטעל אין לאדז
ארבייט שנעל און ביליג.

רעסטאראן „TIVOLI" מייסטערהויז=גארטען
לאדז, פשעיאזד 1
דעם 7. 8 און 9 דעצעמבער 1929
6=טע אלגעמיינע אויסשטעלונג
פון געפליגעל, טויבען, קרוליקעס
איינגעארדענט פון לאדזער געפליגל-צוכט-פאריין
איינגאנג 1.50 זל. שילער און מיליטער-לייט 75 גר.
מאנטאג, דעם 9-טן דעצעמבער פאר שול=קינדער
און גרופען בעדייטענדע ערמעסיגונג.
דער קאמיטעט.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.
פאר אומבעמיטלטע לעטשניצע-פרייזען.

מעבעל
קאמפלעט איינריכטונגען און ענצעל
אויף גינסטיגע בעדינגונגען צו צוגענגליכע פרייזן עמפעהלט
Skład Mebli M. ABRAMOWICZ פאלודניאווא 20

טאפעציר אנשטאלט און מעבעל=מאגאזין פון
Stanisław Gabała
לאדז, קארולא 1 און פיעטריקאווער 108 אין הויף
בענוצט אויף לאנגער קאמפלעטע איינריכטונגען שלאף- און עס-צימער, קאבינעטען, סאלאניקעס און אנצעלנע מעבעל. גרויסער אויסוואהל פון אטאמאנעס, קאזעטקעס, שעזלאנגען און קלוב-מעבל. צוגענגליכע פרייזן. איך גיב אויך אויף ראטעס

PRACOWNIA JUBILERSKA
כ'נעהם אן פון פארשידענע גאלד, זילבער און פלאטין-אויסארבייטונגען ווי אויך פערשידענע טייערע שטיינער צו פערוועצען און פערשידענע רעפעראטורען צו מעסיגע פרייזען
א. קירשבוים 31 פיעטריקאווער 31
רעכטס, 2-טען איינגאנג, 1-טען שטאק.

Dr. med.
J.Sadokierski
כטאמאטאלאג
ספעציאל-ארצט פאר מויל- און קיפער-כירורגיע
צאהנפלייש=קראנקהייטען
רענטגען-דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 3—7.
פיעטריקאווער 164, טעל. 27-83

לעטשניצע
פון דענטיסטן ספעציאליסטן
און ערצטליך=דענטיסטישער קאבינעט
גיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר. 10—11	2—3, 6—7
ד״ר ראזשאנער הויט און געשלעכט קר. 10—11	1—2
ד״ר גאלדשטיין- ווייבער-קראנקהייטן פעלעק	1—2, 7—8
ד״ר יאקאבסאן נערוועזן קראנקהייטען 12—2 און ווא.	
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען 10—12	4—5
ד״ר האפערני פרויען און געבורט-הילף 11½—1	5—6
ד״ר קאנטאר כירורגיש-קראנק. 4½—5½ און 1—2	
ד״ר ווינבערג אינג. הארץ לונגען 12—1, 6½—7½	
ד״ר טאופעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראדזענסקי צאהן-ארצט	5—7
ג. ראזעס צאהן-ארצט	2—5

[illegible] אין-באנדאזשלונג, באליאפונגען, קארעגען, מאסאן אא.א.
אין דער לעטשניצע איז געעפענט געווארן
א רענטגען-אינסטיטוט
[illegible]
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג וויזיט אין דער שטאט.
ערצט.-קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אוונט

Dr. Józef Kon
ספעצ. פון קינדער-קראנקה.
נעהמט אן פון 3—5 נ"מ
5 פיעטריקאווער 5
טעל. 108-12.
פריוואט-וואוינונג:
6-טען שערפיען 3,
טעל. 144-84.

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אן פון 6—8 אוונט

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאלגענדע טעג!
דעם גורל'ס שמייכעל
מעכטיגע דראמע אין 12 גרויסע אקטען
מיט דער קעניגין פון פוילישען עקראן **Jadwiga Smosarska**
אין דער הויפט-ראלע מיט דעם אנטייל פון
Kaz. Junosza Stępowski i Józef Węgrzyn.
נעכסטער פראגראם: „די ליבע פון א קאזאק"
מיט John Gilbert אין דער הויפט-ראלע.
פערגרעסערטער ארקעסטער. ◆◆ פערגרעסערטער ארקעסטער.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערן, נאז, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9. טעלעפאן 27-81
[illegible]

Dr. med. **H. Lubicz**
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטן. [illegible]
[illegible]
נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אוונט.

עלטערן!
אין סאן [illegible]אכמיטאג חדר=שולע טערען אנגענומען
קינדער, וואס לערנען אין פאוושעכנע שולען צו לערנען חומש, רש״י, תנ״ך, משניות, גמרא, הוס-[illegible]ריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע [illegible]ריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. ס'ווערען אויך אנגע-[illegible]מען אנפענגער וואו ס'ווערט אונטערלויף פון 5 חדשים [illegible]ויסגעלערנט גרינדליך דאווענען. א שטרענג-רעליגיעזע [illegible]רציהונג! צוגענגליכע פרייזען.
אנשרייבען טעגליך 4 ביז 7 אוונט.
יחיאל דוד ראזענפעלד
פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6
קווער אפיציגע, רעכטס, 2. שט.

„דער דוועל אין דער קופט"
היינט און פאלג. טעג!
MADY CHRISTIANS i GABRIEL GABRIO
— פערגרעסערטער — סימפאנ. ארקעסטער
נעכסטער פראגראם: „ווייסע רויזען"

Kino Spółdzielnia
Sienkiewicza 40.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יו"ט 12 בייטאג לעצט. סעאנס 10 אוו. ביים ערשטען סעאנס — זענען די פרייזען פערקלענערט.

פרעכטיגער פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג! פרעכטיגער פראגראם!
„דער לעצטער קוש"
אין דער הויפט-ראלע: דער אונפערגלייכליכער העלד פון דער „גרויסער פאראדע"
JOHN GILBERT
און „סימפאניע פון ליידענשאפטען" —
— נעכסטער פראגראם: —
„מעטראפאליס"

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאסטשעלני
[illegible]ערשטארקטער ארקעסטער.
[illegible]בעם.: בעת דער פויזע קאנצערט
[illegible]פון גיגאנטישע מארקאני=ראדיא.

דער פאליטישער מאמענט

דער פארשטעהענדער פלעביסציט אין דייטשלאנד וועגען יאנג-פלאן. — דער סוף פון דער כינעזישער אוואנטורע ביי דער מזרח-כינעזישער באהן

די קאמפאניע פון די דייטשע נאציאנאליסטען מיט הוגענבערג'ען בראש, וואס איז געצילט דערויף, אז דייטשלאנד זאל זיך אפזאגען פון אויספיהרען דעם יאנג-פלאן, ד. ה. זאל אפווארפען דאס צאהלען פון וועלכע ס'איז ווייטערדיגע ענטשעדיגונגען לטובת די פערבינדעטע מלוכות — די דאזיגע קאמפאניע גהעט איצט אריבער אין איהר לעצטען סטאדיום.

צוערשט איז פארגעקומען דער אזויגערופענער „פאלקסבעגעהר“, אן אנפראגע צום פאלק, צי זאל דאס געהעריגע געזעץ בעהאנדעלט ווערען. ביים פאלקסבעגעהר האט הוגענבערג געהאט ערפאלג. ער האט צונויפגעזאמעלט די צאהל שטימען, וואס איז נויטיג געווען, כדי דאס געזעץ זאל אריבערגעהן אין רייכסטאג. און אזוי ווי דער רייכסטאג האט דאס געזעץ אפגעווארפען, דארף איצט, דעם 22-טען דעצעמבער, פארקומען די אייגענטליכע פאלקס אפשטימונג, דער פלעביסציט. דא צו דערגרייכען דעם געהעריגען ערפאלג, וועט פאר די קריגערישע נאציאנאליסטען זיין פיל שווערער, פשוט דערפאר, ווייל דא מוזען זיי צונויפזאמלען העכער 20 מיליאן שטימען, כמעט פינף מאל אזוי פיל, וויפיל עס האט בעקומען דער „פאלקסבעגעהר“.

ס'איז נישט קיין אויסזיכט, אז דער פלעביסציט זאל געקרוינט ווערען מיט ערפאלג. שוין די וואהלען צו די שטאדט-ראטען אין דייטשלאנד האבען בעוויזען, אז די איינפלוסען פון די נאציאנאליסטען, וועלכע שטעהען אין קאנטאקט מיט די שווארצ'מאה'דיגע היטלעראווצעס, זענען שטארק געפאלען. הוגענבערג טרעפט אן אויף א ווידערשטאנד מצד די מעסיגע עלעמענטען אין זיין אייגענעם לאגער, וועלכע פערשטעהען מיט וואסערע דראהענדע פאלגען ס'איז פערבונדען דאס אפזאגען זיך פון דייטשלאנד צו ערפילען דעם יאנג פלאן. פערקעהרט, מיט זיין אקציע האט הוגענבערג נאר פערשטארקט די פאזיציע פון דער דייטשער רעגירונג.

דעם אויסערן-מיניסטער קורציוס איז אנגעקומען גאנץ לייכט אפצושלאגען אויף דער לעצטער זיצונג פון רייכסטאג די אטאקעס פון די נאציאנאליסטען אויפ'ן יאנג-פלאן. (הוגענבערג אליין האט זיך פחדנות'דיג בעהאלטען און נישט געפרובט פערטיידיגען זיין געזעץ-פראיעקט). אויף דער פארשטעהענדער צווייטער קאנפערענץ אין האג וועט די דייטשע רעגירונג קאנען אהן שטערונגען פיהרען די פרידענס-פאליטיק פון פערשטארבענעם אויסערן-מיניסטער שטרעזעמאן.

*

דעם 25-טען נאוועמבער האט זיך אין דער סאוויעטישער הויפט-קווארטיר אין פאגראניטשנאיע געמעלדעט דער כינעזישער דעלעגאט גענעראל טשאנג-סא-ליאנג און אין נאמען פון דער נאנקינער רעגירונג געבעטען וועגען וואפענשטילשטאנד אלס אנהויב צו די דירעקטע שלום-אונטערהאנדלונגען.

אזוי-ארום האט די יונגע כינעזישע רעגירונג פערענדיגט די גרויסע אימפרעזע, וועלכע האט געזאלט הויבען איהר אויטאריטעט אין אייגענעם לאנד און אויך געווינען נייע פריינד אין אויסלאנד.

דעם 11-טען יולי איז דורך די כינעזער ארעסטירט געווארען די גאנצע סאוויעטישע אנפיהרונג פון דער מזרח-כינעזישער באהן און זי איז אפגעשטעלט געווארען צו דער סאוויעטישער גרעניץ. פריהער שוין האבען די כינעזער בעהערשט די טעלעפאנען, דעם טעלעגראף, אדורכגעפיהרט רעוויזיעס אין דער סאוויעטישער אמבאסאדע אין פעקין, ארעסטירט רוסישע קאנסולען א. א. וו. ריינא האט פערגוואלטיגט דעם אפמאך פון יאהר 1924, לויט וועלכען די מזרח כינעזישע באהן האט געזאלט בלייבען א שותפות'דיגע. כינא האט אבער פערכאפט די באהן און פעריאגט אלע סאוויעטישע בירגער.

ביי דער לאגע האט די נאנקינער רעגירונג פארגעלעגט רוסלאנד אנצוהויבען נייע אונטערהאנדלונגען וועגען דער באהן. מאסקווא האט זיך אבער אפגעזאגט צו פיהרען וועלכע ס'איז אונטערהאנדלונגען, כל זמן כינא וועט נישט צוריקשטעלען די לאגע פון פאר'ן 11 יולי 1929. כינא האט דערויף נישט געוואלט איינגעהן, האט איבערגעריסען די דיפלאמאטישע בעציהונגען און אנגעהויבען די מלחמה-טעטיגקייט.

מ'מוז מודה זיין, אז די סאוויעטישע רעגירונג האט זיך נישט געלאזט פראוואצירען אויף קיין פריהצייטיגער אקציע און גלייכצייטיג נישט אפגעטרעטען אויף קיין איין שריט פון איהר פרינציפיעלער שטעלונג, אז פריהער מוז צוריקגעשטעלט ווערען דער „סטאטוס קווא“ און דערנאך קען ערשט גערעדט ווערען וועגען נייע אונטערהאנדלונגען.

די סאוויעטען האבען אפגעשטעלט די טראנזיט-בעוועגונג אויף די כינעזישע באהנען און די כינעזישע סוחרים און פראדוצענטען האבען צוליב דעם געהאט ביז 2 מיליאן יען טעגליכע פערלוסטען. איינער פון די גרעסטע פראדוצענטען אין טאקע דער מאנדזשורישער דיקטאטאר טשאנג-סא-ליאנג גופא און ער אליין האט געליטען גרויסע מאטעריעלע פערלוסטען (א חוץ וואס די רעגירונג האט געליטען פאליטישען שאדען) און דעריבער האט דער דיקטאטאר געטראכט ווי אזוי צו ליקווידירען דעם גאנצען ענין.

די סאוויעטישע רעגירונג האט געדולדיג געווארט ביז אין כינא וועט זיך אנהויבען א קריג צווישען די אייגענע גענעראלען אויף וואס זי האט זיך אויך דערווארט, און אזא לאגע האט די נאנקינער רעגירונג נישט געקענט שיקען די צוגעזאגטע מיליטער-גרופען און דאס נויטיגע געלד צו פיהרען מלחמה.

ווען די סאוויעטישע ארמעע האט דעם 18 נאוועמבער אנגעהויבען איהר אפענסיווע פון צוויי זייטען, האט שוין 2 טאג שפעטער טשאנג-סא-ליאנג געבעטען שלום אויף אייגענער האנד. די סאוויעטען האבען דערפון נישט געוואלט הערען ביז דער זעלבער פארשלאג וועט קומען פון דער נאנקינער רעגירונג גופא. דערווייל איז די סאוויעטישע אפענסיוו-ארמעע אריין טיף אין לאנד, די כינעזער זענען זיך צולאפען און אין פערלויף פון 8 טעג איז געווארען א תל פון די 150 טויזענד כינעזישע זעלנער, וואס זענען געווען אויף דער גרעניץ.

ווען די צושראקענע כינעזישע גענעראלען האבען זיך געווענדעט נאך אן עצה צו די יאפאנער, האבען די לעצטע געענטפערט, אז אין אזא לאגע קען מען נישט וועגען עפיס אנדערש רעדען ווי וועגען קאפיטולאציע. אויף אזא אופן איז גענעראל טשאנג-סא-ליאנג געקומען אין דעם סאוויעטישען הויפט-קווארטיר און געבעטען שלום, אננעהמענדיג אלע בעדינגונגען, וועלכע זענען געשטעלט געווארען דורך די סאוויעטען.

פ. ב.

דער קריזיס וואס איז נישט פאריבער

דער ווירטשאפטליכער קריזיס ביי אונז אין לאנד, הערט נישט אויף. בעת ער האט זיך אנגעהויבען מיט העכער א יאהר צוריק, האט מען זיך געטרייסט אז דער קריזיס איז א טיילווייזער און נעהמט ארום נאר עטליכע צווייגען פון דער אינדוסטריע — בוי, טעקסטיל און אנד., אבער דער קריזיס וועלכען די אפיציעלע ספערען האבען א צייט לאנג נישט געזעהן, האט זיך נישט אפגעשטעלט און האט ארומגענומען אלץ א גרעסערען קרייז פון דער מלוכה-ווירטשאפט. מ'האט געלעגט שטארקע האפנונגען אויף דער ענטוויקלונג פון דער האלץ-אינדוסטריע. די האפנונג איז נישט מקוים געווארען.

דער פערמאנענטער קריזיס אין דער לעדער- און נארבערייי-אינדוסטריע איז נישט אפגעשוואכט געווארען; די העראישע אנשטרענגונגען פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע „דורכצוהאלטען“ זענען מיט קיין גרויסען ערפאלג נישט געקרוינט געווארען, — דער קריזיס ווערט פערטיפט. מ'האט שליסליך געלעגט גרויסע האפנונגען אויפ'ן הייאהריגען געראטעניש. אבער אויך די ערווארטונג איז מקוים געווארען נאר טיילוויז. די געראטעניש איז הייאהר געווען א גוטע, אבער א גוט געראטעניש איז הייאהר געווען אויף דער גאנצער וועלט און די פרייזען אויף תבואה זענען געפאלען אויף מעהר ווי א דריטעל. און דער קריזיס פערטיפט זיך און פערברייטערט זיך.

די אלע קליינע לעכעלעך אין די איינצעלנע ווירטשאפטליכע אונטערנעמונגען טרעטען איצט ארויס בולט און שארף און צעהנדליגער און הונדערטער אלטע איינגעפונדעוועטע פירמעס יערען ארויסגעווישט פון דער ווירטשאפטליכער איבערפלעכע.

ס'איז שוין אנערקענט געווארען מצד די מאסגעבענדע ספערען, אז א קריזיס איז געווען, אבער דארט רעדט מען וועגען דעם, אז ער איז שוין פאריבער, אין דער ווירקליכקייט איז עס ווייט נישט אזוי, און אויב מ'האט אין אנהויב געקענט רעדען וועגען א טיילווייזען קריזיס אין בעזונדערע צווייגען איז שוין איצטער ליכטער אויסצורעכענען די צווייגען, וואו קיין שווערער קריזיס הערשט נישט.

אין לאדז, וואו ס'איז איצט אן „אויפלעבונג“ צוליב'ן ווינטער-סעזאן זענען אין אקטאבער פראטעסטירט געווארען 49,432 וועקסלען אויף 10 מיט א האלבען מיליאן זל., כיט אנדערהאלבען מיליאן זל. מעהר ווי אין סעפטעמבער.

דער געלד-מאנגעל הייבט זיך אן צו פיהלען אפילו אין דעם ווירטשאפטליך-געזונדסטען טייל פון אונזער מלוכה אין אויבערשלעזיען, וואו די קאניונקטור אין דער אייזען-, צעמענט-, און האלץ-אינדוסטריע האט זיך פערערגערט.

דער קריזיס גיט נישט קיין רעכט אויף פרעהליכע דערווארטונגען און צופאר האלטען די מלוכה-לייסטונגס-מעגליכקייטען פון דער בעפעלקערונג. כהר-איכנאבען געראפט צוגעפאסט ווערען צו די

דאס געשעהט אבער נישט און די רעגירונג שטעלט צו א „שפארזאמען“ בודזשעט, וואס איז מיט 47 פראצענט גרעסער ווי ס'איז געווען דער בודזשעט פונ'ם גליקליכען יאהר 1926.

די לאסטען פונ'ם בודזשעט וועלען ווייטער טראגען די שטעט און אין די שטעט — די יודען, בעקומען וועלען זיי דערפאר א פאוויצע פון.... 115 טויזענד זלאטעס אויף רעליגיע, ווייל „ס'איז נישטא קיין געלד און מ'מוז זיין שפארזאם“.

ז.

ווען קייזער ווילהעלם האט געוויינט

דער שאפער פון געוו. דייטשען קייזער דערצעהלט, ווי אזוי ווילהעלם איז אנטלאפען קיין האלאנד

צווישען די פיל ערשיינונגען פון דער מלחמה און נאך דער מלחמה-צייט, פערדינען א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט. די ערשיינונגען פון ווילהעלם ווארנער, דעם געוועזענעם שאפער פונ'ם עקס-קייזער ווילהעלם דער 2-טער, דער אויטאר בעשרייבט צווישען אנדערען די שרעקליכע נאכט פונ'ם 10. אויפ'ן 11. נאוועמבער 1918, די נאכט ערב אונטערשרייבען דעם וואפען-שטילשטאנד, בעת וועלכער קייזער ווילהעלם איז אנטלאפען אין זיין אויטא צו דער האלענדישער גרעניץ.

אט ווי עס בעשרייבט די נאכט ווארנער:

„מיר האבען אלע געוואוסט, אז עס וועט זיין שלעכט מיט אונז וועגען דער שטימונג און וועגען דעם, וואס עס טוט זיך אויפ'ן פראנט האבען גערעדט יעדער לאקאי און יעדע קעכין. דעם 9. נאוועמבער איז אין דער הויפט-קווארטיר פון קייזער פארגעקומען א מיליטערישע בעראטונג, וועלכע האט געדויערט א גאנצען טאג. די רעזולטאטען פון דער בעראטונג זענען געהאלטען געווארען אין טיפען סוד, אבער פון די פנים'ער פון די, וועלכע האבען אין דער בעראטונג אנטיילגענומען האט מען געקאנט ארויסלעזען, אז די קאטאסטראפע איז נאהענט.

ארום 2 א זייגער ביינאכט איז געקומען צו אונז דער הויף-שטאלמייסטער גראף פראנקענבורג און האט פעראָרדענט, אז אלע אויטאס זאלען זיין גרייט צו א ווייטען וועג.

— ווארנער — האט ער זיך געווענדעט צו מיר — מאך גרייט אנ'אויטא פאר'ן קייזער, האסט א ווייטען וועג, מעסט פאהרען אהן די קייזערליכע פעהנדלעך. די קייזערליכע עמבלעמען דארף מען פערפארבען, און דו נעהם אראפ פונ'ם הוט און קאלנער אלע אפצייכנונגען.

4 א זייגער פארטאג האבען פון ספא געריהרט 14 אויטאס, אלע האבען געהאט די לאמטערנדלעך פערדונקעלט. איך האב געפיהרט דעם אויטא פון קייזער, אינעווייניג איז אבער קיינער נישט געווען. ערשט ווייט הינטער דער שטאט, ווען מען איז ארורך אלע פאטרולען פון דעם רעוואלוציאנירטען רייטשען מיליטער, האב איך אויף א צייכען פון דעם פארויסגעהענדען אויטא אפגעשטעלט מיין אויטא.

אויפ'ן וועג איז געשטאנען איינגעהילט אין א גרויסען מאנטעל ווילהעלם דער 2-טער. כ'בין שנעל אראפ, געעפענט דאס טירעל פונ'ם אויטא. עס זענען אריין אין אויטא דער קייזער און די גענעראלען הירשפעלד, עסענדארף און קאפיטאן אילענמאן, איך האב דערהערט א קורצען, שארפען בעפעהל:

„פאראווערטס“, צו דער האלענדישער גרעניץ“!

די רייזע, וועלכע האט געדארפט רויערן אנדערטהאלבען שעה, האט זיך געצויגען אומענדליך. א שטארק געדיכטער נעפעל האט כמעט אוממעגליך געמאכט דאס פאהרען פארויס. דאס אדורכפאהרען פונ'ם קייזער דורך דעם בעלגישען טעריטאריום איז אויך נישט געווען פון די אנגענעהמע זאכען. די בעפעלקערונג האט עפעס ווי דערשנאפט, אז דער קייזער ענטלויפט מיט זיין שטאב און מען האט אונז אויפגענומען מיט שרעקליכע קללות און בעליידיגונגען.

ווען מיר האבען זיך שוין געפונען אויף דער האלענדישער זייט האב איך מיך צוגעקוקט צום קייזער. ער איז געווען געענדערט נישט צום דערקענען, קיין שפור פון דעם פריהערדיגען שטאלצען שטעל, און וואס מעהר — עס האט זיך מיר אויסגעוויזען, אז אין די עטליכע שעה איז ער גרוי געווארען.

אין דעם קליינעם דערפעל ביי דער גרעניץ האט אונזער אנקומען געמאכט א רושם. די האלענדישע זשאנדארמעריע האט נישט געוואוסט, וואס מיט אונז צו טון און געפאָרערט טעלעפאנישע בעפעהלען פון זייער מאכט. איינער פון די זשאנדארמען איז צוגעקומען צו מיין אויטא און אין א צובראכענעם דייטש געפרעגט, צי „ער“ איז ווירקליך ווילהעלם דער 2-טער.

דער קייזער האט אוועקגערעדט דעם קאפ און אנגעהויבען וויינען.

דערווייל האט זיך ארום אויטא פערזאמעלט א גרויסע מאסע מענשען, וועלכע האבען בעוואונדערט גלייך ווי יואלטען געזעהן א צירק. דער קייזער האט אנגעהויבען געהן אהין און צוריק. ענדליך איז אנגעקומען א בעפעהל צו פאהרען ווייטער ביז אמאראנגען, וואו ער האט נאכטפריינדליך אויפגענומען דעם פענעם.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02

Dr. H. WOŁKOWSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט געשלעכטס-קראנקהייטען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 אוו.

ענגלאנד פערקלענערט ווייטער דעם צינז-פוס

לאנדאן, 5. (ספ. טעל.) אויפ'ן היגען געלד-מארק איז די אולטימא אדורך גלאט. צוליב דעם, וואס ס'קומט פאר א שטענדיגער צופלוס פון מזומן רעכענט מען אין די היגע פינאנציעלע קרייזען, אז דער דיסקאנטא-צינזפוס וועט ווייטער אראפגעלאזט ווערען 5,5 אויף 5 פראצ. נאכמעהר, ווייל די געלד-זאפאסען פון ענגלישען באנק זעהען אויס גינסטיגער ווי מיט עטליכע וואכען צוריק, ווען עס זענען איינגעקויפט געווארען בעדייטענדע געלד-זאפאסען פאר פראנקרייך.

אין ענגלישען באנק ווערט איצט אויך דערווארט א גרעסערער געלד-טראנספארט פון דרום-אפריקא.

לאָדז — דער גיהנום אויף דער וועלט

„דער בוימוואָל־קעניג" — די פּיעסע, וואָס איהר טעמע איז לאָדז, דער הויפּט־העלד — אַ לאָדזער יוד, די פּערסאָנאַזשען, יודישע און נישט־יודישע, זענען גענומען פון לאָדזער לעבען

געשפּרעך מיט אַדאַם שענבערג, דעם מחבר פון „בוימוואָל־קעניג"

דאס לאדזער שטאטישע פוילישע טעאטער מאכט הכנות אויפצופיהרען א סענסאציאנעלע פּיעסע פון א לאדזער מחבר, וואס איהר טעמע וועט זיין — לאדז.

וועגען לאדז האט מען געשריבען א סך, אבער מערסטענטיילס האבען זיך מיט דער טעמע בעשעפטיגט פובליציסטען, עקאנאמיסטען אדער פּאליטיקער, ס'מאכט זיך אויך אמאל, אז עמיצער פון אונזערע היימישע ריכטער שרייבט א געריכטעל אדער א לידעל וועגען פוילישען מאנטשעסטער. לאדז אויף דער סצענע, לאדז, וואס זאל בעהאנדעלט ווערען אלס טעמע, אלס פּראבלעם, איינגעפאסט אין דער פארם פון א דראמע — דאס איז עפּעס א נייעס.

אזוי ווי דער מחבר פון דער פּיעסע איז א זשורנאליסט, וועלכער ארבייט שוין זייט יאהרען אין לאדז און איז, סיי א דאנק זיין פּראפעסיאנעלער ארבייט, סיי א דאנק זיין פריהערדיגער טעטיגקייט אויף'ן געזעלשאפטליכען געביט, אויסגעצייכענט בעקאנט מיט דעם כאראקטער און ריטם פון אט דער הויפּט־שטאט פון דער אינדוסטריע אין פוילען, האבען מיר זיך נאטירליך שטארק פּעראינטערעסירט מיט זיין פּיעסע און מיר האבען בעשלאסען צו בעקומען וועגען איהר איינעגע פּרטים פון מחבר גופא. דער מחבר האט ביז איצט צוליב נאטירליכער בעשיידענקייט, זיין נאמען נאך נישט געבראכט אין דער עפענטליכקייט אין צוזאמענהאנג מיט זיין פּיעסע; מיר וועלען נישט אפּהיטען די דיסקרעציע און מיר זאגען אויס זיין נאמען: דער מחבר פון דער פּיעסע „דער בוימוואָל־קעניג" איז דער לאדזער זשורנאליסט ה' אדאם שענבערג. דער איינטאר איז געווען אפּיסעל איבערראשט, ווען מיר האבען געבעטען, ער זאל אונז געבען אנ'אינטערוויאו וועגען זיין היבור: עס איז דאך א גאנץ זעלטענע זאך, אז א זשורנאליסט זאל ערטיילען אינטערוויאוען: א זשורנאליסט נעהמט אינטערוויאוען — ביי מיניסטארען, דעפּוטאטען, טענאָרען, פילם־ארטיסטקעס, אבער אליין אינטערוויאוירט צו ווערען — דאס איז פאר איהם א נישט־געוועהנליכע זאך. און טאקע, ווייל מיר האבען געהאט צו טון מיט א קאלעגע, א זשורנאליסט, האבען מיר זיך נישט אריינגעלאזט אין לאנגע הקדמות מיר זענען גלייך צוגעטראטען צום עצם ענין.

— חשוב'ער קאלעגע, — האבען מיר געווענדעט אונזער קאלעגע אויפ'ן פערהער: איהר האט אנגעשריבען א פּיעסע וועגען לאדז. זאגט אונז, זאגען וואס האנדעלט זיך עס דא?

— א פּיעסע? — ענטפערט דער איבערראשטער מחבר. — יא, ס'איז אמת, כ'האב געוואונטשט, אבער — איך האב אנדערש נישט געקאנט. כ'האב געווארט לאנגע יאהרען, האפענדיג, אז עמיצער פון אונזערע בעריהמטע שרייבערס וועט ענדליך לעגען זיין איפמערקזאמקייט אויף אונזער לאדז, אויף אט דעם קוואל פון אינטערעסאנטע ערשיינונגען, טיפּען און פאקטען, צום בעדויערען: זיי אינטערעסירען זיך מיט איהם נישט... כ'האב אנגעשריבען... יא... אבער צי איז מעגליך וועגען דעם נישט צו שרייבען? מיר אליין גיבען זיך נישט אפ קיין דין וחשבון אין וואסער דראמאטישער שפּאנונג מיר לעבען. לאדז — דאס איז דאך אנ'אמת'ער גהינום אויף דער וועלט.

— וואס איז דער אינהאלט פון אייער פּיעסע?

— דאס איז אייגענטליך רעפּאָרטאַזש. איך האב אזוי בעצייכענט די פּיעסע, כדי אונטערצושטרייכען, אז אין איהר זענען נישטא קיין שום אויסגעטראכטע זאכען, קיין שום פאנטאזיעס, אז די טעמע איז גענומען פון דער ווירקליכקייט, און די ווירקליכקייט אונזערע שטייגט איבער יעטוועדע, אפילו די רייכסטע פאנטאזיע.

— אלזא?

— דער הויפּט־העלד פון דער פּיעסע איז דער בוימוואָל־קעניג, אנ'אלטער אינדוסטריעלער, וועלכער איז דערגאנגען צו דער העכסטער מדרגה פון זיין שטעלונג גאנץ שנעל און האט פעסט אנגעהויבען צו גלויבען אין זיין גאָניאלקייט, און זיין פערזענליכער מאכט, עס רינגלען איהם ארום מענשען, וועלכע מיר זעהען אומעטום, אין די ביוראָ'ס, קאפעען, און אונזער אייגענע הויז.

אין אונזער שטאט איז אלץ ענג צווישען זיך געבונדען, אינם איז אפּהענגיג פונ'ם אנדערען. דאס פערזענליכע לעבען פונ'ם בוימוואָל־קעניג ווערט דערינבער דורכגעקרייצט און קאמפּליצירט דורך קאנפליקטען מיט די ארבייטער, ווירטשאפטליכען קריזיס, אייגענע אמביציעס און אינטריגעס, און שטרעמונגען פון די פערזאנען, וואס רינגלען איהם ארום... די טיפּען האב איך גענומען פון לעבען. און אונטערשטרייך: טיפּען, נישט קאנקרעטע פערזאנען. ווייל איך האב נישט געוואלט מ'זאל מיינען, אז איך מאך פון עמיצען קאפּיעס.

די איצטיגע לאדזער ווירקליכקייט האט געפונען אנ'אפּשפּיגלונג אין מיין פּיעסע. זעלבסטפערשטענדליך, ווייס איך נישט, אויף וויפיל דאס איז מיר געלונגען, אבער איך רעכען, אז דאס טעאטער מוז געפינען א קאנטאקט מיט'ן מארערנעם לעבען, אז ס'קאן נישט אהן איפחער קארמענען דאס פּובליקום מיט פארצייטיגער פערגאנגענהייט, פאנטאזיעס, אדער מיט פּיעסען, אין וועלכע די היסטאָרישע שפּילט... דאס בעט! דאס איז געוועזן מיין ציל, דאס אינטריגע, פעשטעהט זיך; געהערט צו דער רעזשי, צו די אקטיארען און — צום פּובליקום.

— צי די סביבה, וועלכע איהר האט געשילדערט, איז א יודישע?

— א געמישטע. אזוי, ווי דאס איז אין לעבען. דער הויפּט־העלד איז א יוד. דאס זועלבע א רייהע געשטאלטען פון זיין אומגעבונג. דאס יודישע פּובליקום, וואס רעקרוטירט זיך פון די האנדעלס־ספערען, אינדוסט־יעלער, אנגעשטעלטע א.א.וו., וועט אהן ספק צום בעסטען קאנען אפּשאצען דעם ווערט פון מיין פּיעסע.

— אלזא, ווען וועלען מיר זעהען אייער פּיעסע אויף דער בינה?

— נאר אינגיכען, ש'ין איבערמארגען: שבת דעם 14. דעצעמבער.

א. ה.

די פערשידענע אנשטאלטען

וואָס עקזיסטירען ביים יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט

די ביבליאָטעק

די ביבליאָטעק איז די יונגסטע אינסטיטוציע ביים י. וו. א. (יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט). ביים היינטיגען טאָג בעזיצט די ביבליאָטעק העכער 10 טויזענד ביכער. ווען מיר נעמען אין אכט, אז די אלע ביכער האָבען דעם „י. וו. א." נישט געקאָסט קיין איין גראָשען נאָר דאָס זענען ס'רוב ביכער, וואָס זענען צוגעשיקט געוואָרען פון די פערלעגער צו דער ביבליאָגראפישער צענטראַלע, קאָנען מיר זיך ערשט פאָרשטעלען וויפיל אַרבייט, מיה און צייט עס האָבען אוועקגעגעבען פאַר'ן אינסטיטוט זיינע שאַפער. לעצטענס האָט די ביבליאָטעק בעקומען די איבערגעבליבענע ביבליאָטעק פונ'ם ווילנער געזעלשאַפטליכען טוער ראָזענטאַל, און אַנד.

צווישען די ביכער פון דער ביבליאָטעק, וועלכע איז ביים היינטיגען טאָג די איינציגע פון דעם מין, געפינען זיך פיל יקר־המציאותן, די ביבליאָטעק פערמאָגט בליצעס יודישען ת״ך איבערזעצונג פון 1677 יאָהר, יוספון און שארית ישראל (1771) אַ ביכעל מיט טעאָריע און פּראַקטישע לעהרע פון שאכשפּילען, וואָס איז דערשינען אין לעמבערג אין יאָהר 1809 און פיל, פיל אַנד. פעריהאַן פיל אויסגאַבעס, וואָס האָבען אַ ספּעציעלען אינטערעס פאַר היסטאָריקער פאַר יערע וויסענשאַפטליכע אַרבייטען, צום סוף אויך דערמאָנט ווערען, אַז לעצטענס הוי־אַנצוקומען אויסגאַבעס פון ראַטען־

[illegible] ארכיוו

[illegible]ינט, קומען אַהער [illegible]ען, אויפּ־ [illegible]ייען

ספּעציעלע שאַנאַנען (טעטשקעס). אין ארכיוו איז פערהאַן א קארטאטעקע, וועלכע גיט די מעגליכקייט לייכט צו געפונען די געוואונשענע מאטעריאלען. דער ביי זענען אויף די קארטאטעקעס פערשריבען, וועלכע נומערען פון דער צייטונג, אדער אנד. מאטעריאל בעזיצט דער ארכיוו און וועלכע נומערען פעהלען, אדער זענען בכלל נישט דערשינען. מיט דער סיסטעמאטיזירונג פונ'ם ארכיוו פערנעהמט זיך ביים היינטיגען טאג ד״ר יעקב גאררדאן.

די זאמלער־קרייזען פערנעהמען זיך ס'רוב מיט זאמלען אלטע מאטעריאלען. און אזוי בעזיצט דער ארכיוו א גאנצע רייה גאר אלטע צייטשריפטען, בריף פון אנגעזעהענע פערזענליכקייטען, ליטעראטען, און כתבי־ידן. אט געפינט זיך אין ארכיוו כתבי־ידן פון מעגדעלע מוכר ספרים, י. ל. פרץ, י. רינגנזאן, ב. בּאראכאוו, קלמן שולמאן און פיל אנדערע.

צום סוף קומען מיר אריין אינ'ם צימער פון דער

עטנאגראפישע קאמיסיע

די עטנאגראפישע קאמיסיע פערנעהמט זיך מיט צענטראליזירען דעם יודישען פאלקלאר, אלע יודישע גלייכווערטלעך, מעשיות, לידער מיט נאטען, יודישע לעגענדעס, — אלץ לויט דער ארטיגער אויסשפּראך, זאמבאנעס, פּורים־שפּילען וועלכע רעדנרייכען ביים היינטיגען טאג די צאהל פון העכער זעכציג טויזענד נומערען. די עטנאגראפישע קאמיסיע, האט א דאנק איהרע אנקעטעס צוגעצויגען צו דער זאמעל־ארבייט פאר'ן אינסטיטוט הונדערטער זאמלער. די עטנאגראפישע קאמיסיע גיט די זאמלער זעהר גערן שריפטליכע ענטפערען און אינסטרוקציעס אויף אנפראגעס, וואס זענען נוגע דער זאמעל־ארבייט. און א גאנצער רייה שטעט געפונען זיך זאמלער־קרייזען.

ביי אונז אין לאדז

האט דער אינסטיטוט אויך פיל זאמלער. אבער זיי — ווי עס האט אונז אינפארמירט דער איבערגעגעבענער סעקרעטאר פון עטנאגראפישער קאמיסיע ה' כאיעס, — טיילען זיך אויף צוויי גרופּעס. איינע, וואס איז ביים היינטיגען טאג אקטיוו פאר'ן אינסטיטוט, און אין דער ערשטער רייה אונזער רעדאקציע־מיטארבייטער ה' יוסף זעלקאוויטש, וואס האט צוגעשיקט הונדערטער נומערען (מעשיות און אנד.) חוץ דעם, האט י. זעלקאוויטש אין איין מאל איבערגעשיקט 1300 גלייכווערטלעך, מיר האבען זיך ספּעציעל פערינטערעסירט ווער זענען די לאדזער מיטארבייטער פון אינסטיטוט: אלזא צו די היינט אקטיווע זאמלער געהערען, ווי געזאגט: יוסף זעלקאוויטש, ל. שווארצבערג, נ. ליבעסקינד, י. מאמלאק, ב. זיסער, ר. נייהויז.

האנגעגען צו די אמאל אקטיווע זאמלער פאר'ן אינסטיטוט האבען געהערט: מ. ראגאזשאנסקי, (צענטראלע פאר נאטען פערשרייבען) י. טייטעלבוים, י. קראקאווסקי, ש. בראווערמאן, ה. יאסקאוויטש, מ. שראנק, ווילבערמינץ, ב. יאקובאוויטש, מאטעל קאסמאן, י. נאכטיגאל, ש. פאיז, י. זינגער, ה. פיטלאוויטש, שילער גרופּעס פון די שולען א. נ. פון ב. באראכאוו און וול. מערעם.

מיר האבען דא ספּעציעל איבערגעגעבען די רשימה פון די לאדזער מיטארבייטער פון „ייווא". מיר האבען רעדמיט געוואלט אין דער ערשטער רייה אויסצייכענען די אלע אקטיווע זאמלער, ווי אויך דערמאהנען די אמאליגע זאמלער, אז זיי זאלען אויך ווייטער זיין אקטיוו פאר'ן „ייווא".

דאס, וואס מיר האבען דא איבערגעגעבען, דאס איז נאר א איבערפלעכליכער איבערבליק פון די מאטעריאלען און גרויסע ארבייט פונ'ם אינסטיטוט, די ראמען פון א צייטונגס־ארטיקעל גיבען נישט די מעגליכקייטען פאר א גענויער אפּהאנדלונג פון די שוין אפּגעטוהענער ארבייט און די געזאמעלטע מאטעריאלען.

קורץ גערעדט — איז די לאגע אזא: די 11 צימערען, וואס דער אינסטיטוט בעזיצט ביים היינטיגען טאג, וועלען שוין בקרוב זיין צו ענג פאר'ן בלויזען מאטעריאל. אויך דאס קליינע שטורעם־צימער'ל ביי דער עטנאגראפישער קאמיסיע איז צו קליין, כדי א גרעסערע צאהל מענשען זאלען דארט קאנען ארבייטען.

דערפאר טאקע דארף זיין א חוב פאר יעדען, וועלכען די יודישע קולטור איז טייער מיטצוהעלפען וואס שנעלער אויפצובויען דעם אייגענעם בנין פון אינסטיטוט אין ווילנא (דער גרונד־שטיין איז געלעגט געווארען בעת דער ערשטער קאנפערענץ פון אינסטיטוט) און איהם בקרוב צו פערוואנדלען אין ערשטען יודישען אוניווערזיטעט!

לאמיר האפען, אז די לאדזער געזעלשאפטליכקייט וועט דערפילען איהר חוב לגבי דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט.

מ. אַלטמאַן

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

אונאפּרופליך 5 לעצטע געזעגנונגס פארשטעלונגען

פון אונזערע געסט און אמעריקאנער קינסטלערין

בערטא זאסלאווסקא שלמה הערשלאוויטש און לעאן געטליכערמאן

פרייטאג, ד. 6 טען, שבת, ד. 7־טען, זונטאג, ד. 8 טען, 9 אין אווענד

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע!

גרעסטער שלאגער פון קאמיזם, הומאר, געזאנג און טענץ

היים, זיסע היים

אין 3 אקטען פון א. ראזענבערג.

מוזיק: רומשינסקי.

הויפּט־ראָלן: לענא־זאסלאווסקא; מישא־געטליכערמאן; מענדעל־הערשקאוויטש

פאלגענדע נומערן ווערען געזונגען:

1. היים, זיסע היים
2. פאפּורי
3. ראמאנס ביים קלאוויר
4. אמעריקא, ביזט אלרייט
- אויב דו ווילסט א ווייבעל קושען
- ישט אויף פרעמדע קברים
7. קום געליבטער, קום צוריק
8. ווייבלעך וויל איך גאנצע טוצען
9. הבל הבלים
10. א נחת א גדולה אין שטוב
11. טענץ, אויסגעפיהרט פון ה' ליבאוויטש.

אין מאנטאג, דעם 10 טען, 9 אווענד — פּאפּולערע פרייזען [illegible] זל. — די שטארק־אויסגענומענע פּיעסע

פון גאס

אין 4 אקטען פון ה. מילער מיט געזאנג און טענץ.

[illegible]קא; מוזיקער־געטליכערמאן; פּבענץ־הערשקאוויטש

[illegible]רקונג: פיר קינדער פערבאטען!

[illegible]שטאלונג קומט פאר צום שלוס א גרויסער קאנצערט

[illegible]ט'ן אנטייל פון ארטיסטען־אנסאמבל.

[illegible]ט א בילעט אויף מאנטאג בעקימט אימזיסט די לידלעך

דאס נעסעלע" און „זאלסט מיך געדענקען".

[illegible] א.ב.) פרויען: בעזמאן, מכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, [illegible]ירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי, ראקאוו.

[illegible]טאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

...וראדיגע שטורמס אין ענגלאנד און פראנקרייך

לאנדאן, 5 (א. ט. א.) אין דער נאכט ...יטוואך אויף דאנערשטאג איז איבער ענגלאנד ...ך א מורא'דיגער שטורעם מיט שווערע וואל־ ...רוכען.

...איפעראל האט דער שטורעם אנגעמאכט ...ע שאדענס: הייזער זענען איינגעפאלען, בוי־ זענען אויסגעריסען געװארען מיט די װארצלען. דער שיפס־פערקעהר האט שטארק געליטען. אין לאנדאן גופא זענען צושעדיגט אנ׳ערך ...גר טעלעפאן־ליניען ובתוכם 130 אויסלאנד־

אין גרויס געפאהר זענען געװען א רייה ענגלי־ שע, פראנצויזישע, איטאליענישע און שפאנישע שיפען.

אין ענגלישער דאמפער „פרענסיס רונקאן" איז אונטערגעגאנגען, לעת עתה האט מען פון דער דרייאיגער שיף געראטעװעט בלויז 5 מאן.

אי טערב־ענגלאנד שטעהען פיל װעגער־הייזער אונטער װאסער.

די לעצטע שטורעמס האבען אויך אנגעמאכט גרויסע חורבנות אין מערב און דרום־פראנקרייך.

זיצונג פון יודישען „קאלא"

... גרינבוים װעגען דעפ. רייך און װעגען דער איצטיגער פאליטישער לאגע

װארשא, 5 (טעלעפאניש פון אונזער סיים־ ...עספאנדענט). היינט איז פארגעקומען א זי־ ...פון יודישען קאלא.

די זיצונג איז אפגעהאלטען געװארען אהן די ...ציאנער רעפּוטאטען.

רעפ. גרינבוים האט געהאלטען א לענגערע ...ע װעגען דעם פערשטארבענעם דעפ. לעאן רייך, באנייסטערענדיג זיך פאר זיין טאלענט, און, גלייכ־ צייטיג בעדויערענדיג, װאס צוליב טעארעטישע הוי־ לוקי דעות, האט ער נישט געקאנט קומען מיט איהם צו א הסכם.

דערנאך האט ער רעפערירט די איצטיגע פא־ ליטישע לאגע, און דערקלערט, אז זיין קלוב האט נישט קיין צוטרוי צו דער רעגירונג.

פראטעסט פון סיים־קארעספאנדענטען

װארשא, 5 (טעלעפאניש פון אונזער סיים־ ...עספאנדענט) דער קלוב פון די סיים־קארעס־ ...דענטען האט אויף זיין היינטיגער זיצונג אנגע־ ...ען פאלגענדע רעזאלוציע:

„ה׳ מארשאלעק דאשינסקי האט געפונען פא־ ...וג ארויסצוגעבען א פעראָרדענונג, װאס בעד־ ...ניצט די פרייהייט פון די פרעסע־פארשטעהער אין סיים, מאכענדיג דערמיט, אין א גרויסער מאס אונמעגליך די בעריכט־דינסט. מחמת די אויסער־ ליכע אומשטענדען אבער האלט איין דער קלוב דאס אנגענומענע װייטגעהענדע שריט. אונאפהענגיג דערפון טראגט דער קלוב ארויס געגען דעם אנ־ ענערגישען פראטעסט".

קאמוניסטען־דעמאנסטראציע אין װארשא

װארשא, 5 (טעלעפאניש פון אונזער קא־ ...ספאנדענט) היינט פארמיטאג האט זיך פאר דער ...ירע פון סיים צוזאמענגעקליבען א גרויסער ...ם קאמוניסטען, װעלכען די פאליציי האט שנעל ...ריבען.

א טייל פאליציאנטען האט דערביי געטראגען גאז־מאסקעס, מחמת בעת צוטרייבען דעם עולם זענען געװארפען געװארען אויך־גערופענע, טרעהר־ רען־באמבעס.

באגאמאלאװ ביי פילסודסקי׳ן און זאלעסקי׳ן

װארשא, 5 (טעלעפאניש פון אונזער סיים־ קארעספאנדענט). היינט האט דער סאװעטישער געזאנדטער באגאמאלאװ בעזוכט דעם מארשאל פילסודסקי, דעם אויסערן־מיניסטער זאלעסקי און איז אין אײנער צוזאמען מיט סאקאלניקאװ אפ־ געפאהרען קיין לאנדאן.

סוחרים און פאבריקאנטען

פערלירט נישט אייער האפנונג

װען איהר קריגט א פראטעסט װערט נישט פער־ צװייפעלט קומט גלייך צו לויפען אין ביורא

„VERITAS"

פיעטריקאװער 31, טעל. 1,27-53

דארטען װערט גלייך פערטיידיגט אייערע אינטערע־ סען װי אויך אלע ארט סאנדאװא אפאד־ לאשצאװא, ס׳װערט געשריבען ביטעס ציװילנא, האנדלאװא, אדװאלאניעס קארנא, קלאזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אינטערציזיעס, היפאטעקען, שותפות־ אקטען. מיר נעמען אן אדמיניסטראציע פון הייזער. אין מיין ביורא איז יעצט פאנג־ זשירט געװארען דער געװ. סעקרעטאר פון פרידענס־ געריכט, געװ. סעקרעטאר פון קאמארניק טאמא־ שעװסקי ה׳ אנטאני מאטושקעװיטש.

די ביורא איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אװ.

מיט אכטונג רעכטס־קאנסולענטען

ביורא „VERITAS" Piotrkowska 31, tel. 1,27-53

Proszek i Mydło Regera najlepsze!

דער סיים געעפענט

ענרע פאר דער 1־טע זיט.

מוניסטען, „הראמארא" און עקסט־ליטקע נרד־ פירונגען.

מיט א גרויסער מעהרהייט װערט אנ־ גענומען דער פארשלאג איבערצושי־ קען דעם בודזשעט אין דער בודזשעט־ קאמיסיע

מארגען (ד. ה. היינט, פרייטאג,) װעלען אפ־ געשטימט װערען די אלע איינגעפלאסענע פאר־ שלאגען.

די זיצונג װועט זיך עפענען 12 בייטאג.

אויף דער דאזיגער זיצונג װעט רעדען דער פרעמיער, שװיטאלסקי.

אויב די רעגירונג װעט פאלען — קור־ סירען קלאנגען — װעט פרעמיער שװי־ טאלסקי׳ס ארט פערנעהמען דער פינאנץ־מיניסטער מאטושעװסקי

און אין אלגעמיין האלט מען, אז די רעגירונג װעט, מעהר, װי זיכער, פאלען.

Dr. med. J. BETTE

ספעציאליסט פון אינערליכע אין קינדער־קראנקה.

Piotrkowska 6, tel. 44-95

בצהמט אן פון 8–11 פערמ. און פון 4–6 נאכב.

אכטונג! טישלער, שניצער, דרעקסלער־מייסטער!

אין צוזאמענהאנג מיט דעם עפענען דעם צעך, װאס קומט פאר שוין ...טאג, װערען אלע מיטגלידער און נישט־מיטגלידער אויפגעפאדערט צו ...קלארירען זיך אין צעך.

זונטאג, דעם 8־טען ד. ה. פינקטליך 7 אװענד, קומט פאר אין ...יגענעם לאקאל, פאלודניאװע 4, די

...ארװאהל־פערזאמלונג צום עפענען דעם צעך

מיר בעמערקען אז צו דער פערזאמלונג װעלען צוגעלאזט װערען נאר ...קלארירטע מיטגלידער. אין צוזאמענהאנג מיט׳ן צעכען געזעץ ליגט עס ...ן אייער אינטערעס צו דעקלארירען זיך מאסענװייז. די קאנצעלאריע איז ...עטיג יעדען אװענד. אין דעם זונטאג װעט מען דעקלארירען די מיטגלי־ ...ער פון 4 א זייגער גאכמיטאג. מיט אכטונג די פערװאלטונג.

ארבייטער־קינדער־היים

אין גייער׳ס ראיאן, סװואלסקא 11

צוליב דער פערגרעסערונג פון דער קינדער־היים װערען נאך ...נגענומען א געװיסע צאהל קינדער אין עלטער פון 4 ביז 6 יאהר.

איינשרייבען קען מען טעגליך פון 9 ביז 1 בייטאג אין לאקאל פון ...ער קינדער־היים.

קוראטאריום פון די שולען און קינדער־היים

א. נ. פון װול. מעדעם אין לאדז

בעקאנטמאכונג.

די פערװאלטונג פון „לינת־הצדק" טיילט מיט, אז מוצש״ק ...דעם 7/12 ד. י. 6 א זייגער אװענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל

אנ׳אויסערגעװעהנליכע

פערזאמלונג

װעגען גרינדען

א געגענזייטיגע פערזיכערונגס קאסע אויפ׳ן פאל פון טויט ר״ל

אלע מיטגלידער און סימפאטיקער װערען געבעטען צאהלרייך צו קומען ...אין זייערע אייגענע אינטערעסען.

העלפט גרינדען די פערזיכערונגס־קאסע און קומט מאסענװייז.

די פערװאלטונג פון „לינת־הצדק"

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינד ה׳ פישל פריידענרייך צוליב׳ן טויט פון זיין פאטער

משה נ. ע.

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

משה און נחמן ראבינאװיטש

אמת מארץ תצמח.

אזוי װי איך האב געגעבען היתר מן מאה רבנים לר׳ דוד גאלדשטיין, אז ער האט גע־ מעגט חתונה־האבען און אין „טאגעבלאט" שרייבט הדומ״ץ הרב ר׳ מרדכי ניסן קרול, אז איך האב איהם געשריבען, דאס איך קאן נישט געפונען דעם היתר, אזוי מאך איך בעקאנט, דאס דער היתר פון מאה רבנים געפינט זיך ביי מיר און יעדער מורה הוראה אדער פריװאט קאן קומען צו מיר און אלעס זעהען דייטליך.

אבא נטע קופפער בהגאון מו״ה א״י ז״ל

דומ״ץ פק״ק.

Gabinet Lekarsko-Dentystyczny

przy ul. **RZGOWSKIEJ № 73**

(wejście z Lokatorskiej)

Leczenie zębów i jamy ustnej. Zęby sztuczne.

ביטעס־ביורא „פראגרעס"

16 בזשעזשינער 16

איך ערלעדיג שנעל און פינקטליך אלערליי ביטעס, רעקורסען, אפעלאציעס. ספעציאליסט אין אוב. און האנדװערקער־ענינים, װי אויך קראנקען־ קאסע, ארבייטסלאזען פאנד, האנדװערקער־קארטען אז״װ. איך שיק ארויס אינקאסענטען אויף אלע שטעט און דערפער איינצוקאסירען אלערליי חובות אויף בעקװעהמע בעדינגונגען. כ׳נעהם אן אדמיני־ סטראציע פון הייזער, װי אויך צו פיהרען האנדעלס־ ביכער. מיט אכטונג י. שימקעװיטש.

Osłabienie błędnicę leczy Hemogen oryginalny tylko z firmą Klawe

בייליד.

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער שװער־ געטראפענער **פאמיליע עדעלסבערג**, צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער ליבע מוטער

נ״ע שרה עדעלסבערג

זייט געטרייסט!

רוזשא ראבינאװיטש

און פינקוס װיינטרויב.

בייליד.

צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון אונזער געטרייער און אונפערגעסליכער פריינדין

אידא מאנדראלא נ״ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער שװער־ געטראפענער פאמיליע. פריינדינס און פריינד:

פאמיליע פוקס, מאניא הערשענבאום, פעלא הארז, מאניא הארװויטש, דארא קארושעק.

13018

אונזער געעהרטען מיטגליד ה׳ הענעך מאנדראלא און פאמיליע צוליב׳ן טויט פון זיין יונג־פערשטארבענער טאכטער און שװעסטער

נ״ע אידא

דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל און שמערצפולען ביילייד

די פערװאלטונג פון הורטאװוניקעס־שעכטער־פעראיין

פארושעטשנא 10.

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער **פאמיליע כליעב** (טאמאשאװ), צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער זוהן

נ״ע ישראל

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

פאמיליע פיאז.

די רעגירונג וויל נישט קיין מלוכה־אטענטאט

מארש. פילסודסקי און רעגירונג פערשטעהען די נויטווענדיגקייט פון פארלאמענט

דער מארשאל וועט אבער נישט רעזיגנירען פון די קאנסטיטוציע־ענדערונגען

אין טאג פון דער סיים־ערעפנונג האט מען אומזיסט געמוזט זוכען אין די פרעסע־ארטיקלען פון די פערשידענע פאליטישע לאגערן, סיי פון דער סאנאציע, סיי פון דער אפאזיציע וועלכע ס׳איז אנדייטונגען אויף א דערנעהנטערונג, אויף א קאמפראמיס, אויף א מעגליכקייט פון צוזאמענארבייט צווישען סיים און רעגירונג. אלע בלעטער זענען ארויס בעוואפענט מיט דיזעלבע פלאטפארמעס, מיט דערזעלבער קריטיק פון געגנער, ווי ביז איצט.

דער ארגאן פון פ.פ.ס. „ראבאטניק" כאראקטעריזירט די לאגע אין לאנד: „די לאגע דארף מען אנערקענען פאר זעהר א שווערע. די ארבייטסלאזיגקייט וואקסט; דער ניווא פון די ארבייטער־ און בעאמטען־לוינען מאכט אוממעגליך איבערצורייסען „דעם פערשאלטענעם קרייז" פון קריזיסען אין דער אינדוסטריע, מאכט גלייכצייטיג אוממעגליך צו דערגרייכען מענשליכע לעבענס־בעדינגונגען; אין דארף הערשט נויט אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט. און גלייכצייטיג צוגליהט טאג־טעגליך דער נאכמאי־סיסטעם" די אינערליכע פערהעלטנישען, פערשארפט יעטווערען געזעלשאפטליכען און ווירטשאפטליכען קאנפליקט, שאפט און האלט אונטער די אטמאספערע פון „אטענטאט־דראהונגען און אלגעמיינער אונזיכערקייט.

„דאס לאנד, פיהרט אויס די צייטונג, ערווארט פון סיים א פולקאם קלארע שטעלונג. דער חוב פון פוילען איז צו פארמולירען קלאר דעם גרונדפאסטולאט פון די ברייטעסטע פאלקסמאסען, דעם פאסטולאט פון ליקווידירען דעם נאכמאי־סיסטעם", וואס פארערט די רימיסיע פון ה׳ שוויטאלסקי׳ס קאבינעט".

דעם געשפענסט פון „אטענטאט" ציהט אויך ארויס דער ארגאן פון דער רעכטער אפאזיציע, די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא", וועלכע שרייבט:

„... דער מלוכה־אטענטאט איז געווארען א טאג־טעגליך ברויט, די טעגליכע אטמאספערע, אין וועלכער מ׳הייסט זיך ענטוויקלען דער לאנדווירטשאפט, דעם האנדעל, אינדוסטריע און פריוואטען קרעדיט. און ס׳איז נישטא צווישען דער גאנצער סאנאציע קיין איין מענש, וועלכער זאל בולט און ערליך ערקלערען, אז ער פערארטיילט יעטווערען אטענטאט אויף דער געזעצליכער ארדנונג.

„מיר, פערלאנגען דאס בלאס אין א קאטעגארישען טאן, מיר ווילען נישט בעטען, מיר שטעלען פעסט, אז ביי דער איצטיגער סיטואציע זענען פערהאן נאר צוויי לעגאלע אויסוועגען: אדער איבערלאזען דעם סיים פולע פרייהייט ביי דער ערפילונג פון די אויפגאבען, וואס די קאנסטיטוציע האט איהם איבערגעגעבען, אדער פונאנדערלאזען דעם סיים און גלייכצייטיג בעשטימען נייע וואהלען".

צי איז דער געשפענסט א ממשות׳דיגער? צי איז די מורא נישט קיין איבערגעטריבענע? דער קראקאווער „אילוסטר. קוריער צאדז.", וועלכער שטעהט נאר נאהענט צו די סאנאציע און רעגירונגס־ספערען און איז זעהר גוט אינפארמירט וועגען דעם, וואס עס טוט זיך אין די מאסגעבענדע קרייזען, ברענגט א פאר אינפארמאציעס, וועלכע קלינגען ווי ענטשיידענדע און וויכטיגע רעוועלאציעס: דער געשפענסט איז אן אויסגעטראכטער!

וועגען דער ענטוויקלונג פון די געשעהענישען, אינפארמירט דאס בלאט, רעדט מען אין די רעגירונגס־קרייזען פאלגענדעס:

„1. מארשאל פילסודסקי איז ענטשלאסען דורכצופיהרען די ענדערונגען פון דער קאנסטיטוציע.

2. סיי מארשאל פילסודסקי, סיי די רעגירונג, סיי דער לאגער, וואס אונטערשטיצט די רעגירונג די רעגירונג פערשטעהט די נויטווענדיגקייט איינצוהאלטען דעם פארלאמענט אלס וויכטיגען בעשטאנדפאקטאר פון דער מלוכה־ארדנונג.

3. די רעגירונג שטרעבט לחלוטין נישט צו וואסערע מלוכה־אטענטאט, ווייל אזא מין אויסגאנג וואלט בערייט אהן שום ספק אן׳אויפטרייסלונג, פון וועלכער מ׳דארף די געזעלשאפט פערהיטען, אבער רעזיגנירען פון מארשאל פילסודסקי׳ס פארערע[illegible] קען קיין רייד נישט זיין, פונקט אזוי ווי פון דער אנדערער זייט דארף מען פערשטעהען, אז צוליב דער אדער יענער אפשטימונג אין סיים וועט מארשאל פילסודסקי נישט דורכשטרייכען די אקציע וועלכע ער האט אנגעהויבען מיט דער מאי־איבערקעהרעניש".

שוין דער פערלויף פון דער געכטיגער ערשטער זיצונג פון סיים בעשטעטיגט, אז קיין נישט־גע[illegible] וואונשענע פאליטישע מלוכה־סענסאציעס דארף מען אין איצטיגען מאמענט נישט ערווארטען און שאפט זיך אן׳אטמאספערע פון קאמפראמיס־ארבייט אויפ׳ן באדען פון סיים.

מופטי אונטער׳ן קרייץ־פערהער פון סער מערימאן

ירושלים, 5. (יט״א טעלעגראפיש).

סער מערימאן האט גענומען דעם הויפט־מופטי אויף א קרייץ־פערהער, וועלכער האט געדויערט 6 שעה. סער מערימאן האט נישט בעוויזען ארויסצובעקומען פון עדות קיין בעשטעטיגונג פון זיין שולד אין אויפהעצען די אראבער צו די אונרוהען. פון פערהער איז אבער בולט געווען צו זעהען די צוגרייטונג פון די אראבער צו די אונרוהען.

סער מערימאן האט אויך צוגעשטעלט דער אויספארשונגס־קאמיסיע א בריף מיט דער אונטערשריפט פון מופטי, דער בריף איז אדרעסירט צו די אראבער אין שכם, אז זיי זאלען קומען קיין ירושלים העלפען זייערע מוזולמענישע ברידער. דער מופטי האט געפרובט צו קוועסטיאנירען דעם בריף און בעוויזען, אז ער איז א פאלסיפיקאט, ווייל ער איז געשריבען אויף א שלעכטער אראבישער שפראך.

בכלל האט דער הויפט־מופטי זיך בעמיהט אין זיינע ערקלערונגען אריינצופיהרען א טיטונג־טאן, ער האט געהאלטען א גרויסע רעדע און געוואלט איבערציינגען די אויספארשונגס־קאמיסיע, אז די הבטחות, וואס די ענגלענדער האבען געגעבען די אראבער, זענען נישט ערפילט געווארען, לויט זיין מיינונג איז נישט צוועקמעסיג צו שאפען אין פאלעסטינא א דאפעלטע נאציאנאלע היים: פאר יודען און אראבער.

ירושלים, 5. (יט״א טעלעגראפיש).

די אראבער נוצען אויס די אפוועזענהייט פון די פרעסע־פארשטעהער בעת׳ן פערהער פון מופטי, הגם די זיצונגען זענען געווען געשלאסענע, נים די אראבישע פרעסע געגעבען בעריכטען, אויסמיידענדיג דערביי די נישט גינסטיגע ערטער פאר די אראבער.

די יודען דאגעגען האבען לאיאל אויסגעפיהרט די געהיימקייט פון די זיצונגען.

פרטים פון דער שוידערליכער רציחה

פון יונגען מערדער, וועלכער האט אויסגעקוילעט זיינע ברודער, שוועסטער און מוטער

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט איז אין דארף פערושיץ ביי פויזען אויסגעפיהרט געווארען א מאססען־מארד איבער א פאמיליע פון 7 פערזאן. דער מערדער האט געקוילעט זיין מוטער, זיינע ברידער און שוועסטער.

איצט טיילט מען מיט פאלגענדע פרטים פון דער שרעקליכער רציחה: מאנטאג ביי טאג איז אויף דעם פאליצײ־פאסטערונעק אין בראנישעוויצע געקומען א לאנדווירט טשעסלאוו קאניעטשני פון פערושיץ און מיטגעטיילט, אז ווען ער איז געקומען א היים פון א פערזוילונג, האט ער אין דער היים געטראפען אויסגעמארדעט זיין גאנצע פאמיליע וועלכע איז בעשטאנען פון 7 פערזאן.

דער לייטער פון פאליצײ־פאסטערונעק מיט א שפיר־הונט איז באלד אוועק אויפ׳ן א־ט פון געשעהעניש און דארט געטראפען א בילד וואס פון איהם ווערט דאס בלוט פערקילט אין די אדערען. ביי דער טיר זענען געלעגען 2 קערפערס אין קאלוזשע בלוט, ביי איינעם פון זיי איז געווען אפגעהאקט די האנט. דאס זענען געווען די קערפערס פון 24 יאהריגען יאן און 18 יאהריגען מאריאן קאניעטשני, ביידע קערפערס זענען געווען אין נאכטהעמדער.

ווייטער, זענען אין שטוב אויף איינער פון די דריי בעטען געלעגען די מוטער מאריא 40 יאהר אלט, אן׳אלמנה, וועלכע האט געהאט איהר פערמעגען א ווירטשאפט פון 64 מארג לאנד. ביי איהר איז געווען איבערגעשניטען דער האלז און מיט א האק צוהאקט דעם קאפ. אויפ׳ן צווייטען בעט איז געלעגען דער קערפער פון 16־יעהריגען סטעפאן קאניעטשני איינגאנצען צוהרגעט; אויפ׳ן דריטען בעט האט זיך געפונען דער קערפער פון דער 18 יאהריגער מאריא.

בעת דער ווייטערדיגער רעוויזיע האט מען אין שטאל געפונען דעם קערפער פון 22 יאהריגען מיכאל, וועלכער איז אזוי צוהרג׳עט געווארען, אז מ׳האט איהם קוים געקענט דערקענען. א ביסעל ווייטער האט מען אנגעטראפען אויף סטאניסלאו קאניעטשני וועלכער האט נאך געזשיפעט. ער איז אבער שוין צו זיך נישט געקומען און איז ביינאכט געשטארבען אין פלעשטשעווער שפיטאל.

מ׳האט דעם שפיר הונט געגעבען אנצושמעקען די קלאמקע פון דער טיר. דער הונט האט זיך א[illegible] געלאזט אויפ׳ן הויף און האט אויסגעפונען אין בלאטע א פלאשטש מיט סמנים פון בלוט. נאכדעם האט ער זיך געלאזט ווייטער זוכען און זיך געווארפען אויף טשעסלאוו קאניעטשני, וועלכער האט געמעלדען וועגען דעם מארד און האט זיך איצט געפונען אויפ׳ן הויף.

מ׳האט איהם ארעסטירט, הגם די וועש און האר זענען ביי איהם געווען פערבלוטיגט, האט ער זיך נישט מודה געווען.

די אויספארשונג האט דערווייל געפונען אין הויף אין ברונעם א האק מיט סמנים פון בלוט, דאן איז טשעסלאוו קאניעטשני נאכאמאל גענומען געווארען אויף א פערהער און ער האט זיך מודה געווען אין בעגאנגען דעם שרעקליכען מארד, וועלכען ער האט אויסגעפיהרט אליין.

דער מערדער איז א מענש פון מיטלען וואוקס ווי ער זאגט ווייסט ער אליין נישט וואס ס׳האט מיט איהם פאסירט.

מ׳רעכענט אבער, אז ער האט געוואלט בלייבען דער איינציגער יורש פונ׳ם פערמעגען.

א יוד שטארבט פון א הארצשלאג אויפן קבר פון מת

ביי וועלכען ער איז געקומען בעטען מחילה

אין שטעטעל ל. ביי גראדנע האט די טעג פאסירט פאלגענדע אויסטערלישע געשיכטע, וועלכע האט אנגעווארפען אן׳אימה אויף דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג פון שטעטעל און אומגעגענד.

אין דאזיגען שטעטעל איז געשטארבען פאר דער צייט א יוד אין עלטער פון 45 יאהר, איבערלאזענדיג א פרוי מיט 4 קינדער.

ווען מ׳האט דעם מת אפגעטון זיין רעכט און ס׳האט שוין געדארפט זיך אנהויבען די לויה, איז פלוצלונג אריינגעלאפען אין צימער, וואו דער מת איז געלעגען, דער שטעטעלישער איינוואוינער פ. נ. און ערקלערט, אז ער וועט נישט לאזען מקבר זיין דעם בר־מינן, ביז וואנען מען וועט איהם נישט אפצאהלען זיין אלטען חוב פון 50 דאלאר.

די שטובינע זענען געווען ערשטוינט פון דער דאזיגער פאדערונג, ווייל דער נפטר האט מיט פ. נ. נישט געהאט קיין שום מגע ומשא און נישט געפיהרט מיט איהם קיין שום געשעפטען.

לכתחלה האבען איהם די קרובים פון נפטר געוואלט פשוט ארויסווארפען פון שטוב, אבער צוליב כבוד־המת האבען זיך אריינגעמישט זייטיגע מענשען, און פ. נ. האט דערצעהלט פאלגענדע געשיכטע:

בכן מיט אן׳ערך 20 יאהר צוריק איז ער עס געווען דער, וואס האט דעם נפטר געראדט דעם שידוך מאכען מיט דער איצטיגער אלמנה און ער האט פיל מיטגעהאלפען, אז דער שידוך זאל צושטאנדקומען, דערפאר האט איהם דאן דער נפטר צוגעזאגט א בעלוינונג פון 50 רובל; באלד דערויף איז ער אבער אוועק דינען. נאך מיליטער־דינסט איז ער א לענגערע צייט געווען אין אן׳אנדער שטאט, און ווען ער איז צוריקגעקומען א היים און אנגעהויבען מאנען שדכנות־געלד, האט דער נפטר איהם כסדר אפגעלייגט פון טאג צו טאג, ביז ער איז געשטארבען; דעריבער וויל ער איצט נישט דורכלאזען די שעת־הכושר אויפצומאנען וואס איהם קומט, און ער פאדערט, אז די פאמיליע זאל רעגולירען דעם פערשטארבענעמס חוב, וועלכען ער האט איבערגעוואליוטירט פון די 50 רובל אויף 50 דאלאר.

די אנוועזענדע האבען געפרובט איבערצייגען און מוסרן דעם תובע, אז ס׳איז א שטות פון זיין זייט צו מאנען איצט שדכנות־געלד, ווען דער מת ליגט אויף דער ערד, אבער פ. נ. האט זיך איינגעעקשנט, אז דער ענין מוז ווערען גלייך ערלעדיגט.

דער סוף איז געווען, אז דעם נפטרס זוהן איז אוועק מיט פ. נ. צום רב און דארט האט ער מיט איהם דורכגעקומען אויף 30 זלאטעס, וועלכע ער האט איהם תיכף בעצאהלט.

צוליב דעם טומעל איז די לויה פארגעקומען ערשט שפעט אין אווענט.

דערמיט האט זיך אבער די געשיכטע נישט פערענדיגט.

אין עטליכע טעג ארום איז פ. נ. גאנץ פריה געקומען צו לויפען צום רב נישט טויט נישט לעבעדיג און מיט א ציטערדיגער שטימע איהם דערצעהלט, אז ער האט געהאט א שרעקליכע נאכט: דער מת איז איהם געקומען צו חלום, אנגעטון אין די תכריכים מיט א זעקעלע זאמד אויפ׳ן פלייצע; ער איז צוגעגאנגען הארט צו זיין בעט און איהם אנגעצונדען צוקאפענס א שווארצע ליכט; דאן האט ער געזאגט צו איהם: דו האסט מיך צוליב עטליכע זלאטעס מבזה געווען און פערשאפט גרויס עגמת־נפש מיין אומגליקליכער פרוי און קינדער, וועלכע דו האסט געשלעפט צו א דין־תורה, בשעת איך בין געלעגען אויף דער ערד — דעריבער פאדער איך דיך איצט אויף צו א דין־תורה ביים בית־דין של מעלה, און אויב דו וועסט מיר נישט ענטפערען צו דער דין תורה, וועל איך דיר מקצר זיין די יאהרען; פ. נ. האט זיך אויפגעכאפט אן׳אפגענאסענער מיט א קאלטען שווייס און איז גלייך אוועקגעלאפען צום רב נאך אן׳עצה.

דער רב האט אויסגעהערט די געשיכטע און געהייסען דעם איבערגעשראקענעם פ. נ. מיטצונעמען א מנין יודען אויפ׳ן בית־עלמין, זאגען עטליכע קאפיטלעך תהלים אויף דער נשמה פון מת און ער פ. נ. אליין זאל אפזאגען קדיש אויפ׳ן קבר.

פ. נ. האט געטון אלץ, וואס דער רב האט געהייסען, אבער ווען ער האט מיט א ציטערדיקער שטימע אנגעהויבען זאגען קדיש, איז איהם פלוצלונג נישט גוט געווארען און ער איז אומגעפאלען אין טיפער חלשות אויפ׳ן קבר.

אלע בעמיהונגען איהם צו דערמינטערען האבען זיך נישט איינגעגעבען און דער געבראכטער דאקטאר האט פעסטגעשטעלט, אז פון גרויס שרעק האט ער בעקומען אן׳הארץ־אטאק און געשטארבען גלייך אויפ׳ן ארט.

CASINO
היינט און פאלגענדע טעג
„מאנאלעסקו"
(דזשענטלמען — איינברעכער)
אין די הויפטראלען:
IWAN MOZŻUCHIN,
BRYGIDA HELM,
DITA PARLO,
HENRYK GEORGE.
אויסער׳ן פראגראם: פילם־אקטואליטעטע.
מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער דער דירעקציע פון ה׳ לעאן קאנטאר.
אנהויב פון די סעאנסען 4.30, 6, 8 און 10 אווענד.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
פעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אן פון 8–9½ פריה און פון 3½–4½ נאכמ.

לאָדז, 6 דעצעמבער 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 6 דעצעמבער 1929

נאַטירליכער נאַציאָנאַליזם און לשמה נאַציאָנאַליזם

פון לעאָ קעניג

נאַציאָנאַליזם לשם נאַציאָנאַליזם איז פּונקט אַזוי פרוכטלאָז און שעדליך ווי אַפּיקורסות לשם אַפּיקורסות, ווי קונסט צוליב קונסט, און פּונקט ווי די אַלע אַנדערע איבּערגעטריבּענע בּעוואוסטזיניגע טענדענצן און צילן אינ׳ם געזעלשאַפטליכן ווי אין עם שעפערישן לעבּן.

א קינסטלער קען זיך נישט אוועקזעצן און זאָגן „איך גיי מאַכן ריינע אמת׳ע קונסט". אמת׳ע גרויסע קינסטלער האָבּן קיינמאָל „נישט געמאַכט" קיין ריינע קונסט. זיי האָבּן געהאַט עפּעס צו זאָגן, זיי האָבּן געמוזט עפּעס שילדערן און דער נאַטירליכער רעזולטאַט פון זייער לעבּעדיגען דראַנג איז געוואָרן קונסט. גרויסע קונסט, ס׳איז געווען אפילו אַן עפּאָכע אין דער אייראָפּעאישער קינסטלערישער וועלט — זי איז מיט מזל שוין אַריבּער — ווען קינסטלער און דיכטער האָבּן געטענהט און געשטרעבּט צו „קונסט לשם קונסט". און דער רעזולטאַט פון יענער עפּאָכע איז געווען מעהר שעדליך. קינסטלער און דיכטער האָבּן געטענהט און גע־

און דאָס איינענע קומט אויך פאַר אויפ׳ן געביט פון נאַציאָנאַלען לעבּען און שאַפען. א קינסטלער, א דיכטער, קען זיך נישט אוועקזעצן בּיי זיין שרייבּטיש און זיך זאָגן: איך גיי שאַפען א נאַציאָנאַלען עפּאָס, איך גיי שאַפען נאַציאָנאַלע קונסט, ווייל פּונקט ווי מען שאַפט נישט קיין „ריינע קונסט" בּעוואוסטזיניג ספּעציעל, אַזוי שאַפט זיך נישט קיין נאַציאָנאַלע קונסט אָדער פּראָלעטאַרישע קונסט, ספּעציעל, לשמה. דער נביא ישעיה, לאָמיר זאָגן, איז אפשר דער גרעסטער יודישער נביא, אבּער ווען ישעיה האָט געהאַלטן זיינע גרויסע אונשטערבּליכע „רעדעס" האָט ער גאָרנישט אין זינען געהאַט אפילו צו ווערען א נאַציאָנאַלער נביא, אָדער ספּעציעלע נאַציאָנאַלע נביאות צו זאָגן.

אָדער לאָמיר נעהמען א בּיישפּיל פון דעם נאָר מאָדערנעם יודישען שאַפען: שלום עליכם איז אפשר דער נאַציאָנאַלסטער יודישער דיכטער וואָס מיר האָבּן בּיז׳ן היינטיגען טאָג. אבּער שלום־עליכם האָט געשריבּען זיינע מעשיות פון׳ם יודישען לעבּען נישט מיט דער דעה צו שרייבּען נאַציאָנאַלע יודישע מעשיות; ער האָט זיינע מנחם מענדעלס און טוביה׳ס געשאַפען נישט ווייל ער האָט געמיינט צו שאַפען נאַציאָנאַלע יודישע טיפּען, נאָר ווייל ער האָט זיי אַזוי געפונען און געזעהען אין זיין סביבה אינ׳ם יודישען לעבּען.

שלום עליכם איז ממילא נאַטירליך נאַציאָנאַל אבּער נישט אָדער ווייניגער בּעוואוסטזיניג נאַציאָנאַל ווי אַנדערע יודישע דיכטער פון זיין צייט, וועלכע האָבּען ספּעציעלע נאַציאָנאַלע קונסט־ווערק געשאַפען און זענען דאָך אין סך־הכל געבּליבּען ווייניגער נאַציאָנאַל פון שלום עליכם.

ווייל פּונקט ווי קונסט, גרויסע קונסט קען מען נישט מאַכען בּעוואוסטזיניג, נאָר איז א רעזולטאַט אַזוי איז דער אמת׳ער שעפערישער נאַציאָנאַליזם נישט קיין ציל נאָר א נאַטירליכער סך הכל.

די גרעסטע דייטשע קינסטלער ווי געטע און היינע, ווי די גרעסטע רוסישע דיכטער ווי טאָלסטאָי און דאָסטאָיעווסקי האָבּען גאָרנישט בּדעה געהאַט צו ווערען גרויסע נאַציאָנאַלע קינסטלער, פאַרקעהרט, זיי האָבּען זיך געווענדעט צום פּשוטען גרויסען לעבּען, וואָס איז אוניווערסאַל אָדער אינטערנאַציאָנאַל. זיי האָבּען געשילדערט דעם מענשען און געדערט צום מענשען און אין סך הכל אַלס פּועל־יוצא פון זייערע טעמפּעראַמענטען זענען זיי דאָך פון דער גאַנצער וועלט אַנערקענט געוואָרען אַלס די גרעסטע נאַציאָנאַלע קינסטלער פון זייערע פעלקער.

דער אמת׳ער שעפערישער נאַציאָנאַליזם (וועלכער שטימט מיט דעם אידעאַלסטען אינטערנאַציאָנאַליזם) איז דער נאַטירליכער נאַציאָנאַליזם, וועלכער איז א סך־הכל פונ׳ם שאַפען פון פעלקער און מענשען, ווי איינגעאָרטיגע פיינע און צאַרטע ניואַנסען הויכען זיי אויף די בּעסטע אַלמענשליכע שאַפונגען, און דאָס אַלגעמיינע מענשליכע שאַפען, וואָס שטרעבּט צו איין הייכסט־ציל — און דאָס איז ווייסען — ווערט נאָר רייכער און פיינער צוליבּ די פאַרשידענע פיינע ניואַנסען.

דערפאַר אויך איז דער אמת׳ער נאַטירליכער און שעפערישער נאַציאָנאַליזם אינטערנאַציאָנאַל, אונזער גרעסטע נאַטירליכע (נישט בּעוואוסטזיניגע) נאַציאָנאַלע שאַפונג די בּיבּעל, איז אינטערנאַציאָנאַל; די גריכישע קונסט איז אינטערנאַציאָנאַל; אינטערנאַציאָנאַל זענען די גרעסטע נאַציאָנאַלע דיכטער, בּיי וועלכע דער נאַציאָנאַליזם איז נישט געווען קיין ציל, נאָר א נאַטירליכע בּיישטימע פון זייער מענשליכקייט.

און וואו זענען די ספּעציעלע בּעוואוסטזיניגע נאַציאָנאַלע קינסטלער? די גרויסע וועלט קען זיי נישט אַלס נאַציאָנאַלע קינסטלער און נישט אַלס קינסטלער; זייערע איינענע פעלקער צעצקען זיך מיט זיי א ווייל ווי מיט נאַציאָנאַלע פאָהנען און עמבּלעמען און פערגעסען זיי אויך גיך. העכסטענס כאַראַקטעריזירען זיי געוויסע נאַציאָנאַליסטישע עפּאָכען בּיי די פעלקער צו וועלכע זיי געהערען.

און דאָס איינענע קומט פאַר אינ׳ם געזעלשאַפטליכען לעבּען פון פעלקער און נאַציאָנען. אין די עפּאָכען ווען פעלקער זענען ספּעציעל נאַציאָנאַל זענען זיי אַמווינציגסטען שעפעריש און אויך

נישט נאַציאָנאַל אינ׳ם נאַטירליכען שעפערישען זין פונ׳ם וואָרט.

די גרעסטע און פּראָדוקטיווסטע נאַציאָנאַלע עפּאָכען בּיי אַלע פעלקער, גלויבּ איך, זענען די ווען זיי האָבּען מיט זייערע נאַציאָנאַלע פאָהנען נישט געפאָכט און זיך נישט געהאַלטען און איין קנייפּען אין די באַקען: „אתה בחרתנו".

די יודישע נביאים האָבּען נישט געגלעט און נישט געפּעטשטשעט דאָס יודישע פאָלק.

און „אוהבּ נישט נאָך הטבער" — איז א פאָלק א מאַסע אין דער בּחינה פון א גאון: בּעוואוסטזיניג מיט א כוונה און לשמה שאַפען זיי נישט קיין נאַציאָנאַלע יצירות און פאָרמען.

די נאַציאָנאַלע יצירות און פאָרמען קומען בּיי זיי נאַטירליך אַלס א רעזולטאַט פון זייער פולבּלוטיגען מענשליכען לעבּען, ליידען און קעמפען.

די בּעוואוסטזיניג־נאַציאָנאַליסטישע עפּאָכען ווידער בּיי פעלקער זענען די פון נאַציאָנאַלער דעקאַדענס: אָדער זיי הויבּען אָן ליידען פון איבּערגעטריבּענער נאַציאָנאַלער גאווה, ווערען אגרעסיוו, פאָכען מיט זייערע נאַציאָנאַלע פאָהנען און קלינגען מיט זייערע שווערדען; אָדער זיי הויבּען אָן פערלירען דאָס גלויבּען אין זיך און אין זייערע איינענע לעבּעדיגע כוחות ווערען זיי שטאַרק איבּערגעטריבּען קרענקליך נאַציאָנאַליסטיש אום צו פערדערען זיך, צו ראַטעווען זיך פון דער איינענער מורא. אָפטמאָל איך איבּערגעטריבּענער מורא.

אויך אונזער יודישע וועלט איז לעצטענס געוואָרען צו איבּערגעטריבּען בּעוואוסטזיניג נאַציאָנאַליסטיש, „הימעל און ערד און נאַציאָנאַליזם, הימעל און ערד און יודישקייט".

די יודישע גאס איז פערפלייצט ממש מיט א לשמה־נאַציאָנאַליזם ווי מיט א טוכלען, פערשטאַנקענעם בּוימאייל. קינד און קייט, גאַראַנים, בּטלנים, אָהן לייבּ און לעבּען האַלטען אין איין רעדען פון אונזער אייבּיגקייט, פון די נביאים, און ווידער נביאים און אבּער נביאים...

מען האַלט אין איין שיטען אויף אונזערע קעפּ נאַציאָנאַלע ראַטונקעס ליזונגען און אויסלייזונגען... אויף די פּשוטסטע און נאָרמאַלסטע ערשיינונגען אין אונזער לעבּען קלעפּט מען באַלד אָן נאַציאָנאַלע יאַרמעלקעס, הכשרים און ישועות ונחמות...

קיין סימן פון א געזונד און נאָרמאַל נאַציאָנאַל לעבּען איז דער איצטיגער היסטאָרישער נאַציאָנאַליזם אונזערער אוודאי נישט. נאָך מעהר: די נאַציאָנאַליסטישע געשרייען און שופר־בּלאָזערייען זענען א גרויסע שטערונג פאַר דער געזונטער נאַטירליך נאַציאָנאַלער אַרבּייט וועלכע איז אפשר נאָך מעגליך אין אונזער יודישען לעבּען.

שמד אָדער טויט

די יאָהרען ת"ח און ת"ט, ווען הייראַמאַקעס האָבּען פערגאָסען טייכען יודיש בּלוט

א שוידערליך בּלאַט יודישע געשיכטע

פון צ. ה. מאַסליאַנסקי

די צוויי יאָהר ת"ח און ת"ט זענען מיט בּלוט און טרעהרען פערשריבּען אין דער יודישער געשיכטע פון פּוילען. א מוראדיגע הריגה האָבּען די ווילדע קאָזאַקען און די אוקראַינישע הייראַמאַקעס געמאַכט דאַן אויף דעם יודישען פאָלק. די אוקראַינער האָבּען דעמאָלט רעוואָלטירט געגען די פּוילען און די יודען. זיי האָבּען דעם רעוואָלט אָנגעפאַנגען אין אוקראַינע און נאָכהער האָבּען זיי מיט טייכען יודיש בּלוט פערגאָסען גאַליציען, ליטע און פּוילען.

און די אומגליקליכע יודען האָבּען מקדש השם געווען, ווי זייער שטיינער איז שטענדיג, מאַסענוויז זענען זיי געפאַלען אונטער; שווערד פון דעם אַטאַמאַן באָגדאַן כמעלניצקי, וועלכער האָט גוזר געווען „שמד אָדער טויט". דריי הונדערט קהילות זענען חרוב געוואָרען און הונדערטער טויזענדער יודען זענען אויסגעשלאַכטעט געוואָרען. אין פּאָדאָליען און דרום־רוסלאַנד זענען ניין טייל פון די יודישע איינוואוינער אומגעקומען פון שרעקליכע טייפעלשע יסורים.

די יודען האָבּען זיך דעמאָלט געפונען צווישען דעם האַמער און קאָוואַדלע. צווישען צוויי קריגערישע פעלקער — די פּוילען, וועלכע זענען רוימישע קאַטאָליקען און די אוקראַינישע — גריכישע קאַטאָליקען. ווען די גרויסע פּוילישע פּאַנעס וישניעוועצקי, פּאָטאָצקי און קאָנעצפּאָלסקי האָבּען אויסגעבּויט אין אוקראַינע פּאַלאַצען און פעסטונגען, האָבּען זיי בּעזעצט זייערע פּוילישע יודען אין זייערע הויפען, זיי האָבּען פערדונגען צו די יודען זייערע מיהלען, נאַסט־הייזער, די טייכען צום פיש־פאַנגען און אויך די אַלע אָפּצאָהלונגען פון די פּויערים אויף זייערע פעלדער, און די יודען האָבּען, נישט פאָלגענדיג זייערע רבּנים, אויך אָפּגערונגען די קירכען, פון וועלכע זיי האָבּען בּעקומען אַנ׳אָפּצאָהל פון אַלע רעליגיעזע צערעמאָניעס, ווי חתונות, קינדער־טויפען און לויות. עס איז קיין צווייפעל, אַז עס האָבּען זיך געפונען צווישען די יודען אַזעלכע, וואָס האָבּען בּענאַנגען אומרעכטען געגען די אוקראַינער פּויערים, בּיז זייער מאָס איז פול געוואָרען.

די יודישע פּרנסים און זייערע פאָרשטעהער האָבּען נישט געוואָלט פערשטעהן, אַז די אַלע „טובות" וועלכע זיי האָבּען בּעקומען פון די פּוילישע „פּריצים" זענען בּאמת געווען זייער גרעסטער אומגליק, ווייל די יודען זענען געווען בּיי די פּוילען אין די הענד ווי בּייטשען און שטעקענס אויף צו שלאָגען מיט זיי די אָרימע פערשקלאַפטע פּויערים, ווי האָבּען דאָס נישט פערשטאַנען בּיז זיי האָבּען דאָס דערפיהלט.

די גדולי הדור, די רבּנים פון יענער צייט זענען געווען בּעלי־חלומות, מיסטיקער, וועלכע האָבּען געזוכט דעם „קץ" און נאָך זייער מיינונג האָבּען זיי איהם געפונען אין „מדרש הנעלם" צו דעם זוהר פּרשת תולדות ריכטיג אויף דעם יאָהר ת"ח, און דאָס איז דער טעקסט:

„בּאלף שתיתאי לזמן ארבּע מאות ותמניא שנין מניה יהיו קימין כל דיירי עפרא בּקיומיהון... והינו דכתיב (ויקרא כ"ה) „בּשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו" כשישתלם הזאת שהוא ה׳ אלפים ור׳ מאות ותמניא, תשובו איש אל אחוזתו. אל נשמתו שהוא אחוזתו ונחלתו" (מדרש הנעלם לזוהר דף קלט). „אין דעם טעקסטען און פיער הונדערט מיט אַכט יאָהר וועלען אויפשטעהן אַלע וואָס רוהען אין דער ערד און ווידער לעבּעדיג ווערען, ווי עס שטעהט געשריבּען אין חומש ויקרא, אַז אין דעם יובל־יאָהר, וועלכער בּעטרעפט הזאת — ת"ח, וועט איהר זיך אומקעהרען יעדערער צו זיין נשמה".

און זיי האָבּען נאָך פערשטאַרקט דעם מדרש מיט א פּסוק פון תהלים: „זאת מנוחתי עדי עד".

אַט אַזוי איז דעמאָלט צוטיילט געוואָרען דאָס יודישע פאָלק אויף צווייען: די לומדים זענען געוואָרען מקוּבּלים, האָבּען זיך פון דאָס לעבּען אויפגעהויבּען און זיי האָבּען אין די הימלען געשוועבּט, און די רייכע האָבּען זיך צום „עגל הזהב" איבּערגעגעבּען און האָבּען געהאָלפען די פּוילישע פּריצים אויסזויגען דאָס בּלוט פון דעם אוקראַינער אָרימען פאָלק, ווי רבּי נתן נטע הנובר דערצעהלט אין זיין ספר „יון מצולה" אַז די „אוקראַינער זענען פערשקלאַפט געוואָרען נישט נאָר צו זייערע פּוילישע הארען, די פּריצים, נאָר אויך צו די אָרימע יודען".

זעהר אָפט האָבּען אין אוקראַינע אויסגעבּראָכען בּונטען געגען די יודישע אַרענדאַרען, די פערטרעטער פון די פּאַליאַקען, וועלכע די פּוילישע מאַכט פלעגט מיט טויט־שטראָף איינשטילען. אבּער בּיסלעכווייז האָבּען זיי, די הייראַמאַקעס מיט די קאָזאַקען, זיך אויפגעקליבּען אין א גרויסער מחנה הינטער די גרויסע סקאַלעס פון דניעפּר, אונטער דער פאָהן פון זייער אַטאַמאַן בּאָגדאַן כמיעלניצקי, וועלכען זיי האָבּען געעהרט און געשעצט אַלס פאָלקס־העלד. נישט איינמאָל האָט איהם די פּוילישע מאַכט אַרעסטירט אבּער ער האָט זיך תמיד בּעפרייט און האָט זיך בּעפעסטיגט הינטער דעם דניעפּר אין די אוקראַינער סטעפּעס און פון דאָרט האָט ער צום פאָלק אַפּעלירט מיט די ווערטער:

„הייראַמאַקעס און קאָזאַקען! זעהט נאָר, אַז איבּער, וואָס די פּוילישע פּריצים אונזערע, די לייזונג־געהער, דריקען אונז, אָרימע אוקראַינער, און ציהען אונזער בּלוט אַרויס, קומען די יודען, די אָרימסטע און נידריגסטע פון אַלע פעלקער, און העלפען נאָך די פּאַנעס, צו געוועלטיגען איבּער אונז; עס איז שוין געקומען די צייט צו בּעפרייען זיך פון אונזערע אַלע בּלוט־זויגער".

ווי א פלאַם־פייער האָט דער ראָוינער אַפּעל אָנגעצונדען די הערצער פון די אוקראַינער. כמעלניצקי האָט געשלאָסען א בּונד מיט דעם כאַן פון קרים, וועלכער האָט איהם צוגעשיקט פיר טויזענד ווילדע טאַטאַרען מיט דעם בּעדינג, אַז די נפשות פון די איינגענומענע פּוילען און די יודען זאָלען געהערען צו די טאַטאַרען און דער רויבּ פון געלד און פערמעגען צו די קאָזאַקען. דער טאַטאַרישער כאַן האָט איהם צוגעשיקט זיינעם א פעלדמאַרשאַל טוגאַי, און דעם פערטען סיון, ת"ח האָבּען זיך בּעגעגענט די בּיידע מחנות, די פּוילישע געגען די קאָזאַקען און טאַטאַרען און די פּוילען האָבּען געהאַט א פּולשטענדיגע מפּלה, די טאַטאַרען האָבּען געפאַנגען די פּוילישע אָפיצירען און האָבּען זיי פאַר שקלאַפען פערקויפט.

די יודען האָבּען דערפיהלט, אַז א גרויסער אומגליק קומט אָן אויף זיי, איינער פון די רבּנים מקובּלים האָט געדרשנט אַז „חמיל" — כמעלניצקי — איז די ראשי תיבות פון „חבלי משיח יבואו לנו" און די צאָהל פון די צוויי ווערטער „חבלי משיח" בּעטרעפט „ת"ח". — די יודען האָבּען בּרשות געדרשנט, און די גוים האָבּען די יודען געקוילעט. זיי זענען בּעפאַלען די שטעט: פּריאַסלאַוו, פּיראַטין, לובּין און לאָחוויץ, בּיי די בּרעגען פון דניעפּר, צווישען קיעוו און פּאָלטאַוויע און זיי האָבּען געטויטעט די יודען מיט מיתות משונות, וועלכע עס איז אונמעגליך צו בּעשרייבּען.

די יודען פון די שטעט פּאָנרעבּיטש, זאַמאָוו און בּאָזאָוקא האָבּען זיך אָנגעקליבּען בּיז טויזענד מאַן און האָבּען זיך איבּערגעגעבּען צו די טאַטאַרען, וועלכע האָבּען זיי לעבּען געלאָזען און עקספּעדירט נאָך טערקיי און דאָרט האָבּען זיי די יודען פון שפּאַניען, וועלכע האָבּען זיך דאָרט בּעזעצט מיט א צייט צוריק, אויסגעלייזט פון די טאַטאַרען און בּעפרייט.

אומגליקליך איז געווען די שטאָט נעמיראָוו אין פּאָדאָליען, וועלכע די קאָזאַקען זענען בּעפאַלען און אויסגעהרגעט בּיי זעקס טויזענד יודען, צווישען זיי זענען געווען קדושים, גאונים, אַלט און יונג, מענער און פרויען, קליינע קינדער וועלכע מען האָט אויף שפּיזען לעבּעדיגערהייט אויפ׳ן פייער געבּראָטען. די פרויען האָט מען געשענדעט און שרעקליך געפּייניגט, און ווער קען צעהלען די אָפּגעהאַקטע הענד און פיס; די שטיקער ספרי תורות און תפילין, וואָס האָבּען זיך געוואַלגערט אין יודישע בּלוט.

צוויי יודישע מיידלעך זענען אַריינגעפאַלען צו די קאָזאַקען וועלכע האָבּען זיי געוואָלט הייראַטען, איינע פון זיי האָט פערלאַנגט פון איהר ליבּהאָבּער אַז ער זאָל איהר הייראַטען געזעצליך, אין דער קירכע, וועלכע איז געשטאַנען אויף דער אַנדערער זייט פון דניעפּר, דער קאָזאַק האָט איהר אָן א שיפעל אַריינגעזעצט און שווימענדיג אויף די שטורמישע כוואַליעס האָט זיך דאָס מיידעל אַריינגעוואָרפען אין טייך, מיט דעם אויסגעשריי: „שמע ישראל" און איז דערטרונקען געוואָרען. די צווייטע האָט איינגערעדט דעם קאָזאַק, אַז זי איז א מכשפה, און זי האָט קיין מורא נישט פאַר א קויל פון א בּיקס, און אום איבּערצייגען איהם, אַז עס איז ריכטיג, האָט זי זיך אוועקגעשטעלט געגען זיין בּיקס און האָט איהם געהייסען שיסען. דער קאָזאַק האָט אויסגעשאָסען, און דאָס הייליגע יונגע קינד איז געפאַלען טויט.

די העלדישע יודען פון נעמיראָוו, וועלכע האָבּען זיך געראַטעוועט, זענען נאָך טולטשין אַנטלאָפען און דאָרט האָבּען זיי אָפּגעמאַכט מיט די פּאַליאַקען צו בּעשיצען מיט זיי צוזאַמען די שטאָט בּיז דעם לעצטען טראָפּען בּלוט, אבּער די פּאַליאַקען האָבּען זייער וואָרט נישט געהאַלטען און ווען די קאָזאַקען האָבּען זיי פערשפּראָכען צו לאָזען זיי לעבּען, אויבּ זיי וועלען די יודען מיט זייערע הענד איבּערגעבּען, האָבּען זיי נישט געהערט די יודישע תחנונים און די געשרייען פון זייערע ווייבּער און קינדער, מיט געוואַלד האָבּען זיי די יודען אַרויסגעוואָרפען פון פעסטונג און די קאָזאַקען האָבּען איבּער זיי א דרייטאָגיגע שחיטה געמאַכט. די יודען האָבּען געקעמפט ווי לייבּען; די פרויען האָבּען מיט אַלע זייערע קרעפטען בּעשיצט זייערע קינדער, אבּער זיי זענען אַלע טויט געפאַלען, אויסער צעהן רבּנים, וועלכע די יודען פון אַנדערע לענדער האָבּען אויסגעלייזט.

אויך די פּאַליאַקען האָבּען זיך נישט אויף א לאַנגע צייט אויסגעקויפט פון די קאָזאַקען, אמת, די מחנה איז אוועק אבּער א צווייטע מחנה איז בּעפאַלען טולטשין, פערבּרענט די פעסטונג, געקוילעט דעם גאַרניזאָן און מיט א זעג האָבּען זיי צוזעגט דעם פּוילישען קאָמאַנדיר טשעטווערטינסקי. ווען די פּאַליאַקען האָבּען דערמאַנט די קאָזאַקען דעם אָפּמאַך, וואָס זיי האָבּען מיט זיי געמאַכט ווען זיי האָבּען איבּערגעגעבּען די יודען, האָבּען די אַטאַמאַנען געענטפערט: „איהר נידריגע בּרואים, בּעט אונז צו האַלטען א וואָרט, וואו איז אייער וואָרט, וואָס איהר האָט די יודען פערשפּראָכען? שטאַרבּט, איהר פערפלוכטע הינט!"

דער היסטאָריקער פון יענער צייט דערצעהלט, אַז פון טולטשין אָן האָבּען די פּאַליאַקען זייערע פערשפּרעכונגען צו די יודען געהאַלטען, אַז זיי האָבּען זיך אַליין געשעהמט מיט דער טולטשינער שענדליכער מעשה.

בּאָגדאַן כמיעלניצקי מיט זיין בּאַנדע האָבּען פערגאָסען יודיש בּלוט אין פּוילען בּמשך פון איינינע יאָהר, בּיז זיי האָבּען אין דעם יאָהר 1655 דערלאַנגט נאָך ווילנא און דאָרט האָבּען זיי אויסגעהרגעט פינף און צוואַנציג טויזענד מאַן. די גרויסע גאונים רבּ ימשה ריבקיש — בּאר הגולה — און רבּי שבתי כהן — ש"ך, זענען פון הונגער צושטאָרבּען, וואַנדערענדיג אין די וועלדער.

פון דעם יאָהר ת"ח בּיז דעם יאָהר ת"ך, 12 יאָהר, זענען חרוב געוואָרען דריי הונדערט יודישע קהילות און אויסגעהרגעט געוואָרען מעהר פון דריי הונדערט טויזענד יודען, — די טערקישע און די איטאַליענישע יודען האָבּען זעהר פיל געטון פאַר זייערע אָרימע בּרידער.

ווי אזוי דער בעל שם טוב איז נתגלה געווארען

א וואונדערליכע מעשה פון בעל שם טוב הקדוש*)

פון יוסף מארגאשעס

אז דער אלטער צדיק, האט זיך דא, אין מיטען וואלד, בעגעגענט מיט זיין משמש, דעם בעל שם הקדוש, וויל ביידע זענען זיי פונ'ם הייזעל פארטריבען געווא־ען דורך דעם צדיק'ס שלעכט און בייז ווייב. האבען זיי קודם־כל זיך גענומען מכין זיין צום דאווענען.

און וויל קיין איינער פון זיי האט אבער מיט זיך נישט מיטגעהאט קיין תלית און תפילין און קיין האפנונג דאס היינט, אין מיטען וואלד צו בעקומען איז אויך נישט געווען, האבען זיי זיך געמוזט אזוי שטעלען דאווענען, וויל אונס רחמנא פטריה, וואו עס איז נישטא די נויטווענדיגע זאך, מוז מען זיך בעגעהן אהן איהר.

אז זיי זענען פערטיג געווארען, האט דער אלטער צדיק געזאגט:

— הער איס, ישראל, איך וועל דיר דערצעהלען א מעשה, וועלכע יועט דיר אמאל זיכער צונוץ קומען און דו וועסט זי קענען דערצעהלען פאר דיינע קינדער, קינדס־קינדער און אויך פאר דיינע תלמידים, אז זיי זאלען זיך דערפון אראפנעהמען א מוסר־השכל.

דאס איז געווען מיט מעהרערע יאהרען צוריק. איינמאל אינמיטען דער נאכט האב איך געהאט עלית נשמה. מיין נשמה האט זיך געהאט איינגאנצען אפגעשיידט פונ'ם גוף און זי האט ארומגעוואנדערט אין די עולמות העליונים.

פלוצים האב איך דארט דערהערט א כרוז, וועלכער האט איינגערופען, אז א געוויסער גרויסער צדיק, וועמען איך האב געהאט זעהר גוט געקענט, און ער איז געווען מיינס א יריר נאמן, איז היינט נסתלק געווארען. מען האט זיין נשמה דא אראפגעבראכט און באלד וועט זי געמשפט ווערען פאר'ן בית דין של מעלה.

וויל איך בין געווען זעהר נייגעריג צו הערען ווי מען וועט זיך דארטען בעגעהן מיט דער דאזיגער נשמה פאר'ן בית דין של מעלה, האט איך תיכף געלאזט זיך געהן אין דעם גרויסען פאלאץ, וואו זיי האלטען שטענדיג אפ זייערע אסיפות, און זיי משפטען די נשמות וואס ווערען פאר זיי געבראכט.

עס האט אויך נישט לאנג געדויערט און איך האב געהערט אויסרופען, אז עס וועט זיך אנהויבען דער משפט איבער דער נשמה פון דעם געוויסען צדיק, מיין ידיד.

אזוי ווי איך האב איהם פריהער ווער גוט געקענט און געוואוסט זיינע פרומע התנהגות'ן, איז ביי מיר גאר קיין שום ספק נישט געווען, אז ער וועט דא זיכער ארויס כולו זכאי און מען יועט איהם באלד אפשיקען בכבוד גדול גלייך אין גן־עדן אריין.

אבער ווי איבערראשט בין איך געווארען, ווען איך האב דערזעהען, אז עס איז נאך נישט אלעס אזוי ווי איך האב מיר פארגעשטעלט.

אמת הדבר, אז עס זענען געווען עטליכע גוטע מלאכים, וועלכע האבען פאר דער ארימער נשמה שטארק מליץ יושר געווען און זיי האבען דער צעהלט איספיהרליך ווי גוט און פרום זי איז געוועזן און זי האט חלילה קיינמאל נישט אפגעטרעטען פון רבונו של עולמס געבאטען; אבער אז די דאזיגע מלאכים זענען פערטיג געווארען און איך האב שוין זיכער געמיינט אז דער משפט האט זיך שוין געענדיגט און צום גוטען, האט זיך פלוצים בעוויזען א מלאך וועלכער האט אויסגעזעהען צו זיין א בייזער מיט א גאר שטרענגען פנים. ער האט זיך אוועקגעשטעלט פאר'ן בית דין של מעלה און ער האט אנגעהויבען פארצולעגען טענות געגען דער ארימער נשמה...

— ווי קענט איהר בעהויפטען — האט ער זיך געשטעלט געגען די מלאכים די מליצי יושר — אז דער דאזיגער מענש איז געווען גוט און פרום, אז ער האט אויף זיין לעבען כמעט קיינמאל קיין צדקה נישט געגעבען. ביי איהם אין הויז האט מען קיין שום ארעמאן נישט אריינגעלאזט; אין קיין איין דבר שבצדקה ביי איהם אין שטאט, אדער אין זיין לאנד האט ער זיך קיינמאל נישט בעטייליגט און ביי איהם אין הויז האט מען געלעבט נאר פאר זיך און נויטליידענדע און ארימע קיינמאל נישט אין זינען געהאט... ווי קענט איהר נאך פערלאנגען, אז אזא מענש זאל אריינגעלאזען ווערען אין גן־עדן אריין?!..

— דאס איז אבער נישט געווען זיין שולד — האט איהם אונטערבראכען איינער פון די מליצי יושר. — זיין הארץ איז שטענדיג געווען גוט און ער איז תמיד גרייט געוועזן צו העלפען ארימע און נויטבעדערפטיגע, וואס האט ער אבער געקענט טון, אז ער האט געהאט א זעהר שלעכטע און קארג ווייב, וועלכע האט איהם קיינמאל נישט געלאזט דעם קאפ אויפהויבען און זי האט איבער איהם אזוי שטרענג געהערשט און שטענדיג אפגענומען חשבון פון יעדער פרוטה, וואס ער האט פערמאגט. ווי אזוי זשע האט ער גאר געקענט, כאטש ער האט אזא גוט און ווייך הארץ, מקיים זיין די מצוה פון געבען צדקה?...

— דאס איז נאך קיין תירוץ נישט! — האט ארויסגעדונערט דער בייזער און שטרענגער מלאך, אויף דעם איז ער דאך א מאנסביל געווען און זי בלויז א אשה, און ער האט געהאט דאס רעכט איבער איהר צו הערשען, ווי עס שטעהט געשריבען אין דער הייליגער תורה: „והוא ימשל בך!..."

עס האט זיך איצט אנגעהויבען א גאנצע טענה ומענה צווישען די מלאכים: ווען א ווייב פיהרט אראפ איהר מאן פונ'ם ריכטיגען וועג. אויב מען דארף איהם דערפאר האלטען פעראנטווארטליך, אדער נישט...

איך בין דורך דער גאנצער צייט געשטאנען נישט ווייט און האב געשוויגען. אבער ווען איך האב בעמערקט, אז עס האלט שלעכט און אז דאס בית דין של מעלה האט חשק צו נעהמען און אנבעטראכט די שטארקע טענות פונ'ם בייזען מלאך און אויף דעם סמך די ארימע נשמה וועלכע איז געשטאנען אין שרעק און האט אוש געציטערט, צו פערארטיילען צום גהינום, האב איך מיך אנגענומען מיט מוט און בין פארגעטרעטען פאר'ן בית־דין של מעלה און האב צו זיי געזאגט. לאמיר אזוי צו זאגען:

— מורי ורבותי! איהר וועט אזוי גוט זיין און מיר דערלויבען איך צו זאגען א ווארט אין דעם דאזיגען ענין, און דאס דערפאר, וויל איך האב דעם מענשען, ווען מיר זענען ביידע געווען צוזאמען אויפ'ן עולם השפל זעהר גוט געקענט און אויך זוגותו, וועמען מען האט דא אזוי פיל דערמאנט.

עס איז מיר נאר בלויז א גרויס וואונדער, וואס דער שטרענגער מלאך רעדט מיט אזא זיכערהייט וועגען שלעכטע ווייבער. וואס ווייסט ער דען יועגען זיי! ער איז דאך נאר א מלאך און האט מיט קיין שום אשה, א גוטער אדער א שלעכטער גאר קיינמאל נישט געהאט צו טון, ווען ער וואלט געווען ווי יעדער שטערבליכער מענש, אונטען אויפ'ן עולם השפל און מען וואלט איהם געוויזען מזכה געווען מיט א ווייב, א שלאק, א פורעניות און אנאנשיקעניש, וועמענס שטענדיג טראכטען און דענקען איז נאר דעם מאן צו זיין להכעיס און איהם צרות אנצוטון, ווען דער דאזיגער מלאך וואלט געווען אין אזא שרעקליכער לאגע און ער וועלט טראץ דעם געוועזן פערבליבען גוט און פרום און צו גאט און צו מענשען, דעמאלט וואלט ער געהאט א רעכט צו רעדען וועגען ווייבער. אבער יועט דאס אלעס איז דאך נישט געווען און ער איז א מלאך אונ'ם הימעל, איז גארנישט יושרדיג אז ער זאל אורטיילען און אנקלאגען מענשען וואס האבען נישט געהאנדעלט ווי ער וויל האבען...

ווי עס האט אויסגעוויזען, האבען מיינע גערעכטע ווערטער געמאכט א גאר גרויסען רושם אויפ'ן בית־דין של מעלה. זיי האבען אזא פסק ארויסגעגעבען:

דער שטרענגער מלאך, דער קטיגור, זאל מגולגל ווערען אין א מענש, און ער זאל דארט. אויפ'ן עולם השפל, אפזיין א צייט פון פופצעהן יאהר, דורך דער דאזיגער צייט זאל ער האבען א שלעכטע ווייב. טאקע א אמת'ע ארורה און אויב ער וועט זיין אנ'עומר בנסיון און זיך טראצדעם דארט פיהרען ווי עס דארף א אמת־פרומער און עהרליכער יוד און ער וועט זיין אומשטאנד צו זיין דער הערשער איבער זיין אשת רע, דעמאלט, אז ער וועט דא אהער קומען, וועט מען אויפנעהמען דעם משפט איבער דער איצטיגער נשמה און מען וועט הערען זיין מיינונג וועגען דעם ענין פון שלעכטע ווייבער...

דאס בית־דין של מעלה האט אזוי געטון און געהייסען בעשאפען דעם מלאך אין א מענשליכען גוף אויף דער שפל'דיגער וועלט. מען האט איהם געגעבען א אמת'ע אשה רע און איהם בעשטימט צו זיין מיט איהר א צייט פון פופצעהן יאהר.

זי האט איהם אבער אזוי פיל צרות אנגעטון און איהם אזוי שלעכט געמאכט, אז עס איז אין אזא רשע ווי ער. דאס בית דין של מעלה איז געווען גאנצען דור כמעט נישט געווען נאך איינער נויטיגט געווען איהם אוועקצונעהמען פון דער וועלט, נאך פאר דער בעשטימטער צייט, מיט נאך פינף יאהר פריהער. ווארים, ווען זיי וואלטען דאס נישט געווען געטון, וואלט עס, חלילה געווען געקומען דעם רבונו של עולם, רחמנא לצלן...

צו רעס, אז ער זאל אונגאנצען גאר לייקענען אין

מיט די ווערטער האט דער צדיק פונ'ם וואלד געענדיגט זיין ספור המעשה פא־'ן בעל שם טוב הקדוש, דאן האט ער צו איהם ווייטער געזאגט:

— איצט, מיין ליבער ישראל, געה און זיי מרריך די יורען אויפ'ן אמת'ן וועג, פיהר זיי ביד רמה און האב פאר קיין שום זאך גאר קיין מורא נישט!

די וועלט זאלסטו אבער מזהיר זיין, זיך היטען פון אנ'אשה רע און אז עס וועט קומען צו א זאך פון תורה אדער מצוות זאל מען חלילה נישט הערען איהר שלעכטע עצה.

זאלסט ווייטער מזהיר זיין דיינע מענשען, זיך נישט פיל אפצוגעבען מיט אנ'אשה, ווארים זי קען זיי פערפיהר־ען אין דער שאול תחתיה אריין, רחמנא לצלן... — און נישט רווקא מיט אנ'אשה, נאר אפילו מיט מאנספילען, וועלכע זענען משוקע אין די תאוה העולם הזה, זיי זענען אין דער וועלבער בחינת וואס א אשה רע... מען טאר מיט זיי קיין סך נישט רעדען און זיך צוהערען צו זייערע נארישע עצות. — מען טאר אודאי נישט, נאר מען בעדארף זיך בעהעפטען מיט אזעלכע מענשען, וואס לערנען תורה און דינען דעם רבונו של עולם, מי עס געהער צו זיין.

3

אז דער צדיק האט געענדיגט זיינע ווערטער, האט ער אויפגעלעגט זיינע הענד אויפ'ן בעל שם'ס קאפ, ער האט איהם געבענשט און „מסמיך" געווען.

אין גאך איידער דער בעל שם טוב הקדוש האט רעכט צייט געהאט היים צוריק צו דאנקען, איז ער פלוצים פערשוואונדען געווארען פון זיינע אויגען און מעהר האט ער איהם שוין נישט געזעהען, ער איז געבליבען איינער אליין אין וואלד. ער איז איצט ווייטער געגאנגען ביז ער איז געקומען אין א נישט־ווייטען דארף אריין, פון וואנען ער האט זיך גע.אוט אהיים צו זיין ווייב און קינדער.

עס האט דערנאך שוין גארנישט לאנג גענומען און דער בעל שם טוב איז נתגלה געווארען פאר א גרויסען פועל ישועות און דעם גרינגער פונ'ם גייעם דור החכירות, וזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן!

— — — — — — —

ווער עס איז געווען דער דאזיגער צדיק און ווי ער האט געהייסען, דאס ווייסט מען נישט ביז'ן היינטיגען טאג. עס איז אבער כמעט ווי זיכער, אז ער איז געווען איינער פון די וויכטיגסטע למד־וואו־דצדיקים פון זיין דור, וועלכער האט געדינט צו השם יתברך „בהסתר פנים", אזוי שטארק בעהאלטען און צוריקגעצויגען פון מענשען, אז קיינער האט וועגען איהם גארנישט געוואוסט.

עס זענען אבער אויך געווען אלטע חסידים, וועלכע האבען בעהויפטעט, אז דער דאזיגער צדיק איז גארנישט געווען קיין יליד איש, נאר טאקי דער מלאך, וואס האט געהאט דאס בייזע און שלעכטע ווייב. וויל ער האט דאס נישט געוואלט מגלה זיין צום בעל שם, האט ער איהם דערצעהלט אזא מעשה לויט וועלכער עס איז ארויסגעקומען אז ער און דער מלאך זענען גאר צוויי בעזונדערע בעשעפעניששען...

ווער קען פערשטעהען און הייבען אזעלכע טיפע און פערבארגענע זאכען. זיי זענען און וועלען שוין אזוי בלייבען פערהויל'ען פונ'ם מענשען ביז צו דער צייט פון ביאת משיח צדקנו, ווען עס וועט מקוים ווערען דער פסוק ומלאה הארץ דעה...

*) זעה „נייער פאלקסבלאט" נומער 271, 277.

צוליב אפרוי'ס עהרע

ע־צעהלונג

— פון — אסיף דימאוו

שוין די צווייטע וואך האט בעני אנשטאט צו עסען מיטאג געטרונקען א גלאז קאווע און פערביסען מיט א בייגעל. צו קאלאציע איז געווען דאס זעלבע. פריהשטיק — האט ער בעשלאסען — איז געווען א גאנץ איבעריגע זאך.

האבען א וואוינונג, א בעט אויף וועלכען מען קאן זיך אויסשלאפען איז אויך געווען אנ'איבעריגע זאך. א בעט, פערשטעהט זיך, איז גוט צו האבען ווינטער. אנטקעגען דעם קאן מען גארנישט זאגען; עס איז קאלט, מען קומט פון דער ארבייט אנ'אויסגעמוטשעטער, מען וויל זיך אויסרוהען — דא, זעהט איהר, איז א בעט א גאנץ פאסיגע זאך. אבער זומער? אדער ווען קיין ארבייט האט מען נישט, הייסט עס, איז מען דאך נישט אויסגעמוטשעט — ווער דארף זומער א בעט? שלאפען ערגעץ אין וואלד אונטער א בוים, איז א סך געשמאקער. עס איז אזוי אנגענעהם אזוי לופטיג! די שטערען בלישטשען איבען צווישען די צווייגען, ווי די שעהנסטע רימענטען, די פייגעל אין פריהמארגען זינגען אזוי הארציג — ווער איז גלייך צו איהם?

יא, שפעטער איז שוין נישט אזוי גלאטיג. זיצען אין וואלד, אדער אין פא־ק דעם גאנצען טאג קאן מען דאך נישט. מען מוז עפעס טון. פארוואס מוז מען עס? מען מוז. אזוי איז עס שוין איינגעפיהרט, יעדער איינציגער טוט עפעס — מען מוז לויפען, כאפען, שפרינגען, געהן, הארעווען...

אין נאך דעם פריהשטיק, וועלכער איז א גאנץ איבעריגע זאך, וועלכען ער האט אפגעגעסען אין געדאנק, געהט בעני צו זיינע געשעפטען.

וואס פאר א געשעפט האט א מענש, ווען ער האט נישט קיין שום ארבייט? ער זוכט צו בעקומען א שטיקעל ארבייט, א ביסעל פרנסה, עפעס, אבי נישט ארומגעהן ליידיג, נישט שלאפען אין א וואלד אונטער א בוים, נישט צו קוקען אויף דעם טונקעלען הימעל און זעהן די שעהנע שטערען אין דער ווייטער אומענדליכקייט.

בעני געהט ארום פון איין ווארשטאט צו אנ'אנדערען, פון איין פאבריק צו א צווייטער. ער פרעגט זיך נאך ארבייט. מען ענטפערט איהם גאר נישט. א משוגעגער! אין אזא היץ וויל ער גאר ארבייטען. מען מוז געהן זיך באדען, שווימען, פליושקען זיך אין וואסער,—אבער ארבייטען? וואס הייסט עס?

אזוי פערגעהט דער מארגען אבער פארט, די צייט איז געקילעט, דער אפעטיט איז פערהאן אין מען דארף שוין עסען מיטאג.

נו, אין דער מיטאג — מיר ווייסען שוין וואס פאר א מין מיטאג דאס איז. פערשטעהט זיך, עס וואלט געווען בעסער ווען מען וואלט געקאנט האבען צוויי גלעזער קאווע און צוויי בייגעל, און אפילו דריי, און אפילו... אבער די דאקטוירים זאגען, אז עס איז נישט געזונד צופיל צו עסען ווען עס איז היים. זיי זאגען אז מען קאן זיך פערדארבען דעם מאגען פון צופיל עסען. איז בעסער, אז מען פאלגט די דאקטוירים. פארט געבילדעטע מענשען.

נאך דעם מיטאג — זאגען די דאקטוירים — איז גוט זיך דורכצוגעהן מען ווערט נישט פעט, זאגען זיי.

בעני געהט שפאצירען. עס איז היים; אבער עס מאכט נישט. וואוהין זאל ער דען געהן? וואס זאל ער טון? ער געהט איבער די גאסען. נישט־ווילענדיג קוקען זיינע א יגען — זיינע 22־יאהריגע אויגען — אויף שעהנע מיידלעך. און ווען זיי זענען נישט שעהן זאגען איהם זיינע אויגען, אז עס איז נישט אמת, א.ע יונגע מיידלעך, וועלכע ער טרעפט אויף דער גאס, האבען אין זיך עפעס, עפעס אזוינס, וואס איז שעהן און חנעוודיג. די האט גרויסע, שווארצע אויגען, די אנדערע, שלאנקע פיסלעך, די דריטע האט אזא מארגענס פייגעם גאנג, אז ער מוז איהר נאכקוקען און די פערטע — די פערטע האט א־יגען און פיסלעך און א מארגענס גאנג—אלצדינג צוזאמען.

אבער קיין איינציגע קוקט נישט אויף איהם, זיי געהען פערביי. ווי ער וואלט געווען א שטיק לופט. זיי ווייסען גארנישט, אז ער עקזיסטירט אויף דער הייסער וועלט. וואס איז עס אזוינס? מסתמא דערפאר, וויל זיינע קליידער זענען צוריסען, די הויזען צוקנייטשט, די שיך נישט געפוצט, דאס פנים שוין לאנג נישט ראזירט. ניין, מארגען מוז ער קריגען ארבייט, ער מוז האבען געלד, אנישט איז ער פערלוירען, פערלוירען פאר זיך, פאר דער וועלט, פאר די אלע שעהנע מיידלעך, וועלכע האבען דאך פריהער געקוקט אויף איהם און געשמייכעלט צו איהם און אויך געהערט גאנץ פיין צו איהם.

בעני געהט ווייטער. עס איז שווער פאר איהם צו זיין אין שטאט צווישען מענשען און פיהלען, אז ער איז אנ'איבעריגער, כמעט אנ'אויסוואורף.

הינטער דער הייסער, בייזער שטאט איז פערהאן א פארק, דארט קאן מען זיך אנידערזעצען אויף א באנק און אויסרוהען — זיך אויסרוהען פון די שווערע געדאנקען, פון דעם, וואס רוהט זיך שוין אויף א היבש שטיקעל צייט.

אט איז דער פארק, איצט אין דער היץ, איז דער שעהנער, גרויסער פארק כמעט ווי ליידיג, אלע מענשען זענען אוועקגעלאפען צום ים. אויף א באנק זיצט אנ'אלטיטשקער גוי און שלאפט.

פלוצים הערט בעני פון ווייטען א געשריי, א צאנקעריי.

צוויי שטימען — פון א פרוי און פון א מאן. ביידע שטימען יונג, אויפגערעגט, היציג.

בעני האט זיך גענומען געהען אין דער ריכטונג פון וואנען די שטימען האבען זיך צוגעטראגען און באלד האט ער דערזעהן א יונג פארל, וועלכע האט זיך געקריגט. ביידע זענען געווען אנגעטון שלעכט, אין האלב־צעריסענע קליידער, נאך ערגער פון איהם. זי איז געווען ענליך צו די פרויען פון דער אונטערוועלט און ער אויך יונג און קרעפטיג מיט קליינע, שארפע אויגען און געצונטע פים.

— ניין, איך בין נישט שולדיג! — האט געשריגען דאס יונגע מיידעל, — וואס ווילסטו פון מיר?

— איך וועל דיר ווייזען ווי ארומצוגעהן מיט אנדערע מענער, דו נידערטרעכטיגע אויסגעלאסענע בעסטיע!

און ער איז מיט קולאקעס צוגעטראטען צו איהר נעהענטער.

— ראטעוועט! ראטעוועט מיך! ער וועט מיך דערהרגענען! — האט אנגעפאנגען צו שרייען דאס מיידעל און האט א־נגעשטרעקט צו בעני'ן איהר שעהנע, ווייסע האנט, — לאזט מיך נישט אונטערגעהן, העלפט מיר!

בען יהאט נישט געטראכט קיין סך, ער איז באלד צוגעלאפען צו דעם יונגענמאן און איהם געזאגט:

— ר ומיש זיך נישט אריין, א נישט האק איך דיר די ציין אויס. איך וועל זי שלאגען און זי האט עס כשר פערדינט.

— לאז אפ דאס מיידעל, דו הונט!

— ניין, דו וועסט עס נישט! — האט אויסגעשריגען בעני.

ער האט געזעהען פון ווייטען מענשען, אבער קיינער האט זיך נישט גערירט און געווארט וואס דא וועט זיין.

בעני האט אויפגעהויבען זיין האנד און געגעבען א שטארקען קלאפ דעם יונגענמאן. ער האט באלד בעקומען דריי צוריק. בעני האט געגעבען נאך א קלאפ און בעקומען פינף צוריק. ער האט געשלאגען נאך, געפיהלט אז ער בעקומט א סך מעהר ווי ער גיט און — — —

און ער האט זיך אויפגעכאפט אין א שפיטאל. עס איז שוין געווען טונקעל. נעבען זיין בעט איז געשטאנען א דאקטאר געשאקעלט מיט דעם קאפ און געזאגט:

— פינף ציין, דאס רעכטע אויג צוגעמאכט. די לינקע האנד צובראכען — ווער, צום טייוועל, האט עס אייך אזוי פיין צורעכטגעמאכט?

— עס מאכט נישט — האט מיט א קרעכץ געענטפערט בעני — דאס איז געווען צוליב א מיידעל, א שעהן מיידעל.

— צו אייך זענען געקומען מענשען — האט באלד דער דאקטאר געזאגט.

צו בענים בעט זענען צוגעקומען דער מאן, וואס האט איהם געשלאגען, און די פרוי. אבער איצט זענען זיי געווען אנגעטון גאר אנדערש: אין די שעהנסטע קליידער מיט רינגען און רימענטען, ווייטערע פנימער זענען געווען ווי בעקאנט — ער האט זיי וואו שוין פריהער געזעהען, אבער וואו?

די פרוי מיט'ן וואונדערשעהנעם שמייכעל האט געזאגט צו בעני'ן:

— דער העלד דא איז רושעקס, טשעמפיאן פון באקס, און מיך קענט איהר אודאי. איך דאנק אייך זעהר דערפאר, וואס איהר האט מיר געהאלפען פערגעניגען צו מאכען מיין קינא־סצענע. איך האב געדארפט האבען א פארטנער פאר רושעקס'ן און קיינער האט נישט געוואלט געהן ווייניגער ווי פאר טויזענד דאלאר, איהר האט עס געמאכט אומזיסט. עס איז זעהר שעהן פון אייך.

און אוועקלייגענדיג אויף זיין קאלדרע צעהן דאלער איז זי אוועקגעגאנגען צוזאמען מיט איהר קאוואליר.

——§——

היינטיגער סעאַנס פון רעכענ-מייסטער ש. פינקעלשטיין

היינט דעם 6. ה. ח. 8.45 אין אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דעם לעהרער-פעראיין אויף פּאָלודניאָווא 3 א סעאַנס פון׳ם בעוואוסטען רעכענמייסטער ש. פינקעלשטיין.

פאַר דער לעהרערשאַפט דאַרפען די עקספּערימענטען פון דער אומגעוועהנליכען מאַטעמאַטיקער זיין ספּעציעל אינטערעסאַנט, ווייל דער פּרעלעגענט, ווי מיר האָבען שוין אנגעמערקט אינ׳ם בעריכט וועגען פינקעלשטיינס אויפטריט, אין פילהאַרמאָניע, וואַרפט פאַר דער געגענוואַרטיגער פּעדאַגאָגיק אַפּגעשטאַנענקייט ספּעציעל אין דער מאַטעמאַטישער לעהרע.

1 יאָהריגער יובליי פון „יונגבאָר"

מאָרגען שבת אינטערפּריה וועט אין פילהאַרמאָניע פּאַרקומען די פייערונג פון איינס-יאָהריגען יובליי פון לאָדזשער „יונג-באָר". אויף דער פייערונג וועט א׳־ארקעסטער מיט א רעפעראַט פון קענער פון וואַ־שאַ. דער שילער־כאָר אונטער דער לייטונג פון דיריגענט צעסוואַן וועט אויספיהרען איניגע לידער. נאָכדעם וועט אויסגעפיהרט ווערען א ליטעראַרישער טייל אונטער דער לייטונג פון ה׳ פּולאַ... און א כּפּאַ־ט און גימנאַסטיק־אַפּטיילונג אונטער דער אנפיהרונג פון ה׳ בערלינסקי. די פייערונג וועט געשלאָסען ווערען מיט א רעדע.

אויסשטעלונג פון אַנטיקען

דער בעוואוסטער קאָלעקציאָנער אבע ־נוטנער בעוואַכט ווידער לאָדז און גרייט צו אַן אויסשטעלונג פון וועלטענע אנטיקוואַרישע זאַמלונגען: מעבעל, פּערסישע דיוואַנען, וועלטענע בילדער. דאָס קולטורעלע און קינסטלערישע לאָדז גרייט זיך צו דעם בעזוך.

בילדער-אויסשטעלונג פון ל. שפּיגעל

זונטאג דעם 8. ד. ח. 12 א זייגער בייטאג קומט פאָר אין לאָקאַל פון „טאָז" (אנדזשעיא 1) די פייערליכע עפענונג פון די בילדער-אויסשטעלונג פון דעם בעקאַנטען קינסטלער, אונזער בן-עיר, ה׳ נאַטאַן שפּיגעל. די עפענונג וועלען בייוואוינען פאָרשטעהער פון דער זעלבסט-פערוואַלטונג, פּרעסע ליטעראַטען און קינסטלער.

די אויסשטעלונג וועט מיט אנ׳ערקלערונגס־ווערע בעגריסען לאָוניק טשעסלאַוו סמאָליק.

פון יודישען טעאַטער

היינט א פּרעמיערע. דאָס ערשטע מאָל אין לאָדז, דער גרעסטער שלאַגער פון קאַמיס, הור־מאַר, געזאַנג און טענץ „היים, זיסע היים".

אין די הויפּט־ראָלען די בעליבטע גאַסטראָ־לירען פּר. בערטא וואַסלאַווסקא, געטליכערמאַן און הערשקאָוויטש.

שבת נאָכמיטאַג „די פרוי פון נאַס". שבת אין אָווענד ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע „היים, זיסע היים".

פון דייטשען טעאַטער

„די באַיאַדערא" אָפּערעטקע אין דריי אַקטען פון עמעריך קאַלמאַן וועט זונטאג דעם 8. דעצעמ־בער 8 א זייגער אין אָווענט אויפגעפיהרט ווערען אין לאָקאַל פון מענער געזאַנג־פעראיין. אין א נייער מאָדערנער אויפפיהרונג.

שניף — אַלע אַרט אין א רייכען אויסוואַהל צו נידריגע פּרייזען ווי ד׳ד — עמפּפעהלט די בעוואוסטע פירמע

קאַלאָשען, שניעגאַלאָשעס און פריהמאָרגען-פאַנטאָפעל

R. HEINE i S-ka, Piotrkowska 31, Cegielniana 46

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).
Od 3.XII. do 9.XII. 1929 r.
Dla dorosłych:
DWA POKOLENIA
W rolach głównych:
George Sidney, Patsy Ruth Miller, George Lewis, Eddie Phillips i Albert Gran
Dla młodzieży:
SOKÓŁ PRERJI
w roli głównej: FRED THOMSON.

בעקאַנטמאַכונג
איך מאַך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אז בײַ מיר בעקומט מען א גרויסען אויסוואַהל פון פּערשידענע קליידער אויף חתונות, בעלער, חופּה-קליידער און וועלאַנען אויף נייעסטע פאַסאָנען! קומט און איבערצייגט אייך. אַפּנוץ
מיט אַכטונג פּאַסטאָוועלסקי
ציגעל-גאַס 59, פּראָנט, 1 שטאָק

בחנם
אין משך פון א גאַנצען חודש בעקומט יעדער, וועלכער פאָ־טאָגראַפירט זיך אין נײַ-ערעפענטען
פאָטאָגראַפישען אַנשטאַלט „HELIOS" אַנדזשעיאַ 17
א רעטושירטען פּאָרטרעט אין דער בעסטער אויספיהרונג. די פּרייזען זענען נישט געהעכערט.

פרעמדס ליבט איהר און צליין ווייסט איהר נישט וואָס איהר בעזיצט
אין אונזער דעוויז ביים ציפּאַסען טיילען אויס־שליסליך פון פּוילישער אויסאַרבייטונג צום בויען
ראַדיאָ-אַפּאַראַטען
פערלאַנגט אומזיסטע דעמאָנסטראַציע פון אונזערע אַפּאַראַטען אין די שעה׳ן פון 4–8 אָוונד
Polskie Radjo
Inż. J. KRZYŻANOWSKI i S-ka
Andrzeja Nr. 4.

א אַנגיעהריגער געוועזענער
געריכטס-סעקרעטאַר
שרייבט אַלערליי ביטעס און קלאַגעס, קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשע-ניעס אין אַלע שטעדט פון פּוילען.
א גוטער ספּעציאַליסט אין מיליטער-ענינים
B. MANN, Piotrkowska 10.

פּעלץ-וואַרען אַלער אַרט צו קאָנקורענץ-פּרייזען
לויט די נייעסטע מאָדעלן אין א רייכן אויסוואַהל ווי אויך ענצלנע פּעלעכלעך. אַלערליי רעמאָנטן אויף די בעסטע בעדינגונגען עמפּפעהלט
I. SZWARCMAN
Narutowicza 42, tel. 1,66-31
בעמערקונג: קירזשנער- און שניידער-ווערקשטעל אויפ׳ן אָרט. 1122

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און ליבשאַפטסקראַנקהייטען, נעמט אן פון 4—7 אין אָוונד

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8^30 do 10^30 rano, od 1-ej do 2^30 pp., od 6 do 8^30 wiecz.
w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

אַ וויכטיגע אונטערנעהמונג
זוכט עטליכע אינטעליגענטע און ענערגישע הערען צו א ליכטער אקוויזיציע, וואָס איז בלויז פערבונדען מיט א דאַנקבאַרע נע־זעלשאַפטליכע טעטיגקייט. — מאָנאַטליכער איינקונפט איבער 2000 זל. אָפערטען
ŁÓDŹ, Poczta Główna, Skrytka 501.

אַ פעהיגער יונגערמאַן
אַרבייטענדיג א לענגערע צייט אין א געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציע מיט גוטע רעקאָמענדאַציעס זוכט אַ׳ן עהנליכען פּאָסטען. — אָפערטען אין דער אַדמיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" אונטער „א-אלף". 12086

זאַפּאַרט איבערצוגעבען
2 צימער און קוך, פּראָנט מיט באַלקאָן, אָהן יעדען רעמאָנט. אל. 1 מאַי 38. צו ערפאַהרען ביים וועכטער.

אַ שטוב מיט אַ קוך
מיט בעקוועהמליכקייטען, פּראָנטאָווע זוניגע וואוינונג איז פון זאַפּאַרט צו פערמיטען. צו ערפאַהרען פראַנציסקאַנער 30 ביים ווירט. 12070

אַ גרייטע פּרנסה אַ געוועלב
זאַפּאַרט פערזווינדיג איבערצוגעבען מיט ערשטקלאַסיגע איינריכטונג אויף וואָרזקאַגאַס, נעבען זאַכאָדניאַ מיט אַנ׳עלעגאַנטע ווישטאַווע. צו ערפאַהרען בײַ קרייצער, פּיעטריקאָווער 21 14

לעדערעריי
גיסע פּערגאַמענט ערטיילט אונטערריכט פאַר דער־וואַקסענע אין פּוילישע יודישע און דייטשע שפּראַכען צו ביליגע פּרייזען לאַסמאַן, בזשעזשינער 15

אַ לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט 15 יאָהר פּראַקטיקירט ערטיילט לעקציעס פאַר שילער און דערוואַקסענע: פּויליש, רעכנען, פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק, און בוכהאַלטעריע.
שיף, שוו. יאַקובאַ 12 רעכטע אָפיציגע 1 שטאָק

בוכהאַלטעריע
ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכנען לערען איך אויס גרונטליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שרייבען 10 זל. צא־געלג. 55 (פריהער זאַוואַדז־קאַ 44) רעכטע אָפיציגע ה. 15 ערשטער איינגאַנג. בע־מערקונג: מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע

איבערצוגעבען
אַ צימער און קוך
מיט אַ קאָרידאָר מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, זאָווי אַנ׳ענצעל צימער אויך, צו ערפאַהרען זגערזשער 72 ביי קלעפּערזאָן

וואוינונגען
3 שטיבען און קוך מיט בעקוועמליכקייטען ווי אויך א שטוב און קוך צו פערמיטען פּאָמאָרסקאַ 139. צו ערפאַהרען ביי ד. פראַנק קאָנסטאַנטינער 31

פון זאַפּאַרט איבערצוגעבען
אַ צימער
רוג פּאָמאָרסקאַ און פּלאַ־וואָלנאָשטשי אויף א וואוי־נונג אָדער אויף א געשעפט ערקינדיגען זיך אין זאַדע־וואַסער בויד וואַסקאָדניאַ 1 בײַ זוסמאַן 12039

צו פערדינגען
אַ שטוב
ס קען אויך זיין צו דער אַר־בייט אויף דער וואַסקאָדניאַ וואָס פּראָנט 2-טער שטאָק מיט א שניידער-טיש און א מאַשין אויף הורש געלד. צו ערפאַהרען קאַמיענגאַ 1 פּראָנט-געוועלב דזשעוואַלעצקי

אַכטונג, זאַקען-פאַבריקאַנטען!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אז איך אַרבייט אויס אין מיין קראַפט-רענדער-פאַבריק זעמטליכע רענדער, 156-ער, 164-ער, 200-ער און אויך אַנדערע גרעסען צום פּרייז פון 30 גראָשען פּער טוץ. אויך לענגען גלאַטע געריפטע. רעעלע בעהאַנדלונג. שנעלע אויספיהרונג.
מיט אַכטונג א. דימאַנט, נאַוואָמיעסקאַ 29.

שטריקמאַשינען
30/12, 23/13, 27/14, 100/10, 40/6, 23/10, און א 9/26 צענטימעטער ברייט פאַר מאָטאָר-בע־טריב, זאָווי 8-ער 9-ער און 10-ער הענדסקע־שטריק-מאַשינען צו פער־קויפען. Kanicki זאַמענהאָף 24

א ווילע
אין פּאַבעדמביע מיט א גרויסען וואַלד אויף גאָרטען בילוג צו פער־קויפען צו ערקונדיגען זיך לאָדז זאַוואַדזקאַ 40 וו. 16

א שעהן מעבלירט
צימער
פון זאַפּאַרט צו פערמי־טען, אָפערטען אין דער אַדמ׳נ. אונטער „A. Z."

א שעהן מעבלירט
צימער
פאַר 2 יונגעלייט צו שלאָפען פּאָלודניאָווא 20 אין 2 הויף, לינקס איינ־גאַנג וו׳ 37

א גרויס ליכטיג
צימער
צו פערמיטען צו ערפאַרן וואַסקאָדניאַ 14 ביי רויזענצווייג

אַ צימער
און א קוך
איז אָפּצוגעבען
גרינער מאַרק נ׳ 3
ביי זילבערבערג

2 צימערן
און קוך מיט אַלע בע־קוועמליכקייטן איז אָפּצו־געבען אויף גינסטיגע בעדינגונגען צו ערפאַ־רען ביי זילבערבערג נאָוואָמיעסקאַ 26.

כ׳קויף
און צאָהל די בעסטע פּרייזען פאַר נאָלר, זילבער, בריליאַנטען, דיאַמאַנטען, פּערל ווי אויך לאָמבאַרד-קוויטעס. פּלאַץ וואָלנאָשטשי 10 (נייער מאַרק), 1-טער שטאָק, פּראָנט, קאַפּעליוש. 640

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שנעשה!
זאָ זאָלסטו ווייטער קומען צו לויפען אין בעוו. רעכטסקאָנסולענטען-ביוראָ צו ה׳ מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17 (זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָ־קאַניעס, סלאַוווּלעס, זאַבעזפּיע־טשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראַזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
מיט אַכטונג
מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּעטריקאָווער 17.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1
פאַר הויט און וועגערישע הוים-קראַנקהייט, פון מענער-שוואַכע, בלוטאונטערזוכונג אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליום מיט ספּעציאַליסטען פון אינער-לאַרינגאָלאָגיע און נערווען-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטריזירונג. היילקאַבינעט קאָסמעטיק.
— נעמט אן פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. —
פון 11 ביז 12 פאַר דאַמען און פון 2 ביז 3 ...
... פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— באַזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

כירורגישע קליניק
„Sanato"
אַגראַדאָווא 10, טעל. 113-57
עס אָרדינירען פאָלגענדע ד״רים:
ד״ר מעד. שאַרלאָטע אייגעראָוויטש
ד״ר מעד. רייטלער-קוריאַנסקאַ
ד״ר מעד. מיכאַל קאַנטאָר
ד״ר מעד. יוליוש באַום
ד״ר מעד. וואָלף אייכנער
I און II קלאַס. 9426

אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו!
קוקט נישט אויף פּסוקים! נאָר קומט און איבער־צייגט אייך זעלבסט. די ביוראָ „טעמידאַ" פון אַלס בעקאַנטען מיטאַרבייטער פון די פאַר-מלחמה-דיגע ביטשריפטס-ביוראָ „הייטמאַן האָק"
מ. פּשעניצאַ
אַל. 1. מאַי 4, וו. 15, ערלעדיגט פערשידענע ספּראַוועס אין אַלע אַמטען: סאָנדאָווע, סקאַרבאָווע, אַדמיניסטראַציע ווי אויך קלויזולעס און ביטעס, אַדוואָלאַניעס, וועגען פּאַדאַטעק דאָכאָדאָווי.
ספּעציעל: אויסקויף פּאַטענטען אויפ׳ן נייעם יאָהר 1930 אויף די בעסטע בעדינגונגען.

Dr. med. E. GUTMAN
קינדער-קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען אויף:
פּיעטריקאָווער 11, טעל. 173-00
(זאַוואַדזקאַ 1) נעמט אן פון 11-12 און 4-5 נ״מ

DR. MED.
L. Pikielny
אוראָלאָג
ספּעציעל-אַרצט פאַר נירן, בלאָז און האַרן-קראַנקהייטן
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 4–7 אָוונד.
צוריקגעקעהרט.

Dr. med. **J. Lubicz**
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער. איינגעוואַקסענע פינגער-נעגל ... ווי: חמלאַדקעס אויף פּלאַטפוסען, קונסט-ליכע פיס, ... נעמט אן פון 5—7 נ״מ.
צוריקגעקעהרט.

LUNA

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן ערשטען סעאנס פון 1 זל. און. שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמיטאג זענען אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלג. טעג! מעכטיג מייסטערווערק פון Metro-Goldwyn-Mayer

ערווין ריינער'ס מאסקעס

רעזשי פון געדיהמטען Victor Sjöström לויט דער בעהאוסטער ערצעהלונג פון Jakób Wasserman

געשיכטע פון איבער-ערדישער ליבע און אייביגע פערלאנגען. פאסצינירענדע קרעפטיגע פון קעניג פון די מאסקעס

ALMA RUBENS און JOHN GILBERT

פראכטיגע מוזיק. אילוסטראציע אויסגעס. פון א גרויסען סימפאנ. ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי. הנחה-בילעטן-זונטאג אונגילטיג.

Grand-Kino

ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר. אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 בייטאג ביז 3 נאכמ. די פרייזען אויף אלע פלעצער — 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! 2-טע סעריע און ענדע פון גרעסטען סלו פון סעזאן, גראף מאנטע קריסטא

„די נקמה פון גראף מאנטע קריסטא"

געשאפען אויפ'ן גרונד פון ווערק פון A. Dumas דער פילם איז א מעכט פון דראמאטישער שפאנונג, רעוואלוציאנס-רעזשי און פון נייע שפאנונגס-מעטאדען און האט בעגייסטערט די גאנצע פילם-וועלט. פראכטפולע אויסשטאטונג!

אין די הויפט-ראלען: LIL DAGOWER, JEAN ANGELO i MARY GLORY

אכטונג! די צווייטע סעריע ענטהאלט דעם גאנצען אינהאלט פון דער 1-טער סעריע.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע זיטען-דראמע פון ציגיינער-לעבען פון מאנמארטר היינט און פאלגענדע טעג!

„שמעטערלינג פון ברוק"

רעזשי E. EICHBERG די הויפטראלען קרעאירען: די גרויסע סובטעלע כינעזישע טראגיקערין

ANNA MAY WONG, Gaston Jacquet, Nien Sön Ling

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. ביינעלמאן.

APOLLO

אנהויב 4 א זייגער, שבת און זונטאג 12 א זייגער. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון 50 גר. און

היינט פרעמיערע! די שענע און רייצענדע! די פערפירעריז!

GRETA GARBO אין דער מעכטיגער דראמע

די פערפיהרעריז

נעכסטער פראגראם: HARRY PEEL אין פילם „נשמה-הענדלער".

ODEON

2 פושעיאוד 2

דער סימפאטישסטער פון די עקראן - אמאנטען HARRY LIEDTKE אין פילם פול מיט בראוואור און הומאר א. נ.:

פאפא, כ'וויל דעם גראף!

אויסער'ן פראגראם: א פארס. בעמ.: דאס בילד ווערט דעמאנסטרירט גלייכצייטיג אין „אדעאן" און „וואדעוויל"

WODEWIL

1 גלובנא 1

קינא-טעאטער „UCIECHA"

לימאנאווסקיעגא (א־עקסאנ־ דראווסקא) 36

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. פערשט. סימפאנישער ארקעסטער.

היינט און פאלג. טעג

„וואס א פרוי ליבט"

פילם-מייסטערווערק וואס אילוסטרירט די געשיכטע פון א סימפאטישען הולטאי און פון א ארים מע־על. אין די הויפטראלען:

HARRY LIEDTKE i Marja Paudler

די אקציע שפילט זיך אפ אויף איינער פון די שענסטע און פרעהליכסטע פלאזשעס פון אייראפע.

נעכסטער פראגראם: „פרעזידענט" מיט IWAN MOZŻUCHIN אין דער הויפטראלע.

קינא-טעאטער RAJ

5 באלוטער מארק 5

היינט און פאלגענדע טעג!

2-טע סעריע און ענדע פון בילד א. נ.:

„טארזשאן"

אונגעוועהנליכע פאסירונגען צווישען ווילדע חיות און א באנדע פערברעכער. אין די הויפטראלען:

FRANK MERRIL i NATALJA KINGSTON

2 שעה שוידערליכע סצענעס. קאמף אויף לעבען און טויט. דער זאל איז גוט בעהייצט.

אויסער'ן פראגראם: אקטואליטעטען.

נעכסטער פראגראם: א וואך פון אונאויפהערליכען געלעכטער: „קאהן און קעללי אין הארעם".

קינא-טעאטער ביקא

פראנציסקאנסקא 31

היינט און פאלגענדע טעג! רעוואלאציאנס-מייסטערווערק פון דער איצטיגער צייט אונטער'ן נאמען:

(PALAIS de LUXE) „שאמפאן"

אין די הויפט-ראלען: BETTY BALFOUR i JACK TREVOR

די רעאליזאציע פון פילם האט געקאסט איינציגע טויזענד דאלאר. פאסצינירענדער אינהאלט! רייכע אויסשטאטונג! פראכטיג שפילען!

אנהויב 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 1 א זייגער בייטאג. פרייזען פון אלע פלעצער אויף די ערשטע סעאנסען 50 גראשען.

פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. ריכטער.

קינא „ERA"

זאווישא 22 (באלוט) דער „פלארא"

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג. פערשטארקטער סימפ. ארקעסטער

היינט און פאלגענדע טעג! דער לאנג-ערווארטעטער גרויסער שלאגער היינט און פאלגענדע טעג!

„פאליצמייסטער טאגיעוו"

מעכטיגע דראמע פון רוסישען לעבען מיט די בעריהמטע פוילישע קינסטלער

Samborski, Zbyszko Sawan

אכטונג! ניסט קוקענדיג אויף די גרויסע קאסטען פון בילד, זענען די פרייזען נישט געהעכערט.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

היינט און פאלגענדע טעג! 4-טער רעקארד-פילם!

RICHARD DIX בע־יהמטער קעניג פון די באקסערס אין פילם א. נ.

איז די נעגער פון גערע טיוואלאנים

גרויסער אוואנטוריסטישער קר־גס־פילם, וועלכער האלט דעם צושויער אין גרויס שפאנונג.

נעכסטער פראגראם: פרעהליכע אמעריקאנער קאמעדיע און אקטואליטעטען. פערשטארקטער סימפאנ. ארקעסטער.

נעכסטער פראגראם: JACK HOLT אין „לעצטע קאראוואן" מיט נעהמען אויך אנטייל William Powel i Fred Kohler

אנאנסען-פרייז

פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ —60 „ „ 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ —18 „ „ 8 „
פאר מילימעטער-שורה: פאר'ן טעקסט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.